

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2008 оной декабриин 18 Четверг
№ 146 (21689)
Үбэлэй эхин харагшан гахай харын 21 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ЗУЛА ХУРАЛ

20, 21, 22 декабря

В Иволгинском дацане «Хамбын Сүмэ» «Праздник тысячи лампад» проводится ежегодно 25 числа первого зимнего месяца по лунному календарю под руководством Главы Буддийской традиционной Сангхи России Пандито Хамбо ламы Дамбы Аюшеева. Молебен посвящен Досточтимому Богдо Цзонхаве (основатель школы Гелугпа, земное воплощение бодхисатвы Манджушри). В эти дни читаются священные сутры из Ганджура, восхваления Будде Цзонхаве, все его авторские сочинения. Хурал проходит при множестве зажженных лампад (более 1000 зула) - подношений Богдо Цзонхаве, которые символизируют Свет Мудрости, разгоняющий тьму неведения у живых существ.

В главный день хурала, 21 декабря, все верующие имеют редкую возможность поклониться и получить благословение от Драгоценного Нетленного Тела Хамбо ламы Даши-Доржо Итигелова - Эрдэни Мунхэ Бэе. В этот день - 21 декабря все верующие стараются зажечь лампады в честь Богдо Цзонхавы и во имя мира на земле, для обретения всеми людьми счастья, чтобы усопшие наши благое перерождение. Зула можно ставить как в дацане, так и у себя дома.

В заключительный день хурала ламы будут проводить молебен, посвященный главным хранителям - сахюусанам Гомбо, Ахамо, Жамсаран. На этом хурале очень благоприятно присутствовать и просить защиты у сахюусанов от всяких напастей.

Загарайн аймагай Шурыгинтанай гэр бүлэ хараад үзэхэдэ, хэдэн зуугаад залуу бүлэнүүдхэ ондоошье бэш. Алексей Виктория хоёр Артём Ирина гэжэ хоёр үхибүүдтэй. Харин Ирина басаганиинь январин нэгэндэ түрээжэ, 2008 ондо Буряад Республикада эгээн урид түрэн үхибүүн болоно.

Шурыгинтанай гэр бүлэ болон үшөө зургаан бүлэнүүд хаяхана КСК-гай зал соо Гэр бүлын жэлдэ зориулагданхай «Здоровая семья - здоровая нация» гэнэн хайндэртэ хабаадаба. Эдэ бүлэнүүдэй хуби заяанда эмшэд эхэ нүлөө оруулхан байна. Тус хэмжээ ябуулга Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерство эмхидхээ.

Хэдышье мүнгөөр хүн элүүрые худалдажа абаха аргагүй. Бэшүүрэй аймагай Шойдорвонтой бүлын Алина гэжэ басаганиинь эльгэнэй үбшэнтэй түрөө. «Басагандами диагноз табиганайн хүүлээр мание Москва эльгээжэ, эхэ хүндэ операци хээ», - гэжэ Алинын эжы Надежда Шойдорова хөөрэнэ. Москвагай болон Улаан-Удын эмшэдэй хүсөөр Алина хайн болоо.

Үдэр бүри эмшэд хүнүүдэй наһа абаржа, эмнэжэ байна. Иймэ мэргэжэл элирүүлжэ өөртөө абанһаа би буруу юумэ хээб гэжэ хээээшье ханадаггүй байгаа, - гэжэ Буряад Республикын арадай эмшэн Даши Бальжитович Батоев хэлэнэ. Даши Бальжитович эмшэдэй династийн толгойлогшо болоно. Тэрэ Ольга Сергеевна наһанайнгаа нүхэртэйгөө хоёр үхибүүдые хүмүүжүүлһэн. Сергей хүбүүнийн хүүгэдэй эмшэн, Татьяна басаганиинь - акушер-гинеколог.

«Эжы абамни намда заабол эмшэн боло гэжэ хэлэдэггүй байгаа. Харин эдир наһанһаа эмшэнэй мэргэжэл хүнүүдтэ хэрэгтэй, хүндэтэй мэргэжэл гэжэ ойлгодог байгаа. Наһанайнгаа хани нүхэртэйгөө ажал дээрээ уулаабди», - гэжэ Сергей Дашиевич хэлэнэ. Батоевонтой бүлэ соо табан эмшэд, Сергей Дашиевичай Саяна басаган хотын гурбадахы гимназийн арбан нэгдэхэ классай хурагша, хургуулия дүүргээд, Саяна медицинскэ университетэдэ хурахаа орохо гэжэ шийдэжэ байна.

Ахын аймагта Бамбалаевтанай гэр бүлэ мэдээжэ. Эдэнэрэй гэр бүлэ булта мүнөөдэрэй хайндэртэ ерээ. 2002 ондо Соня Бамбалаева гурбан эхир үхибүүдые түрөө. Эдэнэрэй урид Буда Соня хоёр хүбүүтэй байгаа. Бамбалаевтанай дүрбэн үхибүүд тус хайндэртэ сугларагшадта буряад инструментүүд дээрэ хүгжэм наадажа, харагшадые баярлуулба.

Иигэжэ Гэр бүлын жэлдэ зориулагданхай хайндэртэ бүхы республикаһаа зургаан бүлэ сугларса. Зоригто, Нонна Тогочиевтан, үхибүүдэй ансамбльнууд, залуу дуушад гоёхон концерт наада харуулбад.

Эржена БАТОРОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бамбалаевтанай гэр бүлэ.

Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото-зурар.

КНИГА ПАМЯТИ: ГОТОВИТСЯ 9-Й ТОМ

В плане мероприятий по подготовке и проведению в нашей республике 65-летия Великой Победы предусмотрено издание очередного, 9 тома Книги Памяти Республики Бурятия. Сейчас повсеместно начался сбор данных об участниках Великой Отечественной войны, которые по различным причинам не были занесены в первые восемь томов Книги Памяти, а их ещё более 20 тысяч.

В Республиканский Совет ветеранов обращаются сами участники войны, их дети, внуки, родственники, друзья, земляки, соседи, бывшие однополчане с просьбой занести в Книгу Памяти участников Великой Отечественной войны, иные приходят с просьбой внести поправки в тексты, записанные в предыдущих восьми томах: иногда ошибочно указаны год рождения, адрес, место гибели, род занятий и т.д.

В девятом томе предусматривается разместить материалы в разделах:

1. участники войны, погибшие в боях;
2. участники войны, вернувшиеся с фронта и умершие в послевоенные годы;
3. ныне здравствующие фронтовики;
4. поправки и исправления в тексты, опубликованные в предыдущих томах.

В информаций об участниках войны желательно указать следующие данные: год и место рождения, в каком году и каким военкоматом призван, дата и место гибели (смерти) и захоронения, награды и почетные звания.

Мы обращаемся ко всем читателям газеты передать нашу просьбу всем своим родным, близким, коллегам, друзьям, соседям о том, что идет сбор материалов и подготовка к изданию очередного - девятого тома Книги Памяти. Мы вместе должны сделать всё возможное, чтобы память каждого участника войны была увековечена. Наш девиз остается прежним: «Никто не забыт, ничто не забыто».

Рабочая группа по сбору и подготовке к изданию 9-го тома Книги Памяти размещается по адресу: г.Улан-Удэ, ул. Коммунистическая, 16, Республиканский детский - юношеский центр туризма и краеведения.

Телефоны: 21-49-55; 21-31-29; 21-64-51

Р.Б.ГАРМАЕВ, председатель Республиканского Совета ветеранов.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

Продолжается подписка на 1 полугодие 2009 года. Спешите подписаться на газету «Буряад үнэн».

Подписные цены:
1. «Буряад үнэн» (50901), включая «Дүхэриг» и «Бизнес-олзо»:

- а) с получением на домашний адрес - 461р. 88 коп.
  - б) с получением в редакции - 200 р. 00 коп.
  - в) с доставкой в организацию - 200 р. 00 коп.
2. «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» (73877)
    - а) с получением на домашний адрес - 213 р. 84 коп.
    - б) с получением в редакции - 120 р. 00 коп.
    - в) с доставкой в организацию - 120 р. 00 коп.
    - г) с получением через киоски АО «Новости» - 170 р. 00 коп.

Оставьте с нами в первом полугодии 2009 года!

Буряад Республикын Правительствода

ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮДЭЭР ТООСООН

Буряад Республикын министерствэнүүдэй хүтэлбэриэлгшэд үнгэржэ байһан жэлэй дүнгүүдээр прессконференци үнгэргөө. Республика дотор элүүрые хамгаалгын, хуралсалай, ниитын хамгаалгын, соёлой талаар хэгдэжэ байһан ажал тухай элдхэлнүүд уншагдаа.

Буряад Республикын элүүрые хамгаалгын талаар министр Валерий Кожевников өөрынгөө министртын хэлэн ажал тухай тоособо. Тэрэнэй хэлэнээр, республика доторхи эмшэд мэргэжэлээ дээшлүүлээ. Буряадай 508 эмшэд Москва, Санкт-Петербургын, Томскын түбэй эмшэлэлгын газарнуудта хуража гараа.

Үнгэржэ байһан жэлдэ 20 республиканска, регион хоорондын, уласхоорондын конференциүүд болон семинарнууд болоһон байна. Буряадай эмшэд Улаан-Баатарта үнгэрһэн хирургнуудай уласхоорондын эрдэмэй-практическа конференцидэ хабаадаа. Тийн медицинһын эрдэмэй доктор, профессор Жигаев хүндэлэлэй шагналда хүртөө, хүүгэдэй республиканска клиническэ эмшэлэлгын газарай эмшэн-реаниматолог Е.Ф.Кушкова «Россин эгээл бэрхэ эмшэн» гэжэ нэрэ зэргэдэ хүртөө, «Эгээл бэрхэ гэр бүлын эмшэн» гэжэ бүхэроссин конкурсын илагша манай Улаан-Удын 1-дэхи поликлиникын эмшэн Т.В.Цыбденова болоһон байна.

Республикын ниитын талаар хүгжэлтэ яһала хайн шэглэлтэй. Энээн тушаа Буряад Республикын социальна

хамгаалгын талаар министр Т.Хамганова хөөрөб. Ажалай ветеранууд, эрэмдэг зон нара бүрийн мүнгэнэй түлбэридэ хүртэдэг юм. Гэр байрын - коммунальна тухаламжа 151180 эрхэгдэтэ хэгдэһэн байна. Жэл бүри социальна политикада мүнгэнэй номолог эхэ болоно. Энэ жэл 4,428 миллиард түхэриг гаргашаагдажа, ерэхэ жэлдэ 4,809 миллиард түхэригтэ хүрэхэ юм, тиигэжэ байгша ондо мэдээсэлэй системнэ албан "нэгэ сонхын" түхэлөөр ажалаа ябуулжа байха үедэнэ 369 зон автомобильнуудта хүртөө, мүн Загарайн аймагай Шэнэ Брянь гэжэ хууринда шэнэ түб нээгдэ бэлэй.

хуралсалай болон эрдэмэй талаар министрэй уялга дүүргэгшэ Алдар Дамдинов хуралсалай болон эрдэмэй хүгжэлтын талаар ажал үргэнөөр ябуулагдаха ёһотой гэжэ хэлээд, ерэхэ жэлдэ сэсэрлигэй наһанай хуралсалда гол анхаралаа хандуулха тухайгаа мэдүүлнэ нэн. Ерээдүйн жэлдэ 23 сэсэрлигүүд баригдаха, тийн 34-ниинь хэльбэн шэнэлэгдэхэ.

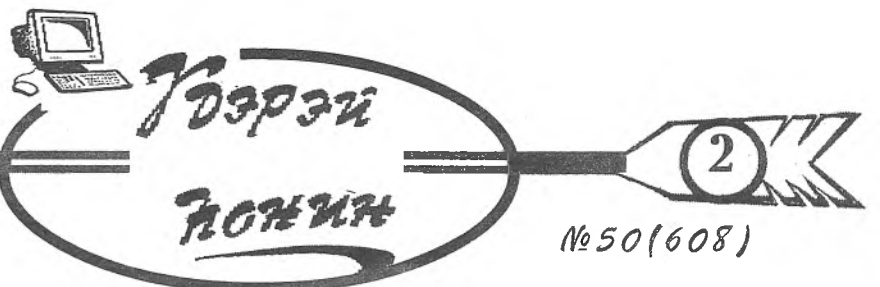
Гэхэтэй хамта үнгэржэ байһан жэлдэ Буряадаймнай багшанар үндэр ехэ амжалтануудые туйлажа, 97-ниинь Россин Федерацийн Президентын, мүн 40-ниинь Буряад Республикын Президентын шагналуудта хүртөө. Республикын хургуулинуудта 22 автобусууд үгтэһэн байна. Гэхэшэлэн республика дотор шэнэ 6 хургуули ажалаа ябуулжа эхилээ. Ерэхэ жэлдэ үшөө шэнэ хургуулинууд нээгдэхэ түсэбтэй. Бүхэроссин конкурсуудта Буряадай багшанарай колледж,

Буряадай республиканска соёлой болон уран хайханай колледж хабаадажа, республикакая үндэр хэмжээн дээрэ суурхуулаа.

Ерэхэ жэлдэ гүрэн дотор дээдэ хургуулинуудай тоо үсөөн болохо, тиймэһээ Росси дотор шэлэлгын ажал ябуулагдана. Манай дээдэ хургуулинууд нэрэ зэргээ дахин мэдүүлжэ гэжэ оролодо. Тиймэ ажал ябуулануудай дүнгүүдээр Буряадай гүрэнэй университет илгарба, тийгэжэ ерээдүйдэ Росси дотор 12 федеральна вузууд, 150 региональна дээдэ хургуулинууд, 400 эрдэмэй институтууд үлэхэ гэжэ хэлсэтэй юм ха.

Буряад Республикын соёлой талаар министрэй уялга дүүргэгшэ Тимур Цыбиков соёлой ажал хүдэлмэри тухай хөөрэн үгөө. «Энэ жэлэй соёлой дүнгүүд эхэ. Буряад Республика Эрхүүгэй можодо болоһон "Алтарганада" хабаадаа. Тийн республикын 85 жэлэй ойн баярта зориулагданхай хэмжээ ябууланууд үргэн дэлисетэйгээр үнгэрөө. Буряадай зохиёхы бүлгэмүүд уласхоорондын, бүхэроссин, региональна хэмжээ ябуулануудта эхэ эдэбхитэйгээр хабаадаа гээд мэдүүлэе. Жэшээлбэл, Буряадай гүрэнэй драматическа театр Францида болоһон фестивалда хабаадажа, үндэр сэргэлтэдэ хүртөө, мүн ород драмын театр шэнэ жэлэй урдахаана нээгдэхээ түсэблэгдэнэ». Гадна ерэхэ жэлдэ Соёлой министерство зарим ажал хүдэлмэринүүдэ түлбэритэ болгоожэ, өөһэдынгөө мүнгэтэй болохо наһаатай.

Янжам ЖАПОВА.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ - ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ В.В.НАГОВИЦЫНАЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗУБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Буряадай Президентын пресс-секретарь Александр Дружининай мэдээсээр, түсблэлгын зүблөөндэ Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Забайкалийн комплексно хүгжэлтын проектээр Москвада болоһон зүблөөнэй дүнгүүд тухай мэдээсэбэ.

Республикын экономикын министр ажалай дэлгүүрэй байдал тухай эндэ мэдээсэ. Оборонын министрствын предприятинуудта ажалай салин түлэлгөөр үри шэрийн хэмжээн юундэ дээшлээб гэжэ элирүүлхыень, тийхэдэ Буряадай профсоюзудай холбоонуудтай хамта республикын предприятинуудта ажалай салин түлэнгүйгөөр амаралтада эльгээх болон дүүрэн бэшэ хүдэлмэрийн долоон хонигто оролгодо хүнэй эрхэнүүдые эбдэжэ болохо ушар дайралдахагуй гэжэ хаража үзэхыень тэрэндэ даалгагдаа.

Буряад Республикын барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахые шэнэзлэгийн министр хадаа «Буряад Республикын дэбисхэртэ олон байртай гэрнүүдые капиталына аргаар заһабарилга» гэнэн программаар 2008 оной туршада ямар хүдэлмэринүүдэ дүүргэгдээб, тийхэдэ республикын аймагуудта түлшын нөөсэ хэр байгуулагдааб гэжэ мэдээсэ. Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй уялганууды дүүргэгшэ бэеын тамир хамгаалха аргануудые хургуялинуудта нэбтэрүүлгээр Москвагай дүй дүршэл тухай мэдээсэхэ юм. Тэрэндэ «Буряад ороной хуралсал болон хүүгэдэй элүүр энхэ байлга» гэнэн тухай зорилготой программые зохёон хараалхын тула техничкэсэ даабари үгтөө болон финансово-экономическа талаар энэ программые үндэслэн баримталха даабари мүн лэ үгтөө.

Вячеслав Наговицын Буряадай Правительствын программануудай документүүдые Алас Дурна зугые, Буряад Республикые, Забайкалийн хизаары болон Эрхүүгэй областые 2025 он хүрэтэр хүгжүүлгын социальне-экономическа холын хараатай зорилгонуудтай зохилауулаар бэлдэхэлэй хүдэлмэри ябуулахыень экономикын министрэ даалгаа. Республикын Президент Россин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшын үгэһэн даабариһаа уламжалан, экономикын министрэ 2009 ондо хүн зоние ажалаар хангалые дэмжэхэ республикын программые томо компанинуудтай хамта зохёон хараалхыень уялгалба.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэс хоолой министрствэдэ, Байгаалин нөөсөнүүдэй министрствэдэ Россин Федерацийн Президентын 2008 оной декабриин 5-да гар табиһан «Загаһа олзоборилго болон уһанай нөөсөнүүдые бүрин үлөөхэ тухай» Федеральна хуулида хубилалтанууды оруулаха тухай» Федеральна хуулине хаража үзэхыень даалгаһан байна. Тийгээд эдэ министрствэнүүд республикын нормативна хуули ёһонуудта заһабари оруулахыень дуралдаха юм.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Россин Федерацийн Президентын 2008 оной декабриин 5-да гар табиһан «Россин Федерацийн субъектүүдэй хуули зохёолгын (түлөөлэлгэтэ) болон гүрэнэй засагай гүйсэдэхэ зургаануудые эмхидхэлгын юрэнхы ёһонууд тухай» Федеральна хуулиин 4-дэхи ба 12-дохи статьянуудта хубилалтанууды оруулаха тухай» Федеральна хуулине хаража үзөөд, республикын хуули ёһонуудта хубилалтанууды оруулаха дуралданууды бэлдэхэ болобо.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэриэлгшэ Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын Буряад Республикадахи управленигэй хамта тухай хэмжээ ябуулга үнэргэжэ, автомобильнуудые хулгайгаар унагшадтай тэмсэлгээр Шэтэ болон Екатеринбург дүй дүршэл шудалха юм. Энэһинээ гадна Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын Буряад Республикадахи управленигэй хамта ризлаторнүүдэй коммерчкэсэ бэшэ хамжаанай бүлгэм байгууланай ашаар хүдэлсэгүй зөөрийн дэлгүүртэ ушардаг хуурмаг мэхэ хэлсээнүүдэй тэмсэлгээр Кемеровск областын Дотоодын хэрэгүүдэй гүрэнэй эмхи зургаанай түсбүдүдэй танилсахыень Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэриэлгшэдэ даалгагдаа. Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшодо Буряад Республикын экономикын министрэй хамта декабриин 20 хүрэтэр «Забайкалийн комплексно хүгжэлтэ» гэнэн проектэй Россин Федерацийн Региональна хүгжэлтын министрствэдэ халбаринуудай министрствэнүүдэй хүтэлбэриэлгшэдые урилгайгаар танилсалгын ёһолол эмхидхэжэ үнэргэжэхыень даалгагдаа.

Экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Вячеслав Наговицынай даалгабаряар 2009 оной сэнгүүдээр хото шадарай зөөлгын тарифые экономическа талаар үндэһэлэн баримталжа, тооложо гаргаха болоо. Энэһинээ гадна тэрэ 2008 ондо хүсэндөө байһан тарифай хэмжээ дээшлүүлгээр дуралдануудые оруулаха юм. Тэрэһэлэн экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо зөөрийн болон газарай харилсаануудай министрэй, Улаан-Үдэ хотын Захиргаантай хамта промышленнаа предприятинуудта худалдаха газарай сэн тогтоохо даабари Президентһээ абаа.

Инфраструктурые хүгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо болон республикын барилгын болон гэр байрын-коммунальна комплексые шэнэзлэгийн министр Буряад Республикын муниципальна байгуулануудай толгойлогшонортой хамта акционернэ «РЖД» бүлгэмдэ үзүүлэн коммунальна хангалгануудай түлөө түлбэрийн үри шэринүүдые бусаажа түлэлгын графигуудые зүбшэн хэлсэхэ болоо.

Барилгын болон гэр байрын-коммунальна комплексые шэнэзлэгийн министр «14-дэхи ТК» бүлгэмэй хүтэлбэриэлгшэдэй болон республикын муниципальна байгуулануудай толгойлогшонортой хамта нийтэ нэгэн хүтэлбэриэлкы компани байгуулаха схемэ хаража үзэхэ болон хүсэндөө байһан хуулиин ёһоор тэрэниие бээлүүлэхэ дуралдануудые оруулаха болоо.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Буряадай хуралсал болон эрдэмэй министрствын болон Миграционно албанай управленин эдбхээр тус хэмжээ ябуулга үнэргэгдэбэ. Бүхы республикын аймагуудһаа 32 эрхим гэгдэдэг үхибүүд ерэжэ, хүнэй наһанай үнэмшэлгын гол документ абажа байна гэшэ бээ. Эдэ үхибүүд үетэн соогоо хуралсалаараа болоод эдбхитэй, журам һайтайгаар нийтын хэрэгүүдтэ хабаадаагаараа үетэнһөө илгаржа гарана ха юм. Энэ үйлэ хэрэгые республикын Эдир аяншдай болон хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй түбэй тухай патриотическа хүмүүжэлэлэй таһаг эмхидхэн байна. Тус таһагые даагша М.Е.Дашинимаевагай хөөрзөөр: «Россин Федерацийн Конституциин 15 жэлэй ойдо зориулжа, тус хэмжээ ябуулжа байһабди, мүнөө

«БУРЯАДАЙ ҮХИБҮҮД - РОССИН ЭРХЭТЭД»

үедэ залуушуулые Эхэ орондоо дуратайгаар болон өөрынгөө түүхээр омогорхон ябахынь түлөө хүмүүжэлэй ажал ябуулабди. Эндэ 32 хурагтад соо аймагай болоод бэшэше шатын олимпиадануудта хабаадажа илаһан гү, али спортын талаар габиятай болоод Нийтын хэрэгүүдтэ илгаржа гараһан, бүхы талаараа үетэн сооһоо өөрынгөө эдбхи гуримтайгаараа илгарһан үхибүүдые урижа, баяр ёһолол үнэргэжэ байһабди». Энэмнай республика соогоо ябуулагдажа байһан тухай патриотическа үе болоно гэшэ бээ. Үхибүүдтэ паспортнуудые Буряадай хуралсалай болон эрдэмэй министрэй орлогшо А.

Һаяхан «Бурятия» гэнэн томо ресторан соо үнэргэгдэһэн «Проставим женщину, чье имя Мать!» гэжэ нэрлэгдэһэн эхэнэрнүүдэй республиканска форум Эхын бүхэроссин үдэртэ, мүн Буряад орондо Гэр бүлын жэлэй түгэсхэлдэ зориулагдаһан байна. Хэгдэһэн ажал, мүн Санкт-Петербургда эмхидхэгдэһэн Эхэнэрнүүдэй Бүхэроссин форумдо амжалтатай хабаадаһан, түрүү эмхинүүдэй дунда ороһон тухай эндэ сугларагшадые амаршалха үедөө Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдээр республиканска агентствын түрүүлэгшэ А.К.Санхядова хөөрөө. Республиканска делегацийн бүридэлдэ Буряад ороноймнай нэгэдэхи леди эхэнэр Н.В.Наговицына Президентыннай наһанай нүхэр ороосо гэжэ тэмдэглээ. Энэ ехэ форумдо республикын 21 аймагай делегадуу, министрство, албан зургаануудай, аймагуудай захиргаануудай гулваагай орлогшонор, олон хүүгэдэй эхэнэрнүүдэ, аймагуудта илаһан гэр бүлынхид, харьяата эмхинүүдэй мэргэжэлтэд, республикын Президентын дэргэдэхи Эхэнэрнүүдэй зүбшэлгын Советэй гэгшүүд, эхэнэрнүүдэй советүүдэй түлөөлэгшэд, залуушуула олоороо ерэнэн байна. Республикнай экономикын болон гадаадын харилсаанай министр Т.Г.Думнова, ажалай болон социальна талаһаа хамгаалгын министр Н.Н.Хамаганова, гэр бүлын, хүүгэдэй асуудалнуудаар 5 хуулиин проект баталалгада абхуулаһан Арадай Хуралай депутат Р.И.Шеничкинова, Президентын дэргэдэхи Зүбшэлгын советэй түрүүлэгшэ С.Б.Грешилова, гэгшүүд К.П.Альцман, И.А.Антакшинова, Ф.А.Дубанова гэгшэд һайхан амаршалаа хүргэбэ.

Эршүүлэй зүгһөө мэрэй орлогшо М.А.Ян, хуралсалай болон эрдэмэй министрствын залуушуулай политикын комитедэй түрүүлэгшэ Б.Х.Ангууров, соёл министрэй орлогшо С.А.Добрынин, Кабанскын аймагай захиргаанай

гулваагай орлогшо О.В.Халтуев, ВАРК-ын президент Г.Н.Манжуев болон бусад амаршалаа. «Улаан-Үдэдөө аба зоний конкурс эмхидхэжэ, эсэгийн үүргэ дээшлүүлэхэ тухай хэлсэбди» гэжэ Михаил Алексеевич Ян хэлэжэ һонирхуулаа.

Олон хүүгэдтэй эжынэртэ, эрхимлэһэн гэр бүлэнүүдтэ үнэтэ бэлэгүүдэ, сэгсэгүүд үгтэбэ, дуу, хатарнууд зориулагдаба. Халецкитэн (Бэһүүр), арбан хүүгэдтэ Л.Д.Токтохоева (Хяагта), өөһэдөө хоёр хүүгэдтэй, 4 хүүгэдые үргэжэ абһан Халтуригтан (Загарай), 3 ехэ үхибүүдтэй аад, хоёр хүүгэдые үргэжэ байһан Гонсорунтан (Сэлэнгын аймаг), өөрөө 3 хүүгэдтэй, мүн 3 үхибүүдые үргэжэ абһан А.Н.Благушина (Мухар-Шэбэр), 5 хүүгэдые үргэжэ абһан Т.Н.Цыренова (Зэдэ), бусад шагнадаа. Дууша бүлэнэр Ладьженскитэн, Доржиевтан, эгшэ, дүү Жапованууд, А.М.Эрдыеева гоёор дуулаба. Мэргэжэлтэ мэдээжэ артистнар Баатар Будаев, Саяан, Эржона Жамбаловтан, бальна, мүн хүүгэдэй «Булжамуур» ансамбльнууд һайханаар хатарба. Хойто жэл Россин Залуушуулай жэл гэжэ

нэрлэгдэхэ. Тиймэхээ һайндэрэй ехэ пирог Б.Х.Ангууровта дамжуулагдаа. «Бидэ табан үхибүүтэйбди, табан аша, зээнэртэйбди. Булта дуулагдаха дуратай. Дуутай, шуутай бүлэдэ - хани нүхэсэл, энэдэн, баяр таһалдаагуй гэжэ һанадагби, үнөөхил дуулагдаһан зандаабди» гэжэ хүхиюутэйгээр хөөрэнэн дууша сэдхэлтэй Дамба Зундуевич, хонгёо һайхан хоолойтой Цыренжаб Цыреновна Доржиевтан «Ашангын эрэдэ» гэнэн фольклорно ансамблин (Хори) эдбхитэй гэгшүүд үнинһөө болонхой гэжэ мэдэнэбди.

Бэлэгүүдтэ хүртэһэн, хүүгэдтэ һайн жэшээ харуудаг гэр бүлэнүүдтэ, энэрхы һайхан эжынэртэ үшөө ехэ амжалта, һайн һайхание хүсэл даа!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эхэнэрнүүдэй форумой үедэ Доржиевтанга (Хори) Эхэнэрнүүдэй республиканска холбооной гэгшүүн Д.С.Цынгуева бэлэг барюулаа.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

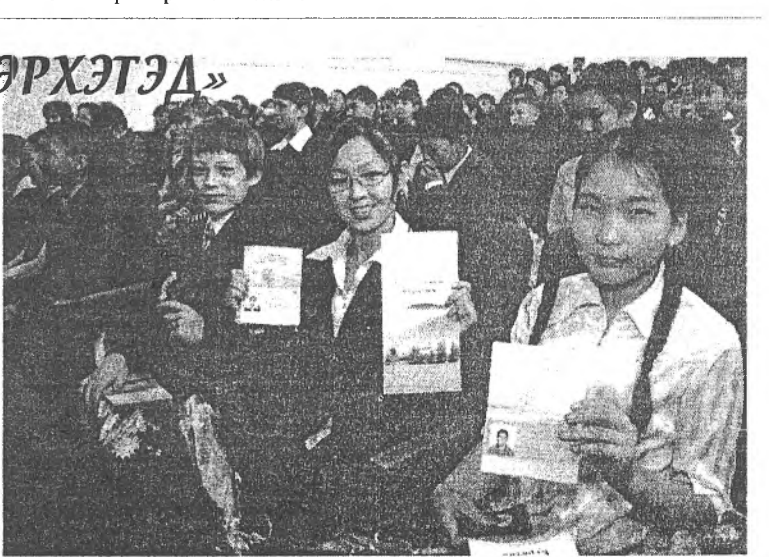
Бочеев болон МВД-гэй министрэй орлогшо полковник О. Каинкин болоод орлогшо подполковник Е.Крутиян, бусад барюулаа. Республикын ветерануудай Советэй түрүүлэгшэ Р.Б. Гармаев сугларагшадые амаршалхадаа, Россин Федерацийн Конституциин нэгэдэхи хэбэллые Түрүүшын РФ-гэй Президент байһан Б.Н. Ельциней гар табилгатай боти харуулжа һонирхуулаа. Мүнше тийхэдэ сугларагшадые өөрынгөө уран һайханаар хүгжэм дуунуудаараа залуу бэлиттэн, саксофонист М. Семушкин баярлуулаа.

Виктор ЖАПОВ. Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Бочеев болон МВД-гэй министрэй орлогшо полковник О. Каинкин болоод орлогшо подполковник Е.Крутиян, бусад барюулаа. Республикын ветерануудай Советэй түрүүлэгшэ Р.Б. Гармаев сугларагшадые амаршалхадаа, Россин Федерацийн Конституциин нэгэдэхи хэбэллые Түрүүшын РФ-гэй Президент байһан Б.Н. Ельциней гар табилгатай боти харуулжа һонирхуулаа. Мүнше тийхэдэ сугларагшадые өөрынгөө уран һайханаар хүгжэм дуунуудаараа залуу бэлиттэн, саксофонист М. Семушкин баярлуулаа.

Виктор ЖАПОВ. Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Виктор ЖАПОВ. Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Буряадай Хүдөө ажахын министерствын байгуулагдахаар 85 жэлэй ойдо

УРДЫН, МҮНӨӨНЭЙ ХҮДӨӨГЭЙ БАЙДАЛ

Би хүүлэй үедэ Буряад - Монголой областной коммунист партиин гүрэнэй архивуудта «Буряад-Монголой үнэн» газетын материалнуудыг шудалжа, республикын хүдөө ажахын 85 жэлэй найдэртэ нэрэтэй солотой хүнүүдыг зарим аймагууднаа нэрлэхэмни. Хүдөө ажахын саашанхи ажал тухай нэгэ хэды ханаашалга, дурадхалнуудыг бэшэхэмни. Хүдөө ажахын министерство декабриин 19-дэ республикын хүдөө ажахын байгуулагдахаар 85 жэлэй найдэр үнгэргэхэнь. Буряад Республикада 38 Социалис Ажалай Герой, «Ажалай Алдар Солын» - 2 кавалер тоологдоно.

Хүдөө ажахын түрүүлэгшэдэй аха зах Сэлэнгын аймагай Юрөөгэй сомоной Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Жамса Бальжинимаевич Ванкеев болоно.

Жамса Бальжинимаевич түрэл нотагтаа аяр 35 жэл соо колхозоо хүтэлбэрилөө.

Колхознигууд дайндаа бусан фронтовигыг 1946 ондо колхозойнгоо түрүүлэгшээр хунгаба. Жамса Ванкеев Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда взводой командир, ахалагша лейтенант Орловск - Курскын агууехэ байлдаанда фашистнуудыг олоор хюдажа, сэрэгэй тон шухала газарнуудыг хамгаалханайнгаа түлөө, гүрэн соо үсэм зоний дундаа Александр Невскийн орденээр шагнагдаба. Манай республикада энэ орденной кавалернууд гарай табан хургаар тоолохоор!

Тус колхоз 1946 ондо 4000 хони ямаатай хаа, 42.000, 1000 эбэртэ бодо малтай хаа, 4500 толгойтой, үнээнхээ 450 литр хү наадаг хаа, - 2700 килограмм, хонинхоо 750 грамм нооно хуряадаг хаа, 35 килограмм, гектар бүхэнхөө 15-16 центнер тарьяа хадажа, бүхидөө аяр 100.000 - 107.000 центнер баян тарьян хуряагадаг болобо. Колхознигууд ажабайдалда найжарба. Үндэр бүтээсэтэй ажал, шанга журамтай колхознигуудай эдэбхи оролдолго ажалай үндэр амжалтануудыг асарба.

Хаалишан Долгоржаб Бальжиновна Эрдыниева үнээн бүхэнхөө 5012 литр хү наажа, Сибирь Алас Дурнада үзэгдөөгүй илалта туйлаба. Д.Б. Эрдыниева Ленинэй орденээр шагнагдаба, РСФСР-эй Верховно Соведей депутатаар хунгагдаба. Бүтыд Лубсандоржиевна Батуева 50-яда онуудаар хонин бүхэнхөө 110-115 хурьга тэнжээжэ, 3,8 килограмм нооно хайшалжа, хурьгадай амидын шэгнүүрыг 20-25 килограмм хүргөө. КПСС-эй XXII съездын делегадаар хунгагдаба, Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагдаба.

Бүтыд Гармажаповна Банзракцаева 40 жэл соо хонишноор ажаллажа, хэдэн арбаад жэлүүдтэ хонин бүхэнхөө 4,5 - 6,5 килограмм нооно хайшалжа, ВДНХ-гай 7 алтан, мүнгэн, медальнуудаар, «Москвич - 408» түхэлэй автомашинаар шагнагдаа, орден, медальнуудта хүртөө.

Пылжит Бальчиновна Жалсанова 50-яда жэлүүдтэ жэл бүри үнээн бүхэнхөө 4000-4589 килограмм хү наажа, 1959 ондо Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэтэй болоо, 2 дахин РСФСР-

эй Верховно Соведей депутатаар хунгагдаа. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз «Бүхэсоюзна социалис мурьсөөндэ илажа, КПСС-эй, Совминай, ЦК ВЛКСМ-эй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар 3 дахин, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведей, ВЦСПС-эй Улаан тугаар, мүнгэн шангаар 3 дахин, ВСХВ, ВДНХ-гай диплом, медаль, мүнгэн шангаар 5 дахин шагнагдаа.

Колхозой түрүүлэгшэ Ж.Б. Ванкеев Ажалай Улаан Тугай, Октябрьска Революциин, 2 Ленинэй орденуудаар, 15 медальнуудаар, дайшалхы 10 гаран орден, медальнуудаар шагнагдахан тон баян намтартай. Буряад зоной дунда дайшалхы болон ажалай үндэр сэгнэлтэ абан Ванкеевтэ адли хүн үгы. Ж.Б.Ванкеев хоёр дахин, 1958 - 1966 онуудта СССР-эй Верховно Соведей депутатаар хунгагдаа, КПСС-эй Коммунист партиин XXV съездын делегат болоо. 1966 он. Буряадай областной комитедэй партиин I секретарь А.У. Модогоев Юрөөдэ колхозой түрүүлэгшэ Ж.Б. Ванкеевтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгобо. Энэ үдэшэ аяр 8 ажалай түрүүлэгшэ орден, медальнууд үгтэбэ. Иигэжэ Юрөө нотагхаа 4 Социалис Ажалай Геройнууд мүндалбэ. Шахтер Гармажаб Дабаевич Тучинов, хонишон (Сэлэнгын совхозоо), Валентина Гончиковна Романова, хаалишан П.Б.Жалсанова, Ж.Б.Ванкеев болоно.

Республикын урда аймагхаа, холо хойто Баргажанай аймагай Баянголой сомоной Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хүрээ. Тус колхоз 1927 ондо байгуулагдажа, республикын эгээ түрүүлэгшэ ажахы болоно. Энэ ажахы холо бэшэхэн 1988 ондо 5000 центнер мяха, 15.000 центнер хү, 821 центнер нооно, 12.000 центнер тарья гүрэндэ тушаагаа. Мүнөө иимэ хүдөө ажахын продукци Баргажан, Хурамхаанай аймагуудай СПК, фермернууд арай шуу 3/1 хубишыг гүрэндэ тушаанагүй. Эдэе хоолой продукци ехэ болгононой түлөө 1938, 1940, 1954, 1958 онуудта ВСХВ, ВДНХ-да хабаадажа, алтан, мүнгэн медальнуудаар, автомобильнуудаар шагнагдаа.

КПСС-эй, Министрнүүдэй Соведей, ВЛКСМ-эй, ВЦСПС-эй Улаан тугуудаар, дипломуудаар, мүнгэн шангуудаар 3 дахин шагнагдаа. Баянголхоо Радна Сагалаевич Бубеев, Шалсама Ламажаповна Цыремпилова, Дашинима Буодиевич Сундуев, Ольга Энхеевна Сангадиева, Гомбо Боболоевич Цыденов 5

Буряад-Монголой АССР-эй делегаци ВСХВ-дэ. Москва хото, 1938 он.

Социалис Ажалай Геройнууд ургаа. Нэгэ ажахынаа 5 Социалис Ажалай Геройнуудтай гансахан Узбекистанай ССР-эй «Политотдел» гэнэн ажахыда СССР гүрэнэй байхада бии нэн. Мүн тус нотагхаа хаалишан Дарима Семенова, комбайнер Бубэй Дармаев, ветврач Буда Монотев, врач Елизавета Дашиева, гүрэнэй болон партиин ажал ябуулагша Дашинима Раднаев гэгшэд Ленинэй орденной кавалернууд нотаг нугая суурхуулаар. Зэдын аймагай Борьёгой совхоз республика соогоо гансаараа гэхээр малаа үдхэнөөр, тарьянай үндэр урга хуряагаар ябана. Ори ганса совхоз 1967 ондо Ленинэй орденээр шагнагдахан. Совхозыг П.И.Зайцев олон жэлүүдтэ урагшатай хүтэлбэрилнэ. Тус совхозой ахалагша хонишон Гасарун Лубсанович Рабдаев 25 жэлдэ хонин бүхэнхөө 4 килограмм нооно, 100 эхэ хонинхоо 100-124 хурьга тодожо, Ажалай Улаан Тугай, Ленинэй орденуудаар шагнагдаба.

1982 он. Бидэнэр 25 хүнхөө бүридэхэн делегаци Хурамхаан аймагхаа ерэхэдэмнай, Гасарун Лубсанович түрүүлэгшэ ганса Боргойн совхозоо 80 түрүү хонишодой «Одон» гостиницада буухадань, хүлгөөтэй гоё байгаа бэлэй. Үглөөдэрын тодо һонороор, тон хургаалтай үгэнүүдээр, мүн шангаар республикын дарганарыг зэмлэхэдэнь, Г.Рабдаевые хонишод шанга алга ташалгаар угтаа һэмди. Бүхэсоюзна Социалис мурьсөөндэ үндэр амжалта туйлажа, Гасарун Рабдаев 1975 ондо Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. КПСС-эй XXV съездын делегат, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Бурят-Монголой Верховно Соведей 2 зарлалай депутат, Верховно Соведей Түрүүлэгшэ болоһон. Гасарун Лубсанович үгэ хэлэхэдэ бэрхэ томо үндэр баатар бэетэй, номгон даруу зантай, сэсэн ухаатай, миин юрын хонишон гэхээр бэшэ гэжэ Зэдын аймагай «Мир» колхозой түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведей 8-дахи зарлалай депутат ябанан Дондок Юмажапович

Цыбикжапов мүнөө намда хөөрэнэ.

Татьяна Ванчиковна - «Эхэ-Герой», Гасарун Лубсанович - Ажалай Герой хоёр 10 үхибүүдыг тэнжүүлжэ, дээдын хургуули-тай, үргэн харгыда гаргаһан. 1965 ондо Жамсаран Жалсараевич Барханай колхозой, Лев Раднаев Баянголой колхозой түрүүлэгшэнэр, би Дэрээнхээ Хориин аймагтай мурьсөөтэй байхандаа, тус аймагай ажахынуудаар ябаабди. Удын совхозой Дундада байратай ахалагша хонишон Намжилма Ламахановна Тогмитовагай отара бидэнэрыг баясуулаба. Хонидой тамир тэнхээ найн, хото хорёо сэбэр. Намжилма Тогмитова 7-дохи табан жэлүүдхээ эхилээд, 9-дэхи, 10-дахи табан жэлүүдтэ ажалай үндэр амжалтануудыг туйлажа, 1971 ондо Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэдэ хүртэбэ.

КПСС-эй партиин XXIII съездын делегадаар хунгагдаба.

Баргажанай голхоо колхозой түрүүлэгшэнэр Дамбаев Г.Д., Цырендоржиев Д.Ч., Цыденов Г.Б., Бубеев Р.С., Мухар-Шэбэрэй аймагхаа - Е.В.Иванов, А.П., Калашников, полеводууд - механизаторнууд - Бутаков Е.П., Дымбрылов Б.С., Киселев С.К., Ринчино Н.Б., Терентьев И.М., Трубочанинов, Тубденов Ш.У., Тугутов Б.Г., Хорганов Х.Д., Челночков П.П., Чойропов С.Б., Эрдыниев Р.В., Юндунов Ц.Б., Социалис Ажалай Геройнууд үндэр нэрэ зэргэтэйнууд, Буряад ороной омогорхол болоно. Манай республикада хүдөө ажахыда нэрэтэй солотой хүнүүд олон, теэд тэдэнэрыг нэгэ статьяда багтаахагүйш.

Мүнөө газарта тогтууригүй ажабайдал эрбэ. Юумэ бүхэнэй сэн үдэрхөө үдэртэ гэхээр үнэтэй болоно. Мэнэ хаяхан 1 килограмм творог 50 түхэригтэ хаа, мүнөө аяр 180 түхэригтэ рынок дээрэ болоно. Энэ юуб гэхэдэ, хүдөөдэ ехэнхидэ гараар ажал хэгдэнэ. Томо механизированнэ ажахынууд хүдөөдэ үгы. СПК-нууд, фермернууд үсөөн эбэртэ малтай, хуушархан үсөөхэн машинатай. Энэ намар Хурамхаанай аймагай Уланхаанай сомоной фермер Жаргал

Дамбиповтай уулзахадамни, иигэжэ хэлэбэ: «Адуунайнгаа мяха худалдажа шадаа хаа, нэгэ мүнгэтэй болохош, үгы хаа, хооноор ажаллахаш. Манай эндэ нэгэ арбаад гаран багшанар, 2-3 медигүүд, клубай, библиотекин хүдэмэрилэгшэд салин абана. Олонхи хүнүүд ажалгүйнууд». Эрхирэгэй сомоной фермер Бимба Самбуев: «Нэгэ хэды эбэртэ бодо малтайб, 15 литр хү сүүдхэдэ Восточно поселок худалданабди, мяханай талаар өөһэдөө арай шууд ханганабди», - гэбэ. «Манай Загарайн аймагай фермернууд иимэрхүү байдалтай. Соёлой байшан 10 гаран жэл соо хандараад ажалланагүй, залуушуул хото гороудуудаар, Эрхүү, Улаан-Үдэ, харин ороноуудаар ябашоо. Үлэхэн зон ажалгүй, архиа намнаад ябана гэхэдэ болоно», - гэжэ ехэ гомдолтойгоор хөөрэнэ даа.

Хурамхаанай аймагай Гааргын СПК-гай үнинэй дарга Булгатов Арбижил Очирович хөөрэнэ: «Хүдөөгэй ажахыда ГСМ, электроэнергэ хүнгэн сэнтэй болгохо. Машины үнэ сэн хороохо хэрэгтэй. Манайшыг эндэ сомоной түрүүлэгшэ СПК-гай дарганархаа 4-5 дахин ехэ салин абана бшуу. Хүдөөдэ багахан сомоной дарга нэгэ доро СПК-гай толгойлогшо болгохо. Юуб гэхэдэ, миний Дабаатын сомон мүнөө 3 сомон амяараа болоод, багахан сомонуудта 5-6 хүн ажаллана. Урдань Эрхирэгтэ би сомондо ажаллахадаа, түрүүлэгшэ, секретарь, кассир, гэрэ тоодо сэрэг хэрэг бүхыдөө 3 хүн 1980-яда онуудаар ажалладаг һэмди.

Дайнай үедэ ара талада ажаллахан зондо Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай, Октябрьска Революциин орден то кавалернуудтэ, Россия үндэр нэрэ зэргэтэйшүүдтэ пенсид дээрэн нэмэлтэ үгэхэ байгаа гээд дурадхал оруулнаб. Тиигэжэ үнгэрэн сагаа баатарлигаар ажаллахан зоноо хүндэлхэ жэшээтэйбди. Үсгэлдэрөө ханажа абанан хүн үглөөдэртөө найдалтай гэжэ зүб хэлсэдэг бшуу.

Владимир БАТОРОВ,
РСФСР-эй хүдөө ажахын
социалис мурьсөөнэй
отличник.

Хүдөө нютагаа хэргээн хүгжөөе

Улаан-Үдэһөө Яруунын аймагай хилэ хүртээр ошоод, Маарагта гол дээгүүр гараһан хүүргэһээ үнгэрөөд ябаханда, гол харгыһаа баруун гар тээшээ годирһон харгы дайралдадаг. Нэрлэгдэгшэ аймагай хилэдэ дүт оршодог Эгэтын-Адаг гэжэ нютаг руу энэ харгы ошоно. Маарагта гол тухай дуунууд, шүлэгүүд, үльгэрнүүд соогоо победынхид дурдан хэлэһэн, магтан дуулаһан байдаг. Эгэтын-Адагта ажаһуугшадые яруунынхид иигэжэ нэрлэдэг. «Үнэн ажал» гэхэн коммуна анхан байһанаа нютагай түб буусань хожомоо «Победа» гэхэн колхоз болгогдоһон түүхэтэй.

Шэнэдхэн хубилгалгын жэл-нүүдтэ республикымнай олонхи ажахынууд нэрээ хубилгаһан юм. Харин энэ нютагай ажахы үнөөхил «Победа» зандаа үлөө, гансал колхоз бэшэ, харин хүдөө ажахын үйлэдбэрини кооператив болонхой. Үшөө нэгэ һонирхолтой зүйл эндэ дурдамаар. Эгэтын-Адагтай ажаһуугша өөр тухайгаа юрэл «Победынби» гэжэ хэлдэг заншалтай, харин хайшаа ошонобта гэжэ һурабал, заабол «Победа» ошоноб гэжэ харюусаха. Нютагай нэрэ шэхэндэ хажар, үгүүлхэдэ, хүшэршье бэшэл даа. Анханһаа хада «Победа» гэжэ суурхаһан энэ ажахыда сэхэ хабаатай байһан хойшоо нютагайһын зон иигэжэ хэлэжэ һурашоо. Нүгөө талаараа хэршье хүндэ сагай болобол, энэ ажахы нэрэдээ хүрэдэг байһан гэшэ. Ланаадшье үзэхэдэ, дайн соогуур энэ колхоз миллионер боложо шадаһан. Бии болоһон саһаа нютагайһаа урдаа хараха ажахы байһан. Эндэһээ гурбан хүн депутат болоһон байна. Тэдэнэй нэгэн хадаа Яруунын аймагай мүнөөнэй толгойлогшо Дамби Базарович Дамбаев бо-лоно. Тэрэ СССР-эй һүүлшын зарлалай Верховно Советэй арадай депутат байгаа, нүгөөдөн тэрэнэй эгшэ, суута хаалишан Ханда Мижытовна Митыпова болоно. Тэрэ РСФСР-эй Верховно Советэй депутат байһан. Мүнөө наба дүүрэнээр хэдэн жэл болоо. Тиймэһээ эгэтын-адагайхид «победынхидби» гэжэ өөһэдэгшөө нэрлэхэл ёһоороо нэрлэнэ.

ЗАНШАЛЫНЬ
ЗАЯАТАЙ

Мүнөө үедэ «Победа» гэхэн хүдөө ажахын үйлэдбэрини кооперативай ажалшад аха үсын зоний заншал үргэлжэлүүлжэ, ажал хүдөө мөрийдөө амжалтануудые туйлана. Аймаг дотороо энэ хүдөө ажахын предприти эрхимүүдэй нэгэн, харин зарим дүнгүүдээр республика соогоо түрүүлнэ. Хорин жэл боложо, Улаан-Үдэ хотодо республикын хэмжээндэ үүлтэртэ мал харуулха, худалдаха хүдөө ажахын яармаг үнгэргэгдэжэ, эндэ Бурад ороноймнай үүлтэртэ мал ажалай 33 ажахынууд хабаадаа. Эдэмнай булга үүлтэртэ мал үсхэбэрлэхэ гэхэн лицензитэй. Энэ яармагта Эгэтын-Адагай ажахы Забайкалийн үүлтэртэй бурад түхэлэй хонидые, хальмаг үүлтэртэй эбэртэ бодо мал, бурад моридые асаржа харуулан байна. Москваһаа сэрһэн хүнүүдһээ, республикын Хүдөө ажахын министерствын хүтэлбэрлэгшэдһөө бүридхэн сэгнэлгын комисси Яруунын аймагай «Победа» гэхэн хүдөө ажахын үйлэдбэрини кооперативта «Забайкальская» гэхэн үүлтэртэй моридые үсхэбэрлэхэһэй түлөө диплом болон үнэтэ бэлэг барюулалгатайгаар нэгдэхин һури олгоһон байна. Заншалта ёһоороо энэ ажахы Сибириин болон Алас Дурна зүгэй мого нютагуудай хоорондо үнгэргэгдэн үүлтэртэ хонид болон ямаадай выставкын шаглануудга хүртэһэн байдаг.

Кооператив
түрүүлэгшэ М.Д.ДамбаевЗУУН ЭРХИМ
АЖАХЫНУДАЙ
ТООДО

Хэдэн федеральна лицензи-нүүдтэй республикын үсөөн ажахынуудай тоодо «Победа» ороно. Аймаг дотороо гансал энэ ажахы хэдэн лицензитэй болоно. Забайкалийн үүлтэртэй бурад түхэлэй хонидые, хальмаг үүлтэртэй үхэрнүүдые, Забайкалийн үүлтэртэй моридые үсхэбэрлэхэ гэхэн үбшөөл федеральна хэмжээндэ абанхай гэшэ. Энэһэнгэ гадна хүдөө ажахын ургамалнуудай һайн үрэхэ үйлэдбэрлэхэ болон худалдаха федеральна сертификалтай юм.

Манай республикада орооһо таряанай үрэхэ таригада оройдоол 12 предприти тоологдоно. Эгэтын-Адагай ажахыда Хэжэн-гын аймагай Михайловка тосхоной үрэхэ таригада ажахы оршоно. Тон һайн, эрхим шанартай үрэхэ таригада хоёр ажахын тоодо «Победа» ороно. Кооперативай түрүүлэгшэ М.Д. Дамбаевай хэлэхээр, ажахы шэлэн һунгахадаа, хүдөө ажахын техникынь хараада абанхай байна. Эндэхи ажахы орооһоной тоогтой, орооһо сээрлэдэг машинануудтай, тэрэ тоодо германска үрэхэ илгана оньһон хэрэгсэл бии. Үндэһэн проектын ёһоор, дискатор, культиватор, сеялка-нүүдые худалдажа абаа.

Энэ хүдөө ажахын кооперативай бүхы коллектив түрүүлэгшэ Мунко Доржиевич Дамбаевай ударидалга дор сэхэ оролдосотой, шууд зоримгой хүдэлмэри абуулна. Мунко Доржиевич хэлэхээр, тон һайн мэдэхэ, хүдөөгэй ажалай сэхэ дүй дүршэлтэй, үүсхэл сэхэтэй хүн гэшэ. Хүдөөгэй ажалай орьёлго байһан поли, ферма болоод бусад малшадай захы хольн буусануудаар хошоржа байдаг, ажалайнгаа таһалга соо амгалан һуужа шададаггүй хүн юм даа.

Олон һалбарига ажахы тэрэ

хүтэлнэ. Түбхын түрүүндэ мал ажалда сэхэн харалхандуулна. 1005 толгойтой эбэртэ бодо малай долоон гүүртэ эндэ барина. Тэрэ тоодо 400-гаад шахуу наамхай үнээд тоологдоно. Хонин ажалай найман гүүртэнүүдтэ 4483 хонидые харана, хахаднь шахуу эхэ хонид юм. 2007 оной дүнгүүдээр энэ ажахы Бурад ороной гурбан хүдөө ажахын предпритиһуудай дунда оролсожо, Россин Федераци дотор эгээл томо хонин ажалай зуун ажахынуудай тоодо оруулагдаа.

Соёлой-спортивна шэнэ комплекс

ЭГЭТЫН-АДАГТАЙ
ТАНИЛСАХАДА - ТААТАЙИИМЭЭР
МАЛШАД
АЖАХУУНА,
АЖАЛЛАНА

Түрэл ажахы болон Эгэтын-Адаг нютаг тухай дууһан мэдэхэ энэ хүдөө ажахын үйлэдбэрини кооперативай инженер Д.Б.Цыденова мааналтай суг ябалсаа. Нэгэ үедэ Дудари Бадмасвнэ хүдөөгэй захиргаание толгойлодог байһан юм. Хүдөө ажахын институт дүүргэжэ эрхээр энэ ажахыда хүдэлнэ, эндэхи хүн болонхой. Захаамин нютагһаа уг гарбалтай юм.

Тэрэнтэй хамта бидэ малай бэлшээрнүүдээр ябажа хараабди. Удаань Александр Бадмасвнэ Дондоковой үбэлжөөндэ хүрэхэн байнабди. Тэрэ мүнөө 64 хүрэнхэй, 35 жэлын Дулма Цыбикжаповна хани нүхэртээ хонишоноор ажаллана. Тэдэ 800 толгой хонидые харууһална. Жэл бүри гэр бүлын бригада 100 эхэ хонинһоо 100 хурьга абана. Үнгэрхэн жэлэй малай үбэлжэлгын дүнгүүдээр аймагайһаа эрхим хонишон гэжэ тодорлоо. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгэд хонишод сэхэнаринаар бэлдээ. 500 центнер үбэлжэлгын хонидые, энэнь бүхэли үбэл болоод хабарай бэлшэхэ хаһа хүртээр хүсэд хүрэхэ юм. Хонишодой үбэлжөөниинь зуһалангай газарһаа 5 модоной зайда оршодог. Хоорондохин талань шэмэтэй һайн ногоотой, хонишодой сабшалангын оршодог. Ехэнхи үбһэ тэжээлээ гараараа сабшажа абадаг юм. Энэ гэр бүлдэ ветеринар мэргэжэлтэй хурьгэниинь туһалдаг. Александр Бадмасвнэ наһанайнгаа амаралтада гараха дүтлэнхэй. Тиймэһээ Түмэн дүүдээ хонидойнгоо отара дамжуулан найдаха хүсэлтэй. Дондоковтоной бүлэ Эгэтын-Адагһаа 25 модоной зайда хуһан тужа соо түбхинэнхэй. Тиймэһээ ажахын түб буусаһаа холо байдагбди гэжэ ханадаггүй. Үбэлжөөнэйнь болон зуһалангайһын газарта зайн гал оруулагданхай. Ажаһуудалдань хэрэгтэй телевизор, холодильник, зайн галаар хүдэлдэг пешинһээ эхилээд, бүхы техникэ бии даа. Хонидоо харахаһаа гадна үмсдөө ямаадые, галуудые, таһа болон гайһинуудые барина. Ажахымнай бүхы малшад нимээр ажаһууна, ажаллана гэжэ Дондоковтон хэлэнэ һэн.

ЕХЭ ТҮСЭБТЭЙ

«Победа» гэхэн ажахын түрүүлэгшэ М.Д.Дамбаевай хэлэхээр, агропромышленна комплексые хүгжөөхэ гэхэн Үндэһэн проект абтажа, хүдөөгэй ажаһуугшадта сэхэ найдал түрүүлэн байна. Тэрэнэй ёһоор, хүдөөгэйхид хубин ажахыгаа хүгжөөхын тула гүрэнһөө урь-

Хонишон
А.Б.Дондоков ашанартаяа

һаламжа абанан юм. Дээрэ нэрлэгдэхэн проектын ёһоор, эндэхи ажахы хальмаг үүлтэртэй хашарагуудые худалдажа абаа. Ростовско областьһоо, Хальмаг Республикаһаа, Забайкалийн хизаарһаа болон Бурад ороной бусад аймагуудһаа һайн үүлтэртэй мал асарһан байна. Агын Бурададай тойрогһоо Забайкалийн үүлтэртэй моридые асаржа, үсхэбэрлэжэ байнхай. Мүнөө адуун һүрэгшын 400 толгой болонхой.

Мунко Доржиевич саашадаа ямар түсэбтэй байһанаа хэлэжэ үгөө. Бодо малай, тэрэ тоодо, үнсэдэй тоо жэл бүри 100 толгойгоор олошоруулжа байха хараатай. Мяха буйлуулха цехтэй болохо хүсэлтэй. Байн-байн мяханай зүйлнүүдые, колбаса үйлэдбэрлэдэг болохо ха. Түрүүлэгшын хэлэхээр, нютагайһаа зоние ажалтай болгохо, өөһэдэгшөө шанартай эдэс хоолоор хангаха зорилго шиндхэгдэхэ ёһотой.

Эдэ бүгэдэнһөө гадна ажахын хүтэлбэрлэгшэд нютагайһаа хургуулын шабинарые һуөөр хангадаг болохо зорилго табина. Тийхын тула һүсэ үдхэрүүлхэ, хөөрүүлхэ ажал шудалха зорилготой. Озернын ашагта мал-тамалнуудые баяжуулгын комбинадай хүдэлжэ эхилхэдэ, хүдөө ажахын продукция тэндэхи ажалшадые хангаха эрилтэ табигдаха юм. Тиймэһээ аймагай ажахынуудта, мүн энэ кооперативта хүдөө ажахын продукция үйлэдбэрлэхэ, буйлуулха зорилго тусгаар табигдажа байнхай. Энэ зорилго бэсүүлэхэ гэжэ хольн хараатайгаар тус предприти хүдэлжэ эхилхээр үнинэй. Ажахыда тээрмэ, малай тэжээл болохо орооһо татадаг түхээрлэгтэ тодохолонхой. Энэһэй ашаар орооһоо талхан болон малай тэжээл болгожо худалдаха арга боломжотой юм.

Энэ жэлдэшье тус ажахы аймаг дотороо шалгараа. Орооһото ургамалнуудай һайн ургаса гээлтэ хороолтогүйгөөр хуряжа абаа.

«Бүхы хүдөө ажахын техникээ шэнэлхээр болонхой», - гэжэ кооперативай түрүүлэгшэ М.Д. Дамбаев хэлэнэ. «Агролизинг» бүлгэмтэй энэ зорилго шиндхэхын тула хэрэг ябуулжа эхилэнхэй.

КООПЕРАТИВ -
НЮТАГАЙ
ОМОГОРХОЛ

«Победа» гэхэн хүдөө ажахын үйлэдбэрини кооператив нэгэ болон хоёр дабхар байһан гэрнүүдые бариха эрхэ олгоһон федеральна лицензитэй юм. Кооперативай хүсөөр Эгэтын-Адагта 320 һурагшадтай һураха хургуули баригдаха ёһотой. Энэ барилгада сметын ёһоор 160 миллион түхэриг үгтэхэ байна. Эхин хургуулин ашаглалгада түшээлдэхэ, Соёлой спортивна комплексын байһан ноябрийн 20-доор баяр ёһололой оршондо нээгдэ һэн. Бүхыдөө дунда хургуулин барилга 2010 ондо ашаглалгада тушагдаха ёһотой. Эгэтын-адагайхидта хургуули бариха хэрэгтэ аймагай захиргаанай толгойлогшо Д.Б. Дамбаев, Арадай Хуралай депутат Ц.Э.Доржиев сэхэ туһалаа. Соёлой спортивна комплексдо орожо хараһан байнабди. Иимэрхүү барилга Агын тойрогто хараһан байнабди. Паруул уужам спортивна зал, харагшадтай һууха һууринууд, һур харбаха тухай түхээрлэгдэн талмай, һорилго хэхэ таһалганууд түхээрлэгдэнхэй. Энэ барилга тухай ажахын түрүүлэгшэ онсо омогорхолтойгоор хөөрэнэ һэн.

ЗОРИЛГОНУУДЫНЬ
ҮНДЭНЭТЭЙ

Ажахын түрүүлэгшэ һаяын ерээдүйдэ мяханай мал олоор хараха, үбһэтэжээл бэлдэхэ шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, адууһа мал хараха байра байдал мүнөө сагай эрилтын ёһоор түхээрхэ зорилго табина. Эгээл шухалань гэхэдэ, ажахынгаа ажалшадтай байдалынь һайжаруулха, социальна хангалтануудые олгохо түсэбтэй. Эдэ бүгэдэнһөө гадна нютагайһаа зондо 50 гэрнүүдые бариха үгэхэ түсэб түрүүлэгшэ табина.

Нютагаа болбосон түхэлтэй болгохо, зохидоор барилга хэхэ, үргэдэхэ аргатайбди гэжэ тэрэ тоолоно. Толгойложо байһан хүдөө ажахын предпритиһаа галуур түрэхэн, хургуули дүүргэхэн, хүдэлжэ байһан нютагайһаа байдалтай түлөө тэрэ харюусалга мэдэрнэ.

С.НАМСАРАЕВА.
Андрей Грамахоуновский фото.
Эльвира ДАМБАЕВА
хэлбэлдэ бэлдэбэ.

Память

данные, цифровые и процентные показатели по району, подтверждающие сказанное. В ней также отмечается: "Б 1940 г. из Селенгинского аймака участвовало на Бессоюзной сельскохозяйственной выставке - 142 колхозника, 4 колхоза, 2 молочно-товарные фермы, 2 овцеводческие фермы и 1 коневодческая ферма. За время работы тов. Доржиева, под руководством АК БКП(б) серьезно развита культурное и жилищно-бытовое строительство в колхозах аймака. Полностью ликвидированы старые и непригодные хутора, построены новые образцовые колхозные села, школы, клубы и т.д."

О самом Чимит-Цырене Доржиевиче в характеристике ска-

трудился на протяжении четырех лет. В этот же период, точнее говоря, в 1957 г. Ч-Ц.Д.Доржиев успешно заканчивает Заочную Высшую партийную школу при ЦК КПСС в г.Москве.

Вот как о нем отзывается Ч-Ц.Д.Ж.Жалсанов, ветеран войны и труда, бывший первый секретарь Еравнинского райкома КПСС, председатель исполкома райсовета: "С Доржиевым Ч-Ц. я проработал полгода до и полгода после учебы. Осталось о нем у меня очень хорошие воспоминания. По натуре он был очень уравновешенным и деликатным человеком и таким же руководителем. И в то же время он был хорошим знатоком сельскохозяйственного производства. Он постоянно держал под контро-

го мне в нем нравились его простота и скромность. С ним было приятно общаться. Он запомнился задушевным собеседником, одинаково интересующимся всеми сторонами жизни".

В 1959 году Ч-Ц.Д.Доржиев перешел на новую работу. Он был утвержден секретарем Президиума Верховного Совета Бурятской АССР. В этой ответственной должности успешно проработал до начала 1963 года. Затем постановлением бюро Бурятского обкома КПСС от 30 марта того же года он был утвержден председателем партийной комиссии обкома КПСС. Работе на этом высоком посту Чимит-Цырен Доржиевич отдал себя сполна на протяжении целых 10 лет, на максимум ис-

ЯРКИЙ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ЭГИТУЙСКОЙ ДОЛИНЫ, СЛАВНЫЙ СЫН БУРЯТСКОГО НАРОДА

прежде всего, чисто человеческими качествами, такими как порядочность, обязательность, простота, отзывчивость, душевность, чуткость и внимательность к соратникам и коллегам по работе, к делам и проблемам рядовых тружеников.

Трудовую деятельность Ч-Ц.Д.Доржиев начал учителем начальной школы в родной Еравне в сентябре 1930 года после окончания семилетней школы крестьянской молодежи в с.Хоринск. Затем он последовательно проработал председателем бюро ДКО Еравнинского райкома (тогда - айкомка) комсомола (1932-1933 гг.), заведующим районным (аймачным) отделом народного образования (1933-1934 гг.), зам.редактора районной (аймачной) газеты "Улан малчин" (в течение месяца в конце 1934 г.). После этого - в 1934-1936 гг. - трудился помощником начальника политотдела Еравнинского мясосовхоза, совхоза "Комсомолец" Чернышевского района Читинской области.

В октябре 1936 года Чимит-Цырен Доржиев был призван в Красную Армию. Службу проходил в Забайкальском военном округе, сначала - в 57-й стрелковой дивизии, а затем - в штабе и в политуправлении округа.

После демобилизации из рядов Красной Армии в октябре 1938 г. со званием младшего политрука запаса он был выдвинут на партийную работу в Бурятии: утвержден ненадолго (около месяца) инструктором отдела работы партийных органов Бурятского обкома КПСС (тогда - ВКП(б)), в ноябре того же года избран первым секретарем Селенгинского райкома КПСС (ВКП(б)). На этом ответственном посту Ч-Ц.Д.Доржиев успешно работал до января 1941 г. и решением Бурятского обкома партии был направлен на учебу в Ленинград - на Ленинские курсы при ЦК КПСС (ВКП(б)).

В связи с этим в партийной характеристике на Доржиева Ч-Ц.Д., утвержденной и подписанной 21 декабря 1940 г. первым секретарем Бурятского обкома партии С.Д.Игнатьевым, подчеркивается: "...За период работы тов.Доржиева первым секретарем Селенгинского айкомка БКП(б) хозяйственное и политическое состояние Селенгинского аймака значительно улучшилось". Далее в характеристике в подробности приводятся конкретные факты, статистические

зано следующее: "Тов.Доржиев Ч-Ц.Д. - растущий, выдержанный и дисциплинированный работник, пользуется большим авторитетом в парторганизации и среди трудящихся аймака. С марта 1940 года тов.Доржиев является членом обкома БКП(б).

Решением бюро Бурят-Монгольского обкома БКП(б) от 5/ХП-1940 года тов.Доржиев утвержден кандидатом на Ленинские курсы ЦК БКП(б)".

В конце июня 1941 г., уже в самом начале Великой Отечественной войны, Ч-Ц.Д.Доржиев, будучи слушателем Ленинских курсов в Ленинграде, по всеобщей мобилизации уходит в ряды Красной Армии. После прохождения краткосрочной учебы (июль-август 1941 г.) на военных сборах политсостава па станции Кубинка Московской области он был направлен в действующую армию на Северо-Западный фронт. За период ВОВ, кроме Северо-Западного, принимал участие в боевых операциях на Центральном и I Белорусском фронтах. В годы войны воевал в должности инструктора пропаганды 95-го полка связи, агитатора 1199-го артиллерийского полка, старшего инструктора политотдела и секретаря партийной комиссии 122 артиллерийской бригады. Чимит-Цырен Доржиевич Доржиев войну закончил многочисленными боевыми наградами. За мужество, проявленное в боевых операциях, за образцовое выполнение заданий командования на фронтах он был награжден орденом Красной Звезды, орденами Отечественной войны второй и первой степеней, медалями "За боевые заслуги", "За освобождение Варшавы", "За взятие Берлина". Неоднократно получал благодарности Верховного Главнокомандующего.

Однако после победной весны 45-го Ч-Ц.Д.Доржиев еще на один год остается на военной службе. Он был назначен инспектором политотдела 6-го артиллерийского полка.

После демобилизации Ч-Ц.Д.Доржиев возвращается на родину. В июне 1946 г. он был избран первым секретарем Кижингинского райкома ВКП(б). Ситуация в районе, когда он возглавил районную парторганизацию, была крайне тяжелой. Ощущался острый дефицит подготовленных кадров, не говоря уже о просто физической не-

хватке мужских рук. Тотальная мобилизация всех ресурсов в период войны привела район (как, впрочем, всюду по стране) на грань полного обнищания. Тем не менее, за год напряженной работы Ч-Ц.Д.Доржиев сумел поднять народ Кижинги, организовать выполнение им в тяжелейших условиях плановых заданий, одновременно добиться для района необходимого минимума зерна, других видов сельхозпродукции.

В 1947 году постановлением бюро Бурятского обкома ВКП(б) он был направлен на учебу в двухгодичную Иркутскую партийную школу. За время учебы в ней он проявил себя только с положительной стороны. В характеристике, данной ему по окончании школы и подписанной ее директором Шумиловым, отмечается: "Тов.Доржиев настойчиво работает... и усваивает программный материал с хорошим и отличными оценками. С докладами на теоретические темы справляется хорошо... Быстрому на семинарах носят ясный, продуманный характер, умело связывает вопросы теории с практикой, с современностью".

Тов.Доржиев принимает активное участие в партийной и общественной работе в качестве члена партийного бюро школы. Дисциплинирован, скромен, выдержан, принципиален. Обладает общительным характером и организаторскими способностями. Умеет по-партийному подходить к решению вопросов. Заслуженно пользуется авторитетом среди коммунистов. Морально устойчив. Умело ориентируется в обстановке.

Целесообразно использовать на руководящей организационно-партийной работе".

По завершении учебы в школе Ч-Ц.Д.Доржиев в течение года был членом партколлегии Бурятского обкома КПСС. Затем - с декабря 1950 по декабрь 1954 г. - последовательно проработал секретарем партколлегии, председателем парткомиссии при обкоме КПСС.

В конце 1954 года он был избран первым секретарем Еравнинского райкома КПСС. С приходом Ч-Ц.Д.Доржиева в качестве руководителя районной парторганизации дела в Еравне заметно пошли на поправку. На этом посту он самозабвенно, с полной отдачей сил и знаний

лема производственные показатели района в целом и был всегда в курсе событий" (См.: Край голубых озер. 1997. С. 85.).

С самыми добрыми словами о Чимит-Цырене Доржиевиче Доржиеве всегда отзывался при жизни мой отец - Иосиф Антонович. Будучи во второй половине 50-х годов прошлого столетия председателем Комсомольского сельпо, крупнейшего в Еравне, территориально охватывавшего почти половину района - от с.Погромное до Ульдурги, - он имел счастье близко познакомиться с тогдашним первым секретарем. Чимит-Цырен Доржиев частенько бывал в родной Эгите.

Мой отец знал толк в руководителях. Был хорошо знаком с А.У.Модогоевым, В.Б.Сагановым. Будучи непосредственным участником боев в составе Буркавдивизиона на КВЖД в 1929 г., он еще с тех лет знал И.В.Баддынова. Был знаком с ним лично. С упоением слушал на митинге перед отправлением его дивизиона на КВЖД, а также на областных партийных курсах в начале тридцатых годов ушедшего века яркие речи, пламенные выступления М.Н.Ербанова, до конца своих дней восхищался его первоклассными ораторскими способностями. Сам он, т.е. мой отец, конечно же, был далек по жизни и работе от высоких должностей. Но в молодые годы ему тоже довелось быть руководителем среднего звена. Избирался первым председателем колхоза "Бурмонгол" на Ольхоне, там же руководил районным отделом гособеспечения, районной конторой связи, работал заместителем директора Усть-Баргузинского рыбного завода, а также в Ольхонском райкоме партии.

Вспоминая времена общения с Ч-Ц.Д.Доржиевым, мой отец в 70-80-е годы истекшего века неоднократно говорил: "У него (т.е. у Чимит-Цырен Доржиевича - Б.А.) была светлая голова, он отличался светлым и ясным умом. Но еще важнее - у него была добрая и человеческая душа. Он никогда не отворачивался от людей, хорошо знал и всегда старался вовремя решать их проблемы и трудности. Вообще Чимит-Цырен Доржиевич глубоко понимал людей, умел всегда войти в их положение. Был тактичен в обращении с простыми тружениками села. Больше все-

пользуя весь свой большой опыт и богатый арсенал профессиональных знаний.

Как сказано в характеристике от 9 декабря 1970 года за подписью первого секретаря обкома КПСС А.У.Модогоева, "работая в этой должности, тов.Доржиев показал себя опытным и инициативным работником, чутким и отзывчивым товарищем. Тов.Доржиев оказывает большую практическую помощь райкомам партии, первичным партийным и государственной дисциплины, в повышении ответственности коммунистов за порученное дело, за неукоснительное соблюдение ими требований Устава КПСС. Проявляет внимательное и вдумчивое отношение к жалобам коммунистов и принципиальный подход при рассмотрении апелляций".

Пользуется большим авторитетом среди коммунистов областной партийной организации".

Чимит-Цырен Доржиевич Доржиев неоднократно избирался членом Бурятского обкома КПСС, был избран депутатом Верховного Совета Бурятской АССР пятого созыва.

За трудовые успехи он награждался орденом "Знак Почета", двумя медалями и тремя Почетными грамотами Президиума Верховного Совета Бурятской АССР.

Ч-Ц.Д.Доржиев ушел из жизни в 61 год в октябре 1974 года. Но память о нем по-прежнему жива у старшего поколения бурятского народа. Его жизнь и деяния во благо людей, во имя республики не забываются.

В этой связи хочется через "Буряад үнэн-Дүхэрэг" обратиться с обоснованным предложением в адрес Еравнинской районной администрации, ее главы, моего давнего друга Дамби Базаровича Дамбаева, депутатского корпуса района: учитывая несомненные заслуги перед народом и в целях увековечения памяти известного земляка еравнинцев - Чимит-Цырена Доржиевича Доржиева рассмотреть и решить вопрос о присвоении одной из улиц с.Сосново-Озерское и улице с.Эгита его имени.

Владимир АНТОНОВ,
профессор,
заслуженный деятель
науки России.

Соёлой һонин

БУРЯАДАЙ «ГУРГАЛДАЙ» БУДА-ХАНДА ДАШИЕВА

«Үргэн Ононой эрьс дээгүүр» гэнэн урданай дуугаараа суурхан, хүгжэм дуута Агынгаа Гүнэй тоонто нютагайнгаа «алтан гургалдай» гүүлэдэг, хонгёо найхан, урма зориг түрүүлмэ шэнхинээтэ хоолойгоороо шалгархан Буда-Ханда Тарбаевна ДАШИЕВАГАЙ 70 наһанай баярай үдэшэ Соёл, искусствын республиканска музейн багахан танхим соо эхэ зохидоор эмхидхэгдэжэ, дуунда дуратайшуул, нютагаархидын олоороо суглараа. Тус музейн директор О.Ч. Гуруева юбиларые халуунаар амаршалжа, эндэ үнгэргэдэг соёл, искусствын, литературы, киногой оршондо габыятай элитэ зоной, эдэбхитэдэй һонин һонин үдэшэнүүдтэмнай ержэжэ байгыт гэжэ эндэ сугларагшадые уриба. Ага тухай найхан үгэнүүдтэй шүлэгэй уянгата мурнуудые үдэшэ хүтэлэгшэ, музейн эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Б.С. Санжижабон уншаа.

Агын түлөөлэлгын түрүүлэгшэ Б.Ц. Дашибалов амаршалхадаа, урдаа хараха дуушан Буда-Ханда абжаадаа бэлэг барижа, улаан хабтаһа бэшгэтэйгээр барюулжа, зуу наһа наһалхыень хүсэбэ. Яруунаһаа ерэнэн, нилээд суг хүдэлэн республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ О.Г. Киришина гэр бүлөөрөө нүхэсэдэг, ажалаараа харилсадаг байһанаа хөөрөө, аймагайнгаа Хүндэлэй граммота мүнгэн шангайгаар барюулаа. Хүдөөгэй ажалшадые агитбригадынгаа концерт наадаар үндэр хэмжээндэ хангадаг байһыень хануулаа, В.Н. Житихин баянистатаа Яруунадаа ерэхыень хүлээнбди гэжэ уряа.

Урданай буряад дуунуудай попури (нэгэ нэгэ бадагаар) эхэ гоёор Буда-Ханда Тарбаевна хангиурдаба. «Наһаа залуушыё наань, табяад жэлдэ нүхэсэнбди, «Байгал» ансамблядаа эгээл эрхим

наһаа зориулаабди, сууга артистуудтай суг гастрольнуудта бүхы СССР соогоо ябаабди. Ехэ олон дуутай репертуартай, гэрэл туяа татаһан хүхюун, дорюун дуунуудтай Буда-Хандамнай шогтой зандаа, үри хүүгэдын ехэнүүд, аша зээнэрын олон болонхой. Сууга ретро-концерт хэжэ, Ярууна зориг. Харагыт, Буда-Хандамнай залуу зандаа: ноурын нэгэшыё уршалаагүй. Амаршалнаб» гэжэ хэлэһэн Россин габыята артистка Клавдия Шулунова дуун бэлэгүүдые баряа.

Суг хураһан, «Байгалда» суг дуулаһан бэлигтэй дуушан Д.Д. Б. Базаров бурханһаа бэлигтэй Буда-Ханда Дашиевае амаршалба, ирагуу найхан дуунуудаа ханхиуулба. Республикаа суурхуулаһан, ажалаараа Яруунаа үргэһэн абгайханаа, республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Б.Х. Т. Дашиевае нүхэрэйн дүү, эхэ туһалхан, Яруунын аймагы олон жэлдэ толгойлон, хүдөө ажахын министрэй орлогшо В.Ч. Цыренжапов амаршалха үедөө найхан үгэнүүдые хэлэжэ, МЧС-эй полковник Саяан хүбүүндэнь, хүүгэдэй врач Туяна басагандань, 1963 онһоо абгайхан болоһон (45 жэлдэ) Буда-Ханда абгайхандаа үрээлэй дээжые хүргэһэн, бэлэг

сэлэг барюулаһан байна.

Баян дүй дүршэлөөрөө хубаалдаһан тухайн Россин габыята артист Сергей Аюшеев, «Буряадай түрүү хүнүүд» гэнэн конкурсно Б.Х.Т. Дашиева тухай бэшэжэ илаһан, «Буряад үнэн» хэблэлэй байшангай хүдэлмэрилэгшэ Н.Н. Бальжинимаева, уран гартан, бэшээшэ, эрхим гэр бүлэнэр соо илагша Б.М.С. Зыдрабын, бэлигтэй артист Ч.Ц. Гуруев, хани нүхэрэйн Россин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ С.Д. Гуруева, Гүнэй нютагайнь, Правительствын мэдээсэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ Б.В. Гындынцыренов, бусад нютагаархидын, хани нүхэдын сууга дуушание амаршалаа, сарюун, дорюун зандаа алхалхыень, дуугаа ханхиуулжа ябахыень хүсөө.

Буряадай аялга найхан дуунуудай алтан гургалдай гүүлэдэг Буда-Ханда Дашиева шэнги бэлигтэй хүбүүд, басагад, энэрхы эжы, хүгшэн эжы болохо баян сэдхэлтэй зон түрэл тоонтодонь, Буряад нютагамнай түрэхэнь болтогой гэнэн үрээлнүүд хэлэгдэбэ. 70 наһанайнгаа дабаа дабаһан, хүхюун, дорюун зангай Буда-Ханда Тарбаевна дэлхэйн найн найханые, уга наһа, удаан жаргал хүсэ!

Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

В.Ч.Цыренжапов амаршална

АЛТАН ОЙНЬ БАЯРТА

Гүрэнэй филармонийн концертнэ зал соо олоороо сугларһан зон ирагуу найхан дуу, хүгжэмэйн хоёрдохи концертые хужарлаба, шэхэнэй шэмэг болгон шагнаба. Урда үдэрын сууга «Байгал» театрай артистуудтай, мэдээжэ оперно дуушад, хүгжэмшэдтэй тоосоото концертэс тэбхэр сагаан табин наһаа тэмдэглэжэ байһан бэлигтэй композитор, республикын Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ, Гүрэнэй шангай лауреат, Буряад Республикын искусствын габыята ажал ябуулагша П.Н. Дамирановай, мүн аялга дуутай аян замынь нээһэн бэлиг талаантай композитор, соёл, искусствын оршондо зохёохы намтараа зориулаһан эсэгын - Найдан Бадмацыренович ДАМИРАНОВАЙ дуу хүгжэм буряад драмын академическэ театр соо зориулаһан байна.

СССР-эй арадай артистка Галина Шойдабаева, Россин габыята артистнар Баатар Булаев, Дамба Занданов, Татьяна Шойдабаева, Хажидма Аюржанаева, Монголой габыята артистка, «Байгалай» мэдээжэ хүгжэмшэн Баттувшиннай эжы Уянч, республикын арадай артистка Дарима Дугданова, филармонийн залуу артистууд ойн баярайн концертые шэмэглээ.

Симфоническэ инструментальна хүгжэм, найхан дуунуудые бэшэһэнэйгэ түлөө байгша оной республикынгаа Гүрэнэй шанда хүртэһэн, Буряад оронойнгоо 85 жэлэй ойдо, «Алтаргана - 2000» найндэртэ зориулаһан хүгжэмтэ зохёолнуудаараа, уласхоорондын энэ фестивалин дүнгөөр шагнагдаһан П.Н. Дамирановай олон ондоо жэлнүүдтэ «Эрхим дуун» гэнэн республиканска конкурсноудта илаһан дуунуудын зэдэлбэ. «Синие ели» (Д.Улзытуевай үгэнүүд) гэнэн дууе Дарима Дугданова, «Сэлмэг үдэшэ» (Б.Батоевой үгэнүүд) гэнэн дууень республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Наталья Сультимова хангиурдаба. «Домино» гэнэн джаз-бүлэг, «Урагшаа» гэнэн дуунай залуушуулай бүлэг, Гусиноозерскын Соёлой орлоной дуушан Янжима Чагдакова, Сэлэнгын гимн дуулаһан Бадма Цыденов, Сэсэг Аюшеева гэгшэд дуунуудын гүйсэдхэжэ, халуун альга ташалгаар угтагдаһан байна. Морин хууршадтай квартет - Мунко Дамиранов хүбүүнийн, Булат Цыбиков, Дмитрий Аюров, Виталий Горбунов гэгшэд «Гуниг» гэнэн хүгжэмтэ зохёолыень эхэ зохидоор гүйсэдхөө. «Эжыдээ сүршэхэ нэм» (М. Чойбоновой үгэнүүд) гэнэн уянгата дууе Галина Шойдабаева гүйсэдхэхэдэнь, морин хуур дээрэ «Байгалай» хүгжэмшэд Эрдэм Дымбрылов, Галмандахын Баттулга дэмжэбэ. Агын таладаал дуулаһандал хүгжэмгүйгөөр «Ерэхэб гэ бэлэйш» гэнэн дууень Хажидма Аюржанаева энэ зал соо нуужа байһан эжыдэнь - Галина Норбоевнада зориулаа. Түрэлтоонто үбэр-зоохэйнихидын, аймагуудай захиргаануудай гулванарай орлогшонор В.Б. Цыбикжапов (Сэлэнгэ), Б.Д. Гуробазаров (Ярууна), бусад амаршалаа, үшөө эхэ зохёохы амжалта хүсөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Алтан ойн баярай концертын үедэ. Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

ДУУША НҮХЭДТЭЭ

Тээмэндэ Улаан-Үдын Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледжын концертнэ зал соо жара наһанайнгаа жаргал, баяр эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэһэн республикын габыята артистка Дулмажаб Митуповагай хоёрдохи концертнэ дууша нүхэдтэйн суг эмхидхэгдэһэн байха юм.

Сергей Манжигеевэй «Эхэ орондоо» гэжэ нэрлэгдэһэн һүр жабхаланта дуугаар, мүн Анаа-толий Андреевэй «Инаг дураа гамнаарай» гэнэн огсом хүгжэмтэй, дорюун дуугаар концертэе нээгээ, халуун альга ташалгаар угтагдаа.

Агын округой соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, өөрөө дуунуудые зохёодог, эхэ бэлиг талаантай, зориута Ага ерэнэн Мүнхэ Цыденов түбэнгийн хоолой хэрэглэн, эхэ удхатайгаар «Алхана уулын магтаалы» гүйсэдхөө. Россин габыята артист Леонид Бабаласвай шаби болоһон хоёрдохи «Аяншанай» дуугаа залуушуула зориулба.

Энэ концертые хүтэлһэн холоһоо сорёһон, шанга найхан хоолойтой, республикыннай арадай артистка, Хэжэнгэһэ гарбалтай Дарима Дугданова олондо найшаагдадаг Б.Наранбаатарай «Зүүдэн соо», «Холол байна» гэнэн арадай дууе

ханхиуулаа.

Соёлой, искусствын колледжын 2-дохи курсы оюутан Солбон Доржиев Дулмажаб абжаада бэлэг болгон, мүнөө үсын дуунуудые гоёор дуулаһан байна.

Опероһоо Джани Скикы арине итальян хэлэн дээрэ юбиларнай эндэ олоороо сугларһан Ушарбай

тоонтыхидтоо, Ага нютагаархидтаа зориулаа. Бүхы хүгжэмтэ инструмент дээрэ шадамар бэрхээр наададаг, түбэнгийн хоолойгоор хөөмэй маягаар нэгэ бүдүүнээр, удаан эшхэрэн нагад дууладаг, «Наһанай хабарнууд» гэнэн дуунуудай албомтой, Ушарбай тоонтотой Мүнхэ Цыденовые шагнагшад халуунаар угтаба. «Буряад-монгол» (автор Ц. Бабусева), хун шубууд тухай, «Пайхан дуунууд болоһон наһанайн он жэлнүүд» тухай дуулаһан нютагайнь хүбүүн, Агаараа суг гастрольдо ябаһан Мүнхэ Цыденов Ушарбай нютагаархиднаань баглаа сээг мүнгэн бэлэгтэйгээр барижа, үрээлэй дээжэ хүртэбэ.

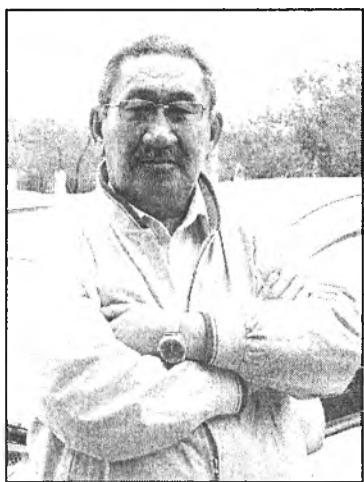
Цырен Шойжонимасвай «Захья дууе», Банр Батодоржиевай «Буряад хүбүүдтэ магтаал» (үгэнь Лопсон Тапхасвай) Дарима Дугданова эхэ огсом дорюунаар дуулажа, халуун альга ташалгаар үдэшэгдэбэ. Бадма Балдаковой «Инаг шамдаа» гэнэн сууга романс, Юрий Ирдынцевэй «Ерэхэ яагааш» гэнэн дуунуудые Дулмажаб Митупова эхэ зохидоор дуулаа.

Өөрингөө зохёохон дуунуудые эхэ гоёор дуулаһан, Монголд тоосоһон, мүнөө үсын рэпэй маягтайгаар Ага тухайгаа дуу баян хүгжэм, найруулга элбэгтэйгээр гүйсэдхэһэн Мүнхэ Цыденов нютагтаа аранжировкэ хэхөөрын хүгжэмтэй студи байгуулаха эхэ түсэбтэй байна. Ехэ хүсэл зорилготой, зохёохы бэлиг талаантай, бэрхэ энэ дуушанда, хүгжэмшэндэ үшөө эхэ амжалта хүсээл даа! «Дуунда дуратай болообин» гэнэн хүхюун, дорюун монгол дуу, «Айлшалууларай» гэнэн арадай дууе энэ үдэшэ эмхидхэгшэ-юбилар концертнэгэ түгэхэлдэ зохидоор дуулаба. Амаршалгын, баярай үгэнүүдые нютагаархидын, нүхэдын республикын габыята артисткада зориулжа, бэлэг сэлэг барюулжа, сарюун, дорюун, хүн хүнгэн зандаа, дуугаа дуулаһан, олоние баясуулаһан ябахыень хүсөө.

С. ДОНДОВАГАЙ фото.

Тус хуудаһа Бэлигма ОРБОДОВА бэлдэбэ.

К 60 - летию заслуженного артиста России Цыдена ЦЫРЕНДОРЖИЕВА

тматова в постановке С.Будажанова. Это была очень зрелая работа молодого, еще незрелого актера. Честь и хвала режиссеру Содному Дашиевичу, еще тогда подметившему в актере мягкий юмор, внутреннюю доброту, народную мудрость, легкое восприятие жизни, качества с годами, в нем сполна раскрывшиеся, но тогда так необходимые в этой небольшой роли.

В.Шукшина «Срезал» (сп. «Беседы при ясной луне») реж. Ц.Цыренжапов).

Надо заметить, что в ту пору возшло много молодых «звезд» на небосклоне Бурятской драмы: М.Зориктуева, Л.Егорова, М.Елбонов, Л.Дугарова, М.Жапхандаев.

Актер Ц.Цырендоржиев пошел «в гору». Стал получать

инного актера? К примеру, И.Смоктунувского всегда отличала тонкая, высочайшая духовная организация, особый нерв, незащищенность. В актере Цырендоржиеве (речь не о сравнении!) почти всегда сплетаются смешное и скрытое драматическое. Возможно, актер не знает в себе этого симбиоза. А может быть и знает, но не делает из

ноет, не бурчит, а берется за очередной толстый исторический роман, пусть он даже на монгольском языке, пишет сценарии. Скромности же его научили родители: мудрые, степенные, немногословные, трудолюбивые должители (сейчас их нет), братья старшие и сам уклад той деревенской жизни. Не случайно классиком сказано: «Учитесь и читайте, чи-

ТАЛАНТ УДИВЛЯЕТ И РАДОВАЕТ

По внешнему виду его Актером не назовешь, он, как бы, ничем не примечателен. Актера, чаще по инерции или в мечтах, мы представляем высоким, статным, стройным, с ослепительной улыбкой, с бархатным, ласкающим слух голосом, а то и поющим, и танцующим, одним словом – кумир. Наш герой не таков. Он среднего роста, не красавец и не улыбается умильно. В толпе его не выделишь, если, конечно, он не бросит случайное, остренькое словцо, полное юмора и иронии.

И, тем не менее, этот актер, с неактерской внешностью, уже более сорока лет продолжает радовать и удивлять своих зрителей. Имя этому актеру – Цыден Цырендоржиев. Читатель (его зритель), надо полагать, уже улыбнулся и правильно делает, ибо увидев его однажды на сцене или пообщавшись (пусть коротко) в жизни – вспоминаешь этого актера именно с улыбкой... А «виной» всему Даширабдан Батожабай (великий писатель-земляк и дальний родственник нашего героя), который 43 года назад привел за руку 17-летнего паренька из Догоя в театр. К слову сказать, Батожабай также «виноват» и в рождении талантливого драматурга Дугара Дылгырова, приведши, также за руку, молодого ветеринарного врача в театр. Хорошо иметь такого покровителя, но и подопечные не подвели его, ибо оказались на редкость талантливыми и трудоспособными. С тех пор уткнуло много воды...

В актерских кругах бытует мысль, что нет актера, у которого не было бы штампов, но у талантливого актера их (этих штампов) штук аж двадцать пять! Артист Цыден Цырендоржиев один из тех счастливицков, которому «штампы» (в данном контексте это не бранное слово) – не помеха, а как бы итог, результат тех или иных уже сыгранных ролей, с коими легко, а порой и трудно он расстается и начинает осваивать новое амплуа или, если хотите, новый «штамп», то есть новый стиль.

Одна из первых его актерских работ – старик Урмат-аке в знаменитом спектакле «Тополек мой в красной косынке» Ч.Айт-

Сагаан Хан из спектакля «Максар. Степь в крови». 2008 г.

Белогубов из спектакля «Доходное место» А.Островского. 1974-75 гг.

Сцена из спектакля Г.Башкуева «Собака моей любовницы». 2003-04 гг.

Сцена из спектакля «Эршэ наран» Б.Башкуева. 2008 г.

Кадр из к/ф «Три года в Монголии» 1990-ые годы.

Актер недолго пользовался таким хорошим «штампом» старика, если пользовался порой, то достаточно искусно. Я позволяю об этом судить, ибо всегда «шел с ним рядом». Эндрю Эггючик (В.Шекспир «Двенадцатая ночь» в постановке Ф.Сахинова) – гибкий, верткий, взбалмошный, хитренький, ну прямо слово, «человек на шарнирах» – блестящая работа, открыла в актере другой, неожиданный, при необходимости везде и всюду употребляемый «штамп» (мы договорились, под «штампом» иметь в виду – манеру, стиль актерской игры!), удалого, разбитного, этакого «а-ля» Остапа Бендера. Таковыми по стилю, или близкими к таковым были ярко, почти гротесково сыгранный Белогубов в «Доходном месте» А.Островского (реж. С.Будажанов), удалой чабан Норпол из первой комедии Д.Дылгырова «Беспокойные дни» (реж. Д-Д.Жалсараяев), немного позже Глеб Капустин из известного рассказа

звания еще очень молодым, тут бы и головке закружиться, начинать задавать тон, обрастать крепкими «штампами», но этого к счастью, не случилось, а случились другие интересные работы, такие как Меженин в «Береге» Ю.Бондарева (реж.Ц.Цыренжапов), Сиплый из «Оптимистической трагедии» В.Вишневского (реж.Ф.Сахинов), Кочкорбаев в «Плахе» (реж. С.Хажитов), Сабитжан в «Буранном полустанке» (реж. В.Кондратьев) по известным романам Ч.Айтматова.

В особом ряду стоят четыре полярные роли – это художник Есехидэ, разбойник Тадземару, Раскольников и Автор в спектакле «Исповедь идиота» Р.Акутагавы, соединенные в некое целое мыслью автора инсценировки и режиссера Ю.Александрова. В этих разных ролях удачно слились в одно целое весь прошлый опыт, все стили, «штампы» уже зрелого актера.

В чем особенность, отличительная черта таланта того или

этого сознательно свой стиль, почерк. Именно этими свойствами наделены, на мой взгляд, интересные его работы последних лет: Иван Бураев («Воздушный поцелуй»), Ажеев («Собака моей любовницы» реж. В.Кондратьев, автор Г.Башкуев), Сорин («Чайка»), старик Очир («По древнему обычаю») в постановке С.Бальжанова, и не стандартный, необычный, странный Сагаан хан в сп. «Максар. Степь в крови» (реж. О.Юмов).

При всем при этом, у актера Цырендоржиева есть один «недостаток». Он не тщеславен, скромен. Сама профессия предполагает быть тщеславным: каждый день глядишься в зеркало, обряжаешься, аплодисменты, овации, пресса, интервью, комплименты, но... В те или иные моменты простоя (у каждого актера они иногда случаются), он не хватает за грудь режиссера, требуя роль, не вступает в ту или иную партию, не Полосу подготовила В.БАБУЕВА.

тайте серьезную литературу. А остальное жизнь сделает сама...» Цыдену Базаровичу повезло и с женой, и с детьми. Дарима Соктоевна не только верная, красивая жена, добрая мама взрослых талантливых дочерей и сына, но и бабушка взрослому внуку. Она многие годы – главный специалист по созданию внешнего образа актеров – гример – визажист театра. «Что еще нужно для спокойной старости?» – чуть не вырвалось у меня фраза из фильма «Белое солнце пустыни». А очень многое. Построить дом, посадить дерево, купить машину, женить сына, и, конечно же, сыграть свою заветную роль, ну, скажем, «нахлебника» тургеневского. Вот для всего этого у него все есть. Пожелаем ему удачи!

В.КОНДРАТЬЕВ,
режиссер театра, заслуженный деятель искусств России, лауреат Государственной премии Республики Бурятия.

БАЛЬЖИНИМА ЦЫРЕМПИЛОВ ДАХИНАА ТҮРҮҮЛБЭ

Үнгэрэн долоон хоног эсэстэ спорт тухай бэшэдэг журналистууд сугларжа, Улаан-Үдэ хотын 2008 оной эрхим тамиршанай нэрэ элирүүлбэ. Энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ суута Бальжинима Цыремпилов хүртэбэ гэшэ.

Энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаһан 13 журналистуудта спортын 10 зүйлөөр шалгарһан 19 тамиршадтай бүридхэл дурдахагдаа. Нунгалтын списогтэ ороһон тамиршан бүхэн үнгэржэ байгаа 2008 ондо ялас гэмэ амжалта бүхэроссин болон уласхоорондын талмайнууд дээрэ туйлаа гээд хэлэхэ шухала. Журналистууд өөһэдэнь дансанууд соо тамиршадые 1-10-дахуу хууринуудта табиha ёһотой байгаа. Энэ тоо бодолгодо 1-дэхи хууриин түлөө 10 очко, 2-дохи - 9, 3-дахуу - 8 гээд эрхимүүд элирүүлэгдэхэ заншалтай болонхой.

Һүүдэй һүүдэ 117 очко абаһан манай суута мэргэн Бальжинима Цыремпилов дахинаа түрүүлбэ гэшэ. 2008 ондо Бальжинима Европын зунай чемпионатта анха түрүүшынхиде илалта туйлаа. Гэхэтэй хамта Б.Цыремпилов Европын үбэлэй мүрысөөнүүдтэ 4 дахин урда жэлүүдтэ шалгараа. Пекин хотодо болоһон Олимпийн наадануудта Бальжинима 11-дэхи хуури эзэлээ бшуу.

Бальжинима нагасаһаа Наталья Эрдынеева хойнтоногуй. Хоёрдохи жэлээ Наталья хоёрдохи хуурида гараба. Энэ удаа тэрэ 108 очко абажа шадаа. Мүнөө

жэл Наталья Эрдынеева Россин суглуулагдамал командые ударидаа. Тиигэжэ Европын үбэлэй мүрысөөндэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Харин Европын зунай хуралдаанда Хүрэл медаль абаһан байна.

Эхэнэрнүүдэй дунда сүлөөтэ барилдаагаар дэлхэйн чемпионатта мүнгэн медаль абаһан Любовь Волосова 100 очко абаад, 3-дахуу хуурида гараһан байна. 2008 оной халаан Любада ехэ хүндөөр болоо гэхэдэ, алдуу болохогуй. Олимпийн нааданда хабаадаха Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ тэрэ орожо шадаагүй. Харин жэлэй эсэстэ Л.Волосова шангаржа, дэлхэйн чемпионатта мүнгэн медаль, Россин кубогта алтан медаль абажа шадаа.

Олимпийн наадануудта хабаадаһан Бурядад үшөө нэгэ хур харбагша Мирослава Дагбаева 4-дэхи хуурида гараба. Пекиндэ болохо бүхэдэлхэйн хэмжээндэ ошохо тухайгаа Мирослава нааданай эхилхэ оройдоол хахад нара үлөөд байхада мэдэлһэн байна. Тиимэлһээ манай залуу басаганай һайн дүн харуулхые хэншье хүлээгээгүй. Хэды тигэбэшье Мирослава Дагбаева яһала һайн харбажа, 64 хабаадагшад сооһоо 22-дохи хуури эзэлээ. Тээд Олимпийн наадануудта хабаадаһаа дэлхэйн бүхы тамиршад һанадаг. Тиимэлһээ энэ Мирославын аргагүй ехэ амжалта болоно гэшэ.

Оюугадай бүхэдэлхэйн универсиа-данууд Олимпийн наадануудта адли хүндэтэй мүрысөөнүүдэй нэгэн гэшэ. 1979 ондо Борис Будаев, 1983 ондо Надежда Мироманова-Виноградова хоёр универсиадануудта түрүүлжэ гараһан түүхэтэй. Оройдоол 2008 ондо энэ бүридхэл соо 3-дахуу нэрэ бэшэгдэбэ. Баргажанай аймагһаа уг гарбалтай Жаргалма Цыренова эхэнэрнүүдэй дунда сүлөөтэ барилдаагаар чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Энэ амжалтыень урдаа барижа, спорт тухай бэшэдэг журналистууд Жаргалма Цыреновае табадахи хуурида гаргаа.

Таэквондоогоор Россин, Европын болон дэлхэйн чемпион Юлия Адушнаева, арбаледээр буудалгаар дэлхэйн чемпион Валентина Протасова, дзюдоогоор дэлхэйн чемпионатта хүрэл медальда хүртэгшэ Ирина Сордия, эхэнэрнүүдэй дунда сүлөөтэ барилдаагаар Россин чемпион Марина Вильмова болон ушугаар дэлхэйн чемпион Мария Турушева эрхим 10-най тоодо оролсоо.

Шэхэ хатуушуулай дунда дэлхэйн чемпион болоһон барилдаашан Александр Цоктоев бэе махабад муу хүнүүдэй (инвалидуудай) дунда түрүүлжэ гараа. Суута Борис Будаев «Эрхим ветеран» гэжэ нэрлэгдэе. Харин Базыр Базаргуруев эрхим легионерэй нэрэ зэргэдэ хүртэлһэн байна.

Борис БАЛДАНОВ.

Дэлхэй дээрэ мэдээжэ, алдар суута хур харбагша Цыремпилов Бальжинимын 2008 оной дүнгөөр «Жэлэй эрхим спортсмен» гэхэн ээлжээтэ үндэр нэрэ зэргэдэ табадахиа хүртэлһэндэнь угаа ехээр баярлаад, шадаха зэргээрэ шүлэглэжэ амаршалнаб.

ХҮСЭЛ

Буряад уужам ороной
Баруун урда оршодог
Буурал Хангай Захаминай
Үүдэн гэжэ нэрлэгдэдэг
Үнэр баян Үлэгшэн нютагта
Уг гарбалаара шошолог,
Ууган нютагараа Уляатайн
Үндэр бээтэй Сономойн
Бэрхэ хүбүүн Сэрэнжап
Хатагин уг гарбалтай
Байсагалтан аймагай
Бальчин убайн ехэ басаган
Галитай
Абари зангаа ойлголсожо,
Айл боложо хуугаад,
Үдэр һүнийн үнгэрхэдэ,
Үхин үрийн түрэхэдэ,
Гэр байра соомнай
Гэрэл оробо гэлсэжэ,
Гэрэлмаа гэжэ нэрлэбэ.
Гэрэлмаае дахажа хойноһоонь
Гурбан басагадай түрэхэдэ,
Гая Сэрэнжап хоёрые
Гасаалжа, наадалжа эхилбэд.
«Адагынь табан басагад
Аргагүй түрэдэг ёһотой
Табадахинь басаган түрэхэ
гэлдэжэ,
Томо арсадаа гаргажа,
Табиба хайрсаг архи.
Табан басагад түрэхэдэ,
Юһэн басагад түрэдэг гэлсэжэ,
Юрын наада зугаа дэлгэжэ,
Ехэ багагүй нютагаархидайнь
Енгүүтэйгээр наадалжа
байтарнь,
Хад гэхэн хоолойтой
Хүбүүн үри түрэхэ,
Арсалдаа шүүһэн,
алданиинишье
Адли бүгдөөрөө найрлаба,
Бальчин уизад таабайниинь

Бүри ехээр баярлажа,
Үдэр сагыень шэнжэжэ,
Үлзгэтэй нэрэ Бальжинима
гэжэ
Үгэжэ ашадаа тогтообо.
Үдэр хоногой үнгэрхэдэ,
Ургажа ябаһан Бальжинима
Үшөө хүбүүд дүүнэрые,
Бэлгитэ Доржо хоёрые
Дахуулжа зоноо баярлуулба.
Долоон үри хүүгэдтэй
Дундаршагүй буян хэшэгтэй
Зугаатай наадатай айл
Залуу Сэрэнжабайхи болобо.
Эрьехэ юртэмсын жамаар
Эгшэнэр хургуулида оробо,
Хойноһоонь хүбүүд дахажа,
хургуулийн богоһо алхаба.
Эрдэм хурахын хажуугаар
Эгшэнэр хур харбажа,
Эрэ түрэлһэн дүүнэртэ
Эрхим жэшээ харуулба.
Арбан наһатай Бальжинима
Анха түрүүн ном барижа,
хур харбажа туршахаяа
Хазгайн Александрай
Шагдарта
хурагша боложо ороод,
хур харбажа эхилбэ.
Эгшэ Гэрэлмаа харбалгаар
Элдэб мүрысөөндэ шалгаржа,
Үнгэ бүрийн шангуудаар
Үбсүүгээ шэмэглэжэ байба.
Эгшынгээ туйлаһан
амжалтаар
Эльгэ зүрхөө ханаашье һаа,
Эрын зориг шангалжа,
Эгшээ булиха зорилго
табаад,
Харбажа эхилһэнһээнь хойшо
Хоёр жэлэй туршада
һорилго бэлэдхэлэй ашаар

Һайн дүнгүүдые туйлажа,
Аймагаа, нютагаа түлөөлжэ,
Арадай зунай найрта
Арбаад спортын
мастернуудые,
Алдар суутай эгшээ, багшаяа
Аяр хойно орхижо,
Арбан хоёртой ябахандаа,
Республикын «Сурхарбаан-
87»-ной
Чемпион нэрэ олоош,
Эжы абаяа баярлуулааш.
Гурбан жэлэй туршада
Гайтай бэрхээр харбажа,
Башкирын Бирскэдэ болоһон
РСФСР-эй хурагшадтай
спартакиадада,
Буряад Республикакая
түлөөлжэ,
Бэрхэ мэргэнээр харбажа,
Мүнгэн медальда хүртэжэ,
«Мастер спорта СССР»-
нэрэтэй
Арбан табатайдаа болоош.
Ямаршые ажал хэхэдэ,
Яаража тэбдэжэ байдаггүй,
Ашата абынгаа хургаалые
Абажа бэендэ шэнгээжэ,
Даб гээд сошодоггүй,
Даруу түбшэн эжынгээ
Даасатай үгэнүүдыеһэн һанажа,
Туйлаһан амжалтаараа
ханангүй,
Туха сүлөө гаргажа,
Холо ойрын зайда
Харбажа, бэе һорижо,
Урдаш угтажа байһан
Үшөө үндэр амжалтануудта
Үсэд нэтэрүүгээр бэлдэлһэнэй
Үри дүнгэй ашаар
Гүрэнэй залуушуулай
мүрысөөндэ
Гайтай мэргэнээр харбажа,
Анха түрүүшынгээ илалтада
Алтан медаль зүүгээш.
Бурядад Д.Банзаровай
нэрэмжэтэ
Багшын дээдэ хургуулида
орожо,
Эгшэ хураахынгаа
хүтэлбэри доро

Эбэр номоо элирүүлжэ,
Алтан медаль абаһаар,
Арай жэл болонгүй,
Россин чемпион болоод,
Ээлжээтэ хүндэ мүрысөөндэ
Эрхимээр харбажа түрүүлээд,
«Уласхоорондын
мастер» гэхэн
Үндэр нэрэдэ хүртэбэш.
Улам нэтэрүүгээр һорилго
хэжэ,
Уласхоорондын мүрысөөндэ
хабаадажа,
Олон гүрэнэй түлөөлэгшэдэй
Урдань орожо, илажа,
«Европын чемпион» гэхэн
Ехэ нэрэтэй болобош.
Тэрэ гэхэн саһаа
Тэнхээ тамираа шангалжа,
Россин чемпион нэрэдэ
Арбаадһаа үлүү хүртэжэ,
Европын чемпион нэрээс
Олон дахин баталжа,
Олимпийн нааданда
Гүрэн түрээс түлөөлбэш.
Олимпийн дүрбэн нааданда
Оһол алдуугай шалтаганаар
Онсо амжалта туйлаашьегүй
һаа,
Алтан дэлхэйн Кубогые
Абажа гэртээ табяалши.
Бальжинима ахаяа дахажа,
Бэлгитэ Доржо хоёр
Баһа хур ном барижа,
Бэрхэ харбаашад боложо,
Гүрэн түрынгөө нэрые
Гурбан аха дүүнэр
Анха түрүүшынхиде
хабаадажа,
Айхабтар жэшээ харуулбат.
Эгшэ дүүнэр хэлсэжэ,
Энэ болотгор туйлаһан
Эрхим амжалтануудаа
согсолжо,
Уран һайхан ном болгохо
гэжэ
Уншагшадтай зүгһөө найдаад,
Ганса Бальжинимын ябаһан
Гүрэнүүдэй нэрыень нэрлэжэ,
Заримдань дабтажа ошоһон

Хургаа даража тоолоходо,
Хүнэй хүлэй, гарай хурганууд
Хаанашье хүрэхэгүйнь
лабтай.
Зэбэтэ годлинуудайшни
илалтануудые тоолохо
Зорилго урдаа табяагүй хадаа
Өөрынгөө хүсэл
бэшэхэдэмини,
Бальжинимаа, ашата аба
эжынгээ
Байдал хуудалһаа жэшээ
абажа,
Тэгшэ дүрбэн басагадай
һүүдэ,
Табадахи үри шамайе
түрүүлһэн
Тэсэбэри ехэтэй зоригыень
сэгнэжэ,
Түрүүшын «Олимпиадын»
шагналнууд
Түрэлһэн эгшэнэрэй байгаа
гэжэ,
Хатуу бөхээр дотороо
бодоод,
Харин болохо нааданай
шагнал
Хэзээшье намтай алгасахагүй
гэжэ,
Хэмжэшгүй шанга зориг
табижа,
һамгантаяа үгэ хүүрээ
ойлголсожо,
һорилго, бэлэдхэлээ шэнээр
эхилжэ,
Харбалдаха бүхэндэ
хабаадангүй,
Хүсэ тэнхээгээ гамнажа,
Харин болохо байһан
нааданай
Харгы нэхэ мүрысөөндэ
илажа,
Хабаадаха үндэр эрхэдэ
хүртэжэ,
Харбаха бүхэндөө гудхаажа,
һанаһанаа бүтээжэ,
харбайһанаа барижа,
Үльгэр түүхэдэ орохыешни
Үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб!

Бадма АЮРОВ.

«НАЙХАН САГАЙ ЖЭГҮҮРБИ...»

Дурасхаалай үдэшин удаа түрэнэн бодолнууд

лэгүүдтэй яһала танилсаһан лэ хүн байхаб, тиигэбшыше хүн бүхэндэ өөр өөрын дуратай дуушад, поздүүд байдаг гэжэ би дээрэ дурдаа нэм, тиимэһээ яахыншые аргагүй, Д. Улзытуев Д. Дамбаев хоёр минни эгээ дуратайшуулын юумэл даа. Энээнһээ гадуур, Улзытуевын Пушкинтай, Дамбаевын Есенинтэй сасууддагби. Ородой агууехэ эдэ поздүүдтэл адли манайшые буряад хүбүүдэй шүлэг бүхэнини шахуу уян нугархай, дуунай аялга сохисотой, тиимэһээ композиторнуудта дуратайгаар шэлэгдэжэ, тон найхан дуунууд боложо, олоной зүрхэ сэдхэлэй хүбшэргэе дайража шадаһан байдаг.

Саашан гэхэдэ, Д. Улзытуевын орхижо, Даша Дамбаев тухай бэшэхээ, дурдахаа нананам, юуб гэхэдэ, найхан Гүрэнэй Бурядай театр соо энэ дуушан-шүлэгшэнэй 70 жэлэй оёе тэмдэглэһэн дурасхаалта үдэшэ болоо, би тэндэ байсааб, энэ поздэй шүлэгүүдэ театрай артистнай гоё найханаар уншахыень шагнааб (ехэнхидэ И. Цыбикжапов Ч. Гурьев хоёр илгаржа байна нэн), найхан хоолойтой дуушадэй энэ поздэй шүлэгүүд дээрэ бэшэгдэһэн уянгата дуунуудыень дуулахадань, тэрэ аяар холын 1960-70 оной үе наһаа ханажа, телевизорээр М. Магомаевай дурасхаалта үдэшэ боложо байхада хайшан гэжэ уяржа нуугаа нэмбиб, тон тэрээндэл адли боложо, зал сооһоо аалин эдэ дуунуудыень дуулаасажэ нуугаа нэм...

Сэлмэг харын толон гор Сэдьхэн шамай гунгийн, һаруул сэлмэг шарайеш һанан һанан урнин.

Хүхын дуута солгөөн хаһамни Хүлгэн дахинаа бусагаг һай. Эдир наһамни, эхин дурамни Эрьен дахинаа бусагаг һай.

Тэрэ холо сагта буряад дуутай пластинкатууд гэжэ үгы тооной байгаа, тиимэһээ бидэ яатараш "Баян талын аялгата" хүлэгшэ нэмбибди, тэрэ үеын дуушадаа харажашые үзөөгүй һаа, хоолойгоорнь тэрэ дороо танижархёод лэ, хэнини муу-найнар дууладаг бэ, ямархан дуунуудынь үлүү гэжэ тоосолдожо байхаш, теэд лэ яахыншые аргагүй, Б. Цырендашевэй Д. Улзытуев гү, али Д. Дамбаевэй шүлэгүүд дээрэ бэшэһэн дуунуудынь түрүү һуурида гаража ершөөд лэ байхал даа.

Эдирхэн залуугаа, Эрлэхг наһангаа Эжэлхэн шамхандаа, Гансал шамгаа гурлалалби. Халуун дураяа, Хуби заягааа Бэлэглиш намгаа, Гансал намгаа, шанги.

Энэ дээрэ дуулаһан дууемни Д. Дамбаев өөрөө зохёогоо юм гэжэ таанад мэдэхэ гүт? Талаан бэлиттэй хүн алиш талаараа бэрхэ гээшэмэй энэл ха юм даа. Харин Бурядай Фёдор Шалапин гүүдэһэн, гайхамшагта баас хоолойтой Бадма Балдаков мүн лэ өөрөө дуу бэшэжэрхидэг байһан гэжэ булта мэдэхэ байхабди, тиихэдэ Д.Дамбаевэй үгэ дээрэ "Тунг дуун" бэшэһэн юм гэжэ мартаагүй бээт? һаншаг-һаа сайжа эхилжэ байһан, 50-60 наһанай хашаанда ороод ябаашадта һануулахадшые болохо:

Һүниин харанхы һүүгэр манатааг, Огторгойн мүшэгүүг Онуб-аниб гээ.

Хэды холобиб, Хэлыш шанги, Золтойдоо шамтайгаа Золгойойб гаа.

Саашаа бүри найхан (Д. Жалсараевэй үгэ дээрэ А. Андреевэй "... Тасжная, озёрная..." гэшын шангахан гимн боложо шадаашые һаань), буряад арад зонийнгоо уянгата (лирическэ, хоёрдохимн) гэжэ алдаршаһан "Сэлэнгэс" һанаябди:

Нагай аба, эжин юрөөһэн Нагын газар хэды найхан бэ. Дуулан ябахаа энгэ түрөө нэм — Дуушан хээшэ байхалби.

Сэлэнгэ, Сэлэнгэ — Сэлгүүхэн Бурядагым Сэсэгээр долгилһон нотаг лэ. Сэлэнгэ, Сэлэнгэ, Сэлэнгэ!

Гансашые уянгата бэшэ, шанга абяастайшые:

Элдин сагаан дэлхэй дээр Элүүр элхэ, солбон солгёон, Этигэл гүүрэн, хүсэн түгэс

Ажаһууха арюухан лэ! Дуулим Буряагайнгаа һайханыше Дуулан, магтан, Жабхалантайб, Жаргалантайб! —

гэхэ мэтэ үгэтэй дуунуудшые байха.

Агын тойрогто сонсохогодон композиторнуудай конкурсно түрүү һуури эзэлһэн "Согто-Хангил" гэшынь байха (хүгжэмынь Б. Цырендашевэй). Нютагтам мүнөөшые минни нүхэр хүбүүн найр нааданай болохо бүхэндэ эгээ дуратай "Хабарай дуугаа" (Аажамхан таламнай ургыгаар халбаржа...) хангюурдажа эхилдэг юм. Иигэжэ байжа дурдаха болоо һаа, тоолошогүй олон даа, газетын хууданан хүрэхгүй.

Би энде Д. Дамбаевэй гансал дуунууд тухайнь дурдажа байна гэшэб, теэд хэды олон удаа шанартай шүлэгүүд энэ поздэй гуурһан дороһоо мундэлөө гэшэб? Үшөө хэды ехэнэ бэшэгдэхэ байгаа гэшэб! Хайран наһан...

Бэлиг талаантай зонууд, нээрээшые, дан лэ һаа оодон наһатай байдаг гэшэб ха гү? Юундэ? Оройдохоноо 36 наһандаа үгыл даа. Д. Улзытуевшые баһа, Минни баһа дуратай, манай Зэдэ голой шүлэгшэмэл расказа, поэмэнүүдые бэшэһэн Даша-Дабба Мункоес мүн лэ буряадаараа 37 наһан дээрэ үгы юм. Бурхан наһа үгэнэ, Бурхан юрын хүнһөө ондоохон талаан, лүндэн эдэһэнэ үгэнэ, сагайнь ерэхэдэ, эртэхэн өөдөнэ абашана...

Д.Дамбаевта зориулагдаһан дурасхаалта үдэшин дүүржэ байхада, театрай тайзан дээрэһээ Валентина Зондаевна Жалсараева (Д.З. Жалсараевэй наһанайнь нүхэр) үгэ хэлэхэдэ, нимэрхүү бэлиг талаантай хүнүүдэ, нимэрхүү найхан дуу, шүлэгүүдэ мэдэхэ, ойлгохо залуушуулай жэл ошохо тума үсөөржэл байна хаш гэжэ һанаата боложо байна нэн. Эндэ ойлгосотой, уйдхартайшые.

Бурядай оперно театрай артистнай хамта түрэл Сэлэнгын аймагай захиргаанай Даша Дамбаевэй дурасхаалта үдэшые эрхимээр үнгэргэхэдэнь, тэрэнэй эгэшэ Ханда Цыретаровна энде хам оролсоол хаш. Нютаг дээрэ поздэй музей даажэ, шадахысаа ажаллажа, олон олон ном, дуу, буклет, брошюрануудые гаргадаг. Намдашые Д. Дамбаев тухай гараһан бүхы юумыень бэлэглэ нэн. Доро дохихо байнам, энэхэн наһаа яһала эдэлжэ байһан аад, үшөө дориун сарюун наһандаа ябаһан, үгэ хүүр хэлэхэдэ бэрхэ, пост дүү хүбүүнтэе нэгэл "шүлхэнэй" хадаа шүлэгүүдыешые шаб байса уншажархиха энэ багшада, театрайнта артистнарта. (Энэ дурасхаалта үдэшэ тухай 137 номерой "Дүхэрнэ" тобшохоноор бэшэгдэнхэй, тиимэһээнь би ехэ дабангүйгөөр, өөрийнөө зүгһөө нэгэ уянгата мүнүүдые бэшэхэ нэдэб).

... Даша Дамбаев яһаныше ехээр буряад тала дайдаа, булжамуур, хүхы шубуудаа, эхэ эсэгээ, Сэлэнгэ нютагаа магтажа дуулаһан гэшэб! Хамар-Даббаанай гормойдо оршодог Харганаа нютагаа, гургадай шубуухайн гурган нийдэһэн Бүхэн голоо бүришые ехээр магтаа ха гү, Улаан-Үдэһөө Зэдэ нютагаа ошохо тумаа энэхэн дайдаарнь үнгэргэ гарахадаа, хаанаханань энэ пост тэрэ найхыень олоһон бэ, хаанахи хадаарнь хабарай үедэ ургы эсэгэй хангалтама найхан үнэртэ "ногтожо" ябаа хаб, хаанахи голыйнгоо үдхэн шугы соогуур найхан басагадта зориулаһан шүлэгүүдэ зохёожэ сэнгэ нэн хаб гэжэ ходо атаарханяар хараашалжа үнгэрдэг хүм.

Дуунуудыем, нүхэдни, Дурасхал болгон дурдажа, Дуулан ходо ябаарайт.

Саһан сагаан сэдхэлым Сагаа һараар арюухан, Сэгнэн дууем дурсаарайт.

Сэнхир номин Сэлэнгийн Сэсэг погон эрье дээр Сэдьхэн памая һуугаарайт, Буурашагүй алдараа Буурал голоһоо суурялаһан Буряад дайдын хүбүүнби!

Дунгаршагүй духарягай Дуунууг боложо мүйхэрхэ Дурна зүгэй солоньби! Нарата һүниин аялгаар һанаан зүрхэ хүлгөөхэ найхан сагай жэгүүрби! —

— гэжэ богонихон наһатай ябахая уридшалан мэдэһэндэ, А. С. Пушкинда алди ("Я памятник воздвик себе перукотворный...") өөрөө өөртөө хүшөө бодохоого бэшэ аал даа?

А. ЛЫДЕНОВ.

Элитэ уран зохёолшоной нэрэ Улаан-Үдын үхибүүдэй библиотекэдэ олгогдобо

Декабрин 2-ой үдэр библиотекын нэгэдэлэй 10-дахи филиалда ехэл хүлгөөтэй, олон зонтой байба. Ямар ушарһаа энде нимэ олон зон сугларба гэшэб гэхэдэ, үхибүүдэй элитэ уран зохёолшон байһан Ц.Б.Бадмаевэй Бадмаевэй нэрэ тус библиотечнэ нэгэдэлэй 10-дахи филиалда Бурядай Правительствын тогтоолоор үгтэбэ ха юм даа.

Цырен-Базар Бадмаевич Бадмаев февраль һарын эхээр 1928 ондо Агын тойрогой Сагаан-Шулуутай нютагта түрэнэн намтартай юм. Агын багшанарай училицта дүүргэжэ гараа, Бурядай багшанарай институтай хэлэ бэшэгэй факультетдэ һуралсааа үргэлжэлүүлэ бэлэй. Жэл дээдэ һургуулида һуража байха үедэнь тэрэнэй зохёохы бэлиг тодорон гаража эхилэ нэн. «Буряад үнэн» солиной хуудануудта тэрэнэй шог ёгто, энеэдэтэй шүлэгүүд толилогдожо, олонитын анхрал татадаг болоо нэн. Тэрэ үеын «Волейбол», «Барилдаан», «Хурьгадай» гһэн шүлэгүүд соо автарай хүюун зугаатай, шог ёгто үхибүүдтэ дүтэ ойлгосотой шүлэгүүд мундэлжэ, бэлигтэй, үхибүүдтэ зориулжа бэшэдэг уран зохёолшоной мундэлжэ байшые гэршэлэ нэн.

Бэлигтэй хүбүүнэй саашанхи харгы алдар солото А. Пушкинай нэрэмжэтэ Литературна институтай холбоотой нэн. Эндэ В. Ивановой хүтэлдэг бэлигтэй залуушуулай бүлэгтэ һуража байха үедөө тэрэнэй бэлиг, абьяса улам бадаржа, 1951 ондо «Гүлөөнэй наран» гһэн түрүүшын шүлэгүүдэй суглуудари Улаан-Үдэдэ институт дүүргэжэ жэл урда хэблэгдэ бэлэй. Тэрэ гһээр Ц.Б. Бадмаевэй гуурһан дороһоо үхибүүдтэ зориулагдаһан гушаад номууд мундэлһэн байха юм. Эдэ номуудынь оло дахин Москвагай «Детская литература», «Малыш» гэхэ мэтэ түбэй хэблэлүүдтэ хэдэн мянган хэһэгүүдээр хэблэгдэжэ, тэрэ үеын СССР гүрэнэй бүхы захы хизаарнуудаар мэдэжэ болоо. «Советская Россия», Шэтын, Эрхүүгэй, Свердловскын болон Новосибирскын хэблэлүүдтэ толилогдон байха. Аха дүү Монгол ороной хэблэлүүдтэ хэблэгдэжэ, автарга алдар соло асарһан байна.

1961 ондо Ц.Б. Бадмаевэй бэшэһэн «Гурбан сахаригтай машина» ородоороо «Автоколяска» «Правда» газетэдэ толилогдожо, уран зохёолшондо совет гүрэнэй бүхы углуу тохойнуудта олон тоото бэшэгүүдые эльгэжэ, тэрэнэй тон гүнзэгы удхатай уран найруулга һайтай болоод хүнэй сэдхэлдэ сараа үлөөжэ шадаха поздэй байшые гэршэлэ бэлэй.

Поздэй «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» 1969 ондо хэблэгдэхэдэ, автарай өөрсэ удхатай, үхибүүдэй гүлмэрхэн сэдхэлдэ хадуугдан үлэхэ зохёолнуудтай уран зохёолшон байшые гэршэлэ ха юм.

Ц.Б. Бадмаев мүн баһа дуунуудай үгнүүдые зохёохо дуратай байһан. «Сэлэнгын саахануур», «Натагар шарахан Намсалмаа» гһэн дуунуудынь мүнөөшые дуулагдажа байна.

Автарай зохёолон «Тархай - улаан малгай» зүжэгын анха түрүүшынхэ шэнээр мундэлжэ байһан хүүхэдэйн театрта 1969 ондо табигдажа, «Үльгэр» гэжэ хүүхэдэйн театрай мундэлһые гэршэлэ.

Бэлигтэй хүн ямаршые ажалда бээе харууддаг гэлшэ шэнги Ц.Б. Бадмаев олон тоото автарнуудые буряадшалһан байха. Ф.Шиллерэй, К. Треневай, П. Тычинын болон Д. Родарнин зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ эдэлжэ, үргэн буряад арадай дуратай зохёолнод болоо нэн.

Ц.Б. Бадмаев амиды мэндэ ябаа һаа, 80 наһанайнгаа оёе тэмдэглэн һууха байгаа. Тэрэнэй бэлиг талаан үхибүүдэй литературада хэрэглэгдэхэ бүхы жанруудые сүм багтааһан байдаг. Тиимэһээ Уран зохёолнодой холбооний правленидэ дуралдал оруулха дуран хүрэнэ. Табан жэлэй нэгэ удаа гү, али хэдэн жэлэй нэгэ дахин үхибүүдтэ бэшэдэг уран зохёолнодой ушлалга гү, али заншалта Ц.Б. Бадмаевэй ушлалгануудые үргэн долгосотой үнгэргэжэ, үхибүүдэй уран зохёолой асуудалнуудые зүбшэхэ шухала байгаа гэжэ һапагдана.

Виктор ЖАПОВ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, Бурядай Уран зохёолшоной холбооний гэшүүн.

Соёлой һонин

Бурядай оперо болон баледэй академическэ театрай душан, уласхоорондын конкурсуудай лауреат, Буряад Республикын габьяата артистка, оперно дуунуудыс гүйсэдхэлгэн Галина Вишневскаягай түбэй хургуулида мэргэжэлээ дээшлүүлжэ ерэнэн Бэлигма Ринчиновагай концерт хаяхан Буряадай гүрэнэй филармонин танхим соо болобо.

Агын тойрогой Дулдаргын аймагай Зүдхэли нотагай түрүү колхознигууд Жамбал Доржиевич болон Цыцыгма Цыренжаповна Ринчиновтэнэй 11 үхибүүтэй үнэр баян бүлэдэ наймадахи үринь боложо, алтан дэлхэйдэ мүндлһэн Бэлигма басагахан гараха түрэхэһөө душан болохо одо заяатай байһан гэшэ. Эсэгэнь хайхан хоолойтой. Нотагайнгаа хургуули дүүргээд, тэрэ П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ Улаан-Удын хүгжэмэй училищиде Россин арадай артистка Н.К.Петровагай класста хураһанайнгаа һүүлээр Зүүн Сибириин гүрэнэй искусство болон соёлой академин искусствын факультетдэ Буряадай арадай артистка Т.Б.Шойдаг-басагагай класста уран бэлигээ мүлэд, оперно театрта хүдэлхээ орожо, дэлхэйн ба Эсэгэ ороноингоо репертуарай гол партинуудыс гүйсэдхэхэдөө, Буряадай оперын найдал болонхой. Тийн Галина Вишневскаягай хургуулида Бэлигма Ринчинова хоёр жэл соо хурахадаа, мэргэжэл шадабарья дээшлүүлһэн, оюун бэлигээ улам наринаар мүлһэн байха юм.

Залуу душан үзэхэлэн хайхан, үргэн дэлсэтэй уянгата колоратура сопрано хоолойтой. Шэнгээн хоолойн дороһоо абгажа, уянгата хайханаар зэдлээдэлһээр, ямаршье наадгүйгөөр дээдэ шатадаа хүрдэг юм. Бэлиг шадабарья мүлхэ гээшээ нэл ха юм даа. Манай оперын дууша басаган гансал оюун бэлигээрээ бэшэ, харин сээр хайхан шарайгаараа зоной дура татадаг гэшэ. Тэрэ наадаһан рольнуудайнгаа доторой байдалыс, сэдхэлыс гүйсэд харуулха драматическа бэлиг шадабаритай, дабтагашагүй оюол аргатай хайханаараа бусадһаа шалгардаг гэжэ онсолон тэмдэглэлгэй.

Хоёр хубиһаа бүридһэн энэ концертын түрүүшын шата симфоническа оркестрэй хүгжэм доро, харин хоёрдох шатань фортепьянын аялга доро үнгэрбэ. Оперно театрай ахмад дирижер Валерий Волчанецкий, Россин искусствын габьяата ажал ябуулагша Валерий Галсанов симфоническа оркестрыс хүтлөө. Хоёрдох хубидань Россин арадай артистка Дарма Линховонин фортепьяна дээрэ наадаба. Мүнөө Галина Вишневскаягай түбтэ хурадаг, Яхадай оперно болон Ростовой хүгжэмтэ театруудай душан, уласхоорондын конкурсуудай лауреат баритон хоолойтой Александр Емельянов манай душан басагыс дэмжэжэ, концертдэ хабаадалсаа. Буряадай гүрэнэй филармонин директор, республикын арадай артистка Эржена Жамбалова энэ концертыс хүтлэбэ.

Бэлигма Ринчинова түрүүлэн тайзан дээрэ гарахадаа, халта сэдхэлээ хүдэлбэшье, бээс гартаа барижа, итальян композитор Гаэтано Доиньеттин «Лючия де Леммермур» гэжэ опероһоо

ОЮУН БЭЛИГЫНЬ ОШОТОН БАДАРНА

Лючин айхабтар орёо наринариис нэгэ амяар, жэншэдгүй хайнаар дуулажа, сугларагшадай альга ташалгаар угтагдаба. Австриин композитор Вольфганг Амадей Моцартын «Шэдитэ флейтэ» опероһоо «Пүнин хатанай» ариис уран нугалбаритайгаар гүйсэдхэжэ, харагшадай магтаал хайшаалда хүртөө. Саашадаа тэрэ Джоаккино Россинин «Севилин халх хюагша» гэжэ опероһоо Розинин каватинныс, композитор Ардинин «Таалалга», Александр Алябевай «Алтан гургалдай» гэжэ суута романсуудыс гоё хайханаар дуулаба.

Яхад душан Александр Емельянов буряад басаган Бэлигма Ринчинова хоёр суута итальян композитор Джузеппе Вердин «Риголетто» гэжэ опероһоо Риголеттын, Джильдын дүт шадамар бэрхээр, инаг дуранай охёор бадаруулан гүйсэдхэхэдэнь, сугларагшад хужарлан хараһан байха юм.

Концертын нэгдэх хубида 2004 ондо Курск хотодо Россин суута композитор Георгий Свиридовэй, 2006 ондо Ереванда СССР-эй арадай артист Павел Лисицианай нэрэмжэтэ, 2005 ондо Москвада үнгэргэгдһэн оюутад-дуушад «Bella voce» гэжэ уласхоорондын конкурсуудай лауреат Александр Емельянов Дж. Вердин «Балмаскарадһаа» Ренатын ариис, Жорж Бизегэй «Кармен» опероһоо Эскамиллогой куплетуудыс, Н.Римский-Корсаковой «Хананай бэрн» опероһоо Грязнын ариис мүн лэ гоёр дуулажа, «хүн бэс хүдэр, хүндысэжэ һонорлэ» хүбүүн байна даа гэжэ Буряад ороной харагшадта хайшаагдаба.

Забхарлалгын һүүлээр Алек-

сандр Емельянов концерт-нааданай хоёрдох хубиис нээхэдэ, романсуудтай, ород, англи, яхад арадай дуунуудтай сугларагшадыс танилсуулба. Тийхэдэ арад бүхэнэй онсошэжнүүдыс харуулжа шадаа. «Таряшан хүбүүхэн» гэжэ англи арадай дуу тэрэ ямар согтой доруунаар дуулаба гээшэ! Суута ород поэдүүд Александр Блогой «Петербург» гэжэ поэмэдэ, Александр Пушкинай «Ижорто дүтэлжэрэхэдэ», Сергей Есенинэй «Сүхэрһэн Орос гүрэн» гэжэ шүлэгүүдээр композитор Георгий Свиридовэй зохиһон дуунуудыс яхад душан солгён доруунаар, гуниг гашуудалтайгаар, согтой хүхюунээр гүйсэдхэжэ, эдэ зохиһоннуудай удхыс али бүхы талаһаань гүнзэгүүр харуулжа шадаа гээд тэмдэглэлтэй.

А.Кольцово «Бадма сээсэгээр дураа булагдаһан алтан гургалдай» гэжэ уянгата шүлөгөөр Н.Римский-Корсаковой зохиһон романс, «Волго мурэн», «Ванечка» гэжэ ород арадай дуунуудыс, монгол композитор Б.Шаравай «Уула, бороо, сээсэг гурбан», Ц.Дондогой үгэ дээрэ Ю.Ирдыневэй зохиһон «Унтгыш даа, бааюухан», Д.Бальжинимасевэй үгэ дээрэ Ю.Ирдыневэй найруулһан «Зүдхэлин вальс», Б.Балдаковой «Уянхан гараараа хүзүүдэдэ» гэжэ дуунуудыс Бэлигма Ринчинова уянгатай хайханаар хангуурдажа, харагшадтай сэдхэлдэ сээсэг тариһан байха юм.

Удаань Бэлигма Ринчиновагай басаган - Улаан-Удын 35-дах хургуулин 5-дах классай хурагша Сарюна Дондог Улзтыуев - Базар Цыренданиев хоёрой «Дурасхаал» гэжэ дууе уян зөөлхэнөөр дуулажа, эждээ бэлэг бариба.

Концертын түгэхэлдэ Забайкалин хизаарай Агын Буряадай тойрогой Захиргаанай толгойлогшын нэгдэх орлогшо Б.С.Дугаржапов, Агын аймагай захиргаанай соёлой таһагай хүдэлмэрилгэшэ С.Ц.Жамбалова. «Зүдхэли» гэжэ муниципальна нотагай захиргаанай толгойлогшо Б.Б.Болотов, Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай директор Л.Н.Намсараева үгэ хэлэхэдэ, түрүүшынгээ сольно концерт табинан Бэлигма Ринчиновае гүн сэдхэлһээ халуунаар амаршалаад, ажалдань улам эхэ амжалта хүсэбэ. Баглаа сээсэгүүд, баярай бэшгүүд, гарай бэлэгүүд барюулагдаа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, журналист. Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ШЭНЭ КЛУБАЙ ПАЙНДЭР

Дархинта - Захаамин аймагай хойто зүгтэ оршоһон хадын багахан тосхон. Эндэ оройдоол 18 үрхэтэ айл, хамта 50 гаран зон ажаһууна. 1954 он болотор 70-аад айлуудтай «Улаан малшан» гэжэ нэрэтэй колхоз түбхинэн хүгжэжэ байгаа. Өөрын эхин хургуулигай, хайн клубтай һэн. Гэбэшье гүрэнэй хуулига заабарьяар 30-аад модоной газарта оршодог Ехэ-Сахир тосхонтой ажахын хамтаржа, «Победа» колхоз болгодоо. Тийхэдэ нотагтаа 5-6 наһатайшуул үлөө бэлэй.

Пүүлэй жэлнүүдтэ Захааминда орхигдошоһон бага тосхонууд хэргэжэ, залуу бүлэнүүд фермерскэ ажахынуудыс хүгжөөжэ байнхай.

2 жэлэй саада тээ шэнэ клуб бариха тухай нотаг зоной ханамжыс Арадай Хуралай депутат хаяшаг болоһон Очир Дымбрылович Жигжитов дэмжэн, клубай барилгада мүнгэ үгэжэ, ехэ туһа хүргөө. Паяхан энэ клубыс нээлгэ баяр ёһололой оршон байдалда болобо. Газаа үбэлэй хүйтэн ерээшье хаань, холо ойроһоо айлшад морилюжэ, дулаахан үгэнүүдэ хэлээ, бэлэгүүдэ барюулаа.

Буряад Республикын габьяата барилгашан Д.Ц.Гармаев болон Арадай Хуралай депутат О.Д.Жигжитов хоёр улаахан лентэнуудыс хайшалжа, клуб соогоо орообди.

Аймагай соёлой таһагай дарга Д.М.Балданов, Ехэ-Сахир тосхоной гулваа О.Р.Унтанов, «Ажалтай туг» газетын редактор, нотагай «Уран-Дүш» нэгдэлэй уран зохиолшодой хүтэлбэрилгэшэ Ц.Ц.Ринчинов, ажалай ветеранууд П.П.Цыремпилов, Д.Ш.Абидуева, багшын ажалай ветеран З.Д.Цыбикова, мүн энэ нотагта тоонтотой Россин габьяата артист Олег Бабуев, Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилгэшэ эрдэмэй кандидат В.Д.Бабуева гэгшэд баярай үгэнүүдыс хэлээ, үнэтэ бэлэгүүдэ барюулаа.

Баяр ёһололой түгэхэлдэ Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилгэшэ, поэт, театрай мэргэжэлтэ артист Н.Б.Соктосовой хүтэлбэри доро нотагай бэлигтэй артистууд, дуушад жүжэг наадажа харуулаа, дуунуудаа дуулаа. Нотагай зон, айлшад баясан уулзажа, сэдхэлээ ханган, дахин уулзатаргаа мордоо.

Иигэжэ аймагаймнай багахан тосхонууд хэргэжэ, соёлой гуламтанууд толоржо, мандажа байг лэ!

С.БАБУЕВ, нотагай зоной зүгһөө.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ МҮРЫСӨӨН

Эжынэрэй хайндэртэ зориулагдаһан мурьсөөн шатарар болон даамаар эхин классуудай дунда Захаамин аймагай Дабаатын дунда хургуулида хаяхана үнгэргэгдэбэ. Энэ мурьсөөндэ аймагай хууринуудай, онсолон хэлбэл, Енгорбойн, Утаатын болон Дабаатын хургуулинуудай эдир шатаршад хабаадаа.

Эмхидхэгшэдэй үүсхэлээр энэ уулзалга гансаһыс мурьсөөгөөр түгсөө бэшэ, эхин классайхид бэс бэнтээс танилсаа, элдэб нааданууд болон спортивна мурьсөөнүүд үнгэргэгдөө. Аймагай хоймор нотаг түрүүшынхис ерэнэн үхибүүд нотагай үзэхэлэн байгааһыс гоешоогоо, һонирхоо.

Мурьсөөнэй дүнгөөр 1-2-дохи классуудай басагадай дундаһаа 1-дэх хуурида Енгорбойн дунда хургуулин 2-дохи классай хурагша Урғы Батуева, 2-дохи хуури - Утаатын дунда хургуулин 2-дохи классай хурагша Дарма Бодесва, тийхэдэ 3-дах хуури Дабаатын дунда хургуулин 2-дохи классай хурагша Сэнгэлиг Гончикова эзлээ.

1-2-дохи классуудай хүбүүдэй дундаһаа Дабаатын дунда хургуулин 2-дохи классай хурагша Банзар Доржеев 1-дэх хуури, Утаатын дунда хургуулин 2-дохи классай хурагша Мэргэн Санжижапов 2-дохи, Дабаатын хургуулин 1-дэх классай хурагша Түмэн Тарбаев 3-дах хуурида гараа.

3-дах классай басагадай дундаһаа Аягма Доржеева (Дабаата) 1-дэх, Тунгалаг Балданова (Енгорбой) - 2-дохи, Марина Доржеева (Дабаата) 3-дах хуурида гараһан байна.

3-дах классай хүбүүдэй дундаһаа Бато Цыбиков (Енгорбой) - 1-дэх, Амарсана Доржиев (Енгорбой) - 2-дохи, Тимур Галданов, Мэргэн Очиров (Енгорбой) хоюулан 3-дах хуури эзлээ.

4-дэх классай хурагшад дундаһаа Аяна Доржиева (Дабаата) - 1-дэх, Эржена Ендонова (Утаата) - 2-дохи, Анна Базарова (Утаата) 3-дах хууринуудта гараһан байна.

Хүбүүдэй дундаһаа Аламжа Дылгиров (Утаата) - 1-дэх, Амгалан Дашапилов (Дабаата) - 2-дохи, Жамбал Санжижапов (Утаата) 3-дах хууринуудыс эзлээ.

Енгорбойн дунда хургуулида дүш гаран жэлэй туршада черчинин болон зурагай хэшэлүүдыс зааһан, һүүлэй арба гаран жэлэй туршада хургуулида шатарай кружок эмхидхээд, амжалтагайгаар хүдэлжэ ябаһан Валентина Лайжитовна Балжурова эдир шатаршад абажа ерээ.

Ноябрь нара соо Улаан-Үдэ ошожо, «Шатарай одод» гэгэн мурьсөөндэ 5 үдэрэй туршада хабаадажа ерээбди. Мурьсөөнэй дүнгөөр 3-дах классай хурагша Амарсана Доржиев хайн үрэ дүнгүүдыс туйлаа, тийхэдэ 5-дах классай Денис Балжанов хүдөөгэй хургуулинуудай хурагшад дундаһаа 2-дохи хуури эзлээ. Мүнөөшье энэ турнирта хайн дүнгүүдыс туйлабади. Дабаатын хургуулинхид маанадыс ехэ хайнаар утаа. Үхибүүдэй танилсаа, наадаа. Энэ ехэ хайн гэшэ, - гээд Валентина Лайжитовна хоороо.

Утаатын хургуулин шатарай тренер Туяна Лайдаповна Будасва олон үхибүүдыс асаржа, хайн дүнгүүдтэй бусаа.

Энэ хайндэр эмхидхэгшэ Эржена Цыбикжановна Базарова гүрэл Дабаатын хургуулида 2001 онһоо ажаллаха үедөө олон үхибүүдыс шатарта хургажа, элдэб мурьсөөнүүдтэ хабаадуулаа.

Эдиршүүлэй ээлжэстэ уулзалга декабрин 12-то Енгорбой нотагта болохо юм.

Х. ДАМПИЛОВА.

Барханий колхозой байгуулагдахаар 80 жэлэй ойн баярта

1928 ондо большевик партиин гэшүүд Бадма Мангутович Мангутов Бадма Абидиевич Анхаев хоёрой үүсхэлээр Барханда ТООЗ байгуулагдахан. Уданшөгүй хамтын байдалай найн тээшээ хубилхада, томо нотагуудта коммунанууд эмхидхэгдэж, ажаллай шанар дээшэлбэ, олоной хүсэн хамтарба.

Элһэндэ -«Үүлэн», Бүгсэхэндэ - «Бата байдал», Галтайда - «Мүшэн», Хонхинодо «Зориг» коммунануудта үгытэй, олоной түлөө оролдодог хүнүүд, комсомолой гэшүүд оробод. Түрүүшын коммунарнууд Ш.М. Мандаров, Б.П. Цыренов, Г.Б. Базаров, Т.Б. Бадмаев, Ц.Б. Цыбенев, Ш.А. Аршанов, Э.Б.Гармаев, П.Э.Эрдынесев, Н.Б. Санданов, Ш.Б.Шаланов, М.М.Макаров болон бусад оробод. Зүүн Сибирин, Улаан-Баатарай түмэр харгын ахамд врач, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусехэ дайнай фронтовик, СССР-эй, МНР-эй элүүрье хамгаалгын отличник, Буриад-Монголой АССР-эй габьяата врач, дайшалхы ба ажаллай аяар 19 орден болон медальнуудай кавалер ингэжэ намда хөөрөгшэ хэн: «Коммунаһаа урид бидэнэр ядуу тулюур байдалда ажаһуугаабди. Малай хотондо адли набтар аад, хургаагаар барюулагдахан гэртэ, үхэрэй суухаар хэгдэһэн сонхотой, оёоргүй гэртэй байһандаа, халхи шуурганай болоходо даарашадаг хэмди. Ехэ хүйтэндэ сонхын сууха тэһэршэхэ. Нарай тугал, хурьганай ашаар гэртэ нэгэ заа дулаан байгша бэлэй.

Таряа, хартаабха таридаггүй, гансал аарса, борзо, хурэнгэ болоод мяхаар хооллодог хэмди.

ВКП (б)-гэй гэшүүн Монтоон Мандаровай оролдолгоор бидэнэр коммунада орожо ажамидарбабди. Хамтын столоводо миинтээр эдсэлдэг, зугаа нааданда хабаадаг болободли. Большевиүүд, комсомолшууд Ленин-Сталиной хургаалнууды дэргээрүүлдэг, концерт, суглаа эмхидхэдэг бэлэй. Тимэһээ хамтын байдалай найн талы гансата мэдэжэ абаабди. Ажабайдалнай найжарба, эсэгын б үхибүүн хургуулида хуража эхилбэдди. Большевик партиин, Совет засагай, хамтын ажахын ашаар жаргалай уга харгыда булта гараабди. Ехэ ахамнай Бадма Брест шадар дайралсажа ябаһаар, баатаршалгаар наһа бараһан. Очир ахамнай (үргэмэл болоһон) Ешенов Радна - багша, фронтовик, колхозой түрүүлэгшэ, парторгоор ажаллаһан. 1936 ондо Барханий арадай театр эмхидхэһэн «Буриад-Монголой соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ» үндэр нэрэ солотой. Радна ахамнай Боргойн совхоздо шэнэ үүлээрэй хони үдхэжэ, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, БСХИ-гэй кафедрэе дагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат. Лениной ордендо Боргойн совхозой хониной мяхан тусгаар амгатай, хониной амиды шэгнүүри 70-80 килограмм мүнөөшье болоһоор, Россида нэрэгэй солотой ажахы ябаһаар. Радна Пирнаевич Пилданов Баргажан голдоо Даши Тыжебрович Раднаевтай нарин болон нарибтар ноһотой хониды, симментал үүлээрэй эбэртэ бодо мал нэбтэрүүлһэн. Ингэжэ Дээдэ Баргажан, Доодо Баргажанай ажахынууд ехэ олзотой боложо, Буриад-Монголой республикада түрүүшын «миллионер» олзотой колхозууд болон мүнделөө.

Баянголдо, Аргатада, Дэрэндэ, Барханда, Гааргада Социалис Ажалай Геройнууд, ажалай түрүүшүүл нэрэтэй солотой хүнүүдэй гуламта болоһонинь сэхэ Радна Пилдановһаа эхитэй. Р.П. Пилданов Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер. Даша ахань фронтовик, гурба дахин «Улаан Одоной» орденой кавалер, Литовско Республикын КГБ-гэй полковник. Гансахан Сэсэг эгэшэнь хаалишан, стахановец-ударник. Ингэжэ үгытэй ядуу Пирнай, Дулсан Пирнаевтанай айлһаа Совет засагай, коммунис партиин, колхозой туһаламжаар нэрэтэй, солотой хүнүүдэй гараһанинь тобойсо гэршэлнэ.

Мүнөө манай гүрэнэй ноябрин 7-ой һайндэрье болоулан ушар тон гомдолтой. Мүнөө зарим дарганар Ленин-Сталиной, Совет засагай үүргэ тоодоггүй. Республикын газетэнүүдтэ дарганарыэ зэмлһэн

ҮХИБҮҮҮДЭЭР БАЯН

ҮНЭР НЮТАГ

Ж. Жалсарав

Д. Хоргатханов

Х. Чойнжурова

В. Цыренов

статья гаранагүй. Якутск, Шэтэ, Иркутск хотонуудай газетэнүүд шүүмжэлэл яһала хэблэнэ. Тэдэнэр манай республикаһаа холо ургашаа дабшана.

Мүнөө хүдөөдэ 10-20 толгой эбэртэ малтай, хонитой фермернүүд, 120 адуунатай, 60 эбэртэ бодо малтай СПК-нууд городской ажалшадые тэжээхгүй. Харин томо таряан ажалтай, мянгаад толгой эбэртэ бодо малтай механизированно ажахы байгуулха шухала! Барханий сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз 1950 ондо 2430 эбэртэ бодо малтай, 6688 хони ямаатай, 669 адуутай, 205 гахайтай байһан. Үшөө 2 томо тракторно-полеводческо бригада таряанай үндэр ургаса хурядаг хэн. Энэ үедэ колхозыэ эрдэмтэй, партийна, ажахын бэрхэ хүтэлбэрлэгшэ Аюша Цыремпилович Санжисв хүтэлбэрлэдэг хэн. Аюша Цыремпилович нютагай байһандаа тракторно-полеводческо бригадануудай бригадирнуудыэ, МТФ, ОТФ, КТФ даагшанарыэ фермэ, гүүртэ, отарануудай ахалагшанарыэ тон наринаар шалгажа табидат, тэдэнэртээ туһалдаг, найдадаг бэлэй. 1950-яад онуудар Молотовой нэрэмжэтэ колхоз алишыэ талаараа түрүү, бэхи, баян ажахы болоо. Энэ имагтал шуран, бэрхэ А.Ц. Санжисвай ашаар болоһон гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Хүдөөдэ кадрнуудыэ ургуулнагүй, тэдэнэр урмашуулагданагүй. Сомоной гү, али поселенин даргаһаа холо бага салинтай СПК-гай хүтэлбэрлэгшэд хээээдэшыэ хүдөө ажахы дэшэнь үргэхгүй. Зарим бага нотагуудта СПК-гай түрүүлэгшыэ, сомоной гү, али поселенин даргатай нэгэдүүлээд, шотаг бүхэндэ нэгэ даргатай болгоо наа, зоной байдал найжарха хэн. Барханһаа ажалай түрүүшүүл олоор ургажа гараһан. Жэшэнь, Хүнтэйн үбэртэ байратай Эрэнжит Цыреновна Надмитова тухай бэшэһүү.

Эрэнжит Цыреновна 25 жэл соо ахалагша хонишоноор ажаллаһан. Баруун хизаарһаа ерэхэн нарин, нарибтар ноһотой хонидыэ хүйтэн шэрүүн уларил-

тай нютагта үржүүлжэ, хонин бүхэнһөө 7-8 килограмм ноһоо хайшалжа, 38-40 килограмм амиды шэгнүүртэй болгоһон. 1958 ондо 800 толгой эрье хонинһоо толгой бүхэнһөө 8 килограмм ноһоо хайшалжа, 1959 ондо Э.Ц. Надмитова Лениной орденноор шагнагдаба. 1993 ондо колхозой правлени, партком Э.Ц. Надмитовой түрэхөөр 80 жэлэй һайндэрье тэмдэглэбэ. Пайндэртэ 7 үхибүүдынь, 64 аша зээнэрын хабаадажа, бэлэж, үрээл хургэбэд.

Паалишан Хүбүүлэй Доржиевна Чойнжурова стахановска хүдэлөөндэ үндэр амжалта туйлажа, 1936 ондо Москвада Кремльдэ М.И. Калининой гарһаа «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденноор шагнагдаба. Д.А. Хоргатханов түрүүшын шофер-рационализатор, олон залуушуулыэ дахуулан, хургаһан, нютагтаа хүндэтэй хүнүүдэй нэгэнинь. Наһатайшуул дууладаг:

Хойгуураа гүйдэлтэй
Хоёр нюдэтэй юун гэшэб?
Хоёр нюдэтэй гэшэмнай
Хоргатхановой автомобил!

Александр Едошкиевич Галсановай хүтэлбэрлэдэг тракторно-полеводческо бригада хүшэр хүндэ 1990-ээд онуудаар 24.000-30.000 центнер таряа хуряажа, аймагтаа, республикада түрүү нурида гарадаг хэн. А.Е. Галсанов Ажалай Улаан Тугай ордендо, «Республикын габьяата механизатор». Хонишод Сэсэг, Дондоб Тыхеевтэн, П.И. Урабанова, Д.Данжуров, А.Арамхисва, Л.Цыремпилова, хаалишан Ц.Цыбинова колхоз, аймагтаа Социалис мүрысөөндэ илаад гарадаг хэн.

Ажалай Улаан Тугай ордендо, республикын габьяата агроном Владимир Аюпилович Будаев нютагтаа эгсэ 8 жэл колхозой түрүүлэгшээр ажаллаһан. Таряанай поли үргэхдэжэ, гүрэндэ 10.000 центнер таряа тушаадаг, колхознигууд амбаараараа дүүрэн талхатай болобод. Тракторно-полеводческо бригада бүхэнэй полевой станда механизаторнуудай байра нэһлэбэн заһагдаба, пекарни, баани баригдаба. К.Е.

Галсановай, Д.Т.Гармаевай хүтэлбэрлэдэг бригаданууд таряанай үндэр ургаса хуряажа, аймагтаа эрхимлэбэд.

Барханда түрүүлэгшээр ажаллахада бэлэн бэшэ гэжэ миний нүхэр Жамсаран Жалсарав хэлэдэг хэн. Юуб гэхэдэ, бүхы сабшалан нуга, үбэлжөөнэй байранууд жэл бүри Баргажан мүрэнэй үертэ ороно бшуу. Тракторно-полеводческо бригадануудай полевой станууд нэһлэбэн заһагдаа, столово, пекарни, баани, тээрмэ баригдаба. Бригадирнууд К.Е. Галсанов, Д.Т. Гармаев таряанай үндэр ургаса хуряажа, аймаг соогоо түрүү нуури эзэлдэг хэн.

Бүхы түрүүлэгшээрһээ эгээ удаан 13 жэл соо Лениной нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр Владимир Дармаевич Цыренов ажаллаһан намтартай. Владимир Дармаевич ажалай ноуса найн мэдэхэ, тон шанга журамтай, холо хараатай, эсэхэ сусашагүй тамиртай, үнэхөөрөөл, зоной урда ябаха аха, захатан байгаа. 13 жэл соо хабар, нажар, зун Владимир Дармаевич наринаар ажалаа эхилдэг байһан. 1980-яад онуудаар тус колхоз түрүүшынхисэ 100.000 центнер таряа хурядаг, республика соо томо таряан ажалтай ажахы мүнделбэ.

Томо лугомелиоративна бригада эмхидхэжэ, ехэ намагтай нуга хатааба, хэбхүүлтэй газар тэгшэлбэ, бургааһа, шулуунһаа сэбэрлэжэ, нуга сабшалангай газар үргэхдэжэ, 60.000 центнер үбнэ түрүүшынхисэ Барханда хуряадаг болобо. Энэ хэрэгые Б.Г. Бадмаев хүтэлбэрлэжэ, Ю.А. Гагаринай мүнгэн медалаар шагнагдаһан баян түүхэтэй. Ингэжэ колхоз гүрэндэ 1000 центнер ноһоо, 12.000 центнер һү, 36 килограмм шэгнүүртэй эбэртэ бодо мал гүрэндэ тушаажа эхилээ хэн. Байра байдал алишыэ талаараа үргэн дэлсэтэйгээр бодобо. Харгы заһагдаба, хүүргэнүүд баригдаба. Юуб гэхэдэ, Хурамханай аймагта эгээл ехээр жэл бүри сабшалан, бэлшээрн, зунай нажаржаан, үбэлжөөншыэ үертэ орожо, ехэ усал болодог юм. Эдэ бүхы бэрхшээлнүүдыэ Владимир Дармаевич дабажа гараа.

Ингэжэ урдань номо морёор ядажа ябадаг Харгана, Элһэн, Арбуун, Хахин Турахина гэхэн газарнуудһаа үбнэ хуряадаг болобод.

Барханий колхоздо Баянголһоо Жамсаран Жалсарав найнаар колхозой түрүүлэгшээр ажаллаһан гэжэ 90 наһа гараһан ори ганса буриад яһатанһаа гараһан суута разведчик, япон, хитад, англи хэлэнүүдыэ шудалһан генерал А.П. Белобородовой Харбин хотодо 100.000 хүной митинг үнгэргэхэдэ, разведчик Хорган Бадмаев япон хэлэн дээрэ Илалтын һайндэрой акт уншаһан юм. Барханий зон ношоржо ажалладаггүй, хүнгэн бодолтой, урагшаа һанаатай, хүн бүхэниэ артист гэхээр гэжэ Жамсаран Жалсарав зүб магтадаг хэн. Мүн колхозой түрүүлэгшээр Гүрдарма Эрдыниевич Дамбаев ажаллахадаа, социаль-но-культурна ажабайдал найжаруулаа. Республика соо түрүүшын хизаар ороноо шэнжэлхэ музей байгуулаа, тус музей мүнөө Г.Э. Дамбаевай нэрэмжэтэ болоо. Баргажанай буряадуудай түүхэ согсолжо, ном бэшээ, СССР-эй географическа обществын гэшүүн, лектор, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник Г.Э.Дамбаев Баргажан голой суута хүнүүдэй тоодо оронхой.

Бархан нютаг алишыэ талаараа суутай нютаг. Гансахан нютагһаа Россин арадай, габьяата артистнууд Саян Раднаев, Владимир Буруев, Баир Базаров, Владимир Шагжиев, Олег Будаев, Буриад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэд Радна Ешенов, Ревомир Гармаев, Батар Чойнжуров, Даши Самбацыренов, Бубэй Раднаев, Базар Гармаев, Бальжин Банасва, Ц.Ц.Хорганова, Ж.Баторов, Б.Надагуров Буриад Республикын болон Россин искусство, соёл дэшэнь үргэжэ ябана бшуу. Бүхы Росси соо нимэ нютаг үгы. СССР гүрэнэй байхада, Элһэн, Бархан үхибүүдээр эгээл олон, мүнөөшье Янжима бурханай ашаар баяжаһаар ябана. Байгалиин һайхан гуламтада ажаһуудаг барханайхид колхозойнгоо 80 жэлэй һайндэрье октябрь һарада үндэр дээрэ тэмдэглээ.

Владимир БАТОНОВ.

Түрэл Буряад ороноо, Россигаа аяар холын Франциин Ниццэдгэ эмхидхэгдэгдэн театр, киногой эрхим бүтээлүүдгэй уласхоорондын X фестивалда тээмэндгэ түлөөлжэ, Саян болон Эржена Жамбаловтанай «Түрын дүхэриг» («Улейские девушки») гэнэн арадай аман зохёолдо үндэһэлэн хүгжэм дуута, ёохор нааданай зүжэгөө тэндгэ үндэр хэмжээндгэ харуулжа ерэнэн Х.Намсараевай Буряад драмын академическэ театрай хүтэлбэрлэлгшэдтэй, артистнуудтай хаяхан уулзажа, арадаа үргэһэн аян замаарнь, хариин орондо уласхоорондын угхатай фестивалда ошоһоорнь, хабаадаһаарнь ноцирхоһон байнабди. Театрайхидемнай гайхуулан, бахархуулан, урмашуулан тус фестиваль, үзэсхэлэнтэ найхан, уласхоорондын, суута амаралтын (курортно) хото гүүлэдгэ Ницца, Франци тухай хөөрөөнь уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаһамнай.

Уулзатаргаа, Буряаднай

Агаарай онгосоор

Холын харгыда ябахандаа...

Бидэниие Франци хүлээнэ

«НОМИН ХҮХЭ ЛАЗУРНЫН ЭРЬЕДЭ»

Франциин Ницца хотодо үнгэргэгдэгдэн театр,

«ХАРИЛСААГАА ҮРГЭДХЭН, ЕРЭЭДҮЙН ХАРГЫ НЭЭХЭ»

Д.Н.Сультимов - театрай директор, Россин габьяата артист:

- 2007 оной хабар театрайнгаа үүсхэлээр Москвада гастролёо 30 шахуу жэл боложо нэргээн эмхидхэхэдэмнай, түрэл Соёлоймнай министерство дэмжэжэ, мүн Соёлой агентство 400 мянган түхэриг мүнгэ зөөри номолжо, Үндэһэн театрай (театр наций, Москва) Россин арадай артист Евгений Миронов, туһалагша М.Ю. Смелянская түрүүтэй дэмжэжэ, «Түрыннай дүхэриг» X уласхоорондын фестивалда, Ниццэ зууршалһан байха юм. Тиигэжэ дүрбөн хоногой туршада аяар холын Францида бэлиггэ гэршэлһэн байнабди. Магнитогорскын театрай табиһан Островскийн «Гроза» гэнэн ехэ найн зүжэг хараабди. Өөһэдөө ноябрийн 30-да үдэрэй 16 сагта, үдэһын 19 час 30 минутта 1000 нууритай Үндэһэн театр соонь зүжэгөө харуулаабди, «Браво», «бис» гэнэн хахшаралдаагаар үдэһөө. Нэн түрүүн энэ зүжэгөөрөө Байгалай хажууда баян түхэгтэй, байра байдалтай, ёһо заншалтай буряад улас байдаг, ажамидардаг, иимэ театрай, иимэ үндэһэн хубсаһатай, иимэ бэлигтэй артистнуудтай, иимэ баян аман зохёолтой гэжэ харуулангаа Буряад ороноймнай гол ниоур, бренд болохо арадайнгаа фольклорто үндэһэлһэн зүжэгьемнай дулаагаар угтаһандань баясаабди.

«Хожом ерэгты» гэжэ уряа, буряад зоноймнай абари зан, хубсаһа хунар, арадай хүгжэмтэ инструмент - хуур һонирхуулаа. Угтажа абаһан госпожа Меланья хураангыгаар зүжэгүүдые оршуулан хөөрөө, ехэ туһалаа:

Энэ фестиваль ямар удха шаңартайб гэхэдэ, нэн түрүүн бидэ өөрыгөө харуула, танилсуула зорилго табиһабди. Тиигэжэ бээ мэдүүлһэбди. Тиигэжэ хоёрдохор, фестивалиин эмхидхэлгэ харанабди. Бидэ өөһэдөө ондоо театрнуудай зүжэгүүдые хаража, ямар зүг шэглэлээр дабшанаб, ямар найруулга дурадханаб гэжэ харанабди, артистнуудайнь бэлиг сэгнэнэбди, уулзажа хөөрөлдэнэбди, танил нүхэд болонобди. Харилсаагаа үргэдхэхэдэмнай, харгынай ута, дардам, уужам боложо үгэнэ бшуу.

Үндэһэн театрай (Москва) режиссер Никита Гриншпунтай дүгөөр танилсаабди. Эсэгэн Юрий Гриншпун Владивостогто, искусствын институтта гурахадамнай багшамнай байгаа. Мүнөө Никитын эжынь мэндэ, мантай уулзаһанаа эжыдээ хөөррэхэ байха. Ерээдүйгөө бодомжолон, режиссер Никита Гриншпунни манда зүжэг табихыень уриха ханаан бии, зүгөөр мүнгэ зөөрийн асуудал урид шийдэхэ хэрэгтэй бшуу. Бэлигтэй найруулагшын ажаллахада, артистнуудтамнай ехэ нургууд болоно бшуу. Тиимэһээ ерээдүй гухайгаа бодомжолнобди. Зүжэгшэднай фестивалиин үедэ найн наадаа, ехэ оролдоо гэжэ баярланабди.

Техническэ, актерско бүридхэлнүүдтэмнай шадалтай хүбүүд, басагад олон байна. Москваһаа «Москва - Амстердам - Ниццэ» гэнэн самолёдоор харин бусахадаа, «Ниццэ - Рим - Москва» шэглэлээр ниидэбди. Хүхэ номин үнгэтэ Дундада далай Европодо хүрөөбди, анхан зүүн урда Хитад театрай ошоо һэн. Аяншалагшадай хото гэжэ нэрлүүддэг Ниццэ хото ехэ зохидхон, сэбэр хото байна. Хүн зоной ажамидарал найн, хүнүүд бөө бээдээ даамгайгаар хандана. Сүлөөтэ гүрэн гэжэ мэдэхээр. Франциин тала сүүдхын, байрын гаргалда бөө дээрээ даажа абаһандань баясаабди: харгы, эдээ хоол, байра байдал миинтэ байгаа. Зүгөөр бүхы гаргалдаманнай Росси соо ябахадам-

най туһалһан түрэл Соёлойнгоо министрствэдэ, бидэниие дэмжэһэн бүхы зондо үнэн зүрхэний баяр баясхалан хүргэнэбди. Температурань +10 С байгаа, аадар бороо элбэг, мүндрэшье ороо, задатай тэтгэри найниие бидэндэ хүсөө бшуу. найн зүжэгтэй һаа, хариин орон ябагдаха гэжэ бидэниие дэмжэһэн театрай мэргэжэлтэ зон хэлээ һэн. Үшөө нэгэ номин ушар. Улаан-Үдэдэ, Шишковкодо анхан ажаһууһан Андрей Кузнецов зүжэгьемнай Ниццэдэ хаража баярлаа, уяраа. Тэндэ гэр бүлэтээ байдаг энэ барилгашан (евро-заһабарилгашан) бидэниие машинаараа шэрээ, хүндэлөө, нилээд ниотагаа һананхай байна.

Хоёрдох шухала номин гэхэдэ, нёдондой ноябрь һарада анха түрүүшынхидэ харуулагдаһан «Максар. Шухата тала» (Шекспирэй «Макбедэй») удаар гэнэн зүжэгнай (найруулагшань, Москвагай режиссер Олег Юмов) болохо «Алтан багта» (Золотая маска) шаңда зууршалагдаа. Уран зурааша Мария Вольская (Москва) шэмэглэһэн байна. «Гэсэр» ООО-гой дарга Б.Н. Дышеновэй мүнгэ зөөрөөр туһалһанда халуун баярые хүргэнэбди. Тиигэжэ хубийн - гүрэнгэй хани ёһоор энэ зүжэгөө найруулаабди. Барнаулда болоһон регионууд хоорондын фестивалиин («Сибирский транзит») шүүмжэлэгшэд бидэниие дэмжэжэ. Россин мэдээжэ театр шэнжэлэгшэ Т.Н. Тихоновец (Пермь) үндэр сэгнэлтэ үгөө. Хойто жэл апрелиин 10-һаа энэ зүжэгөө Москвада харуулаха түсэбтэйбди, тэршээлэн хариин фестивальнуудые эмхидхэгшэд эндэ уригдаха юм. Нүүлдэнь «Алтан багай» конкурсдо «Максараа...» 5 номинацияр(?) дурадхаабди. Ехэ дүй дүршэлтэй уласхоорондын фестиваль үнгэргэгшэдһөө (жэ-шээн, Ниццэ) жэшээ абан, Байгалайнгаа хажууда ерээдүйдэ уласхоорондын театральна фестиваль эмхидхэбэлнай, хариин оронуудай театрнуудтай танилсаха арга олгогдохо һэн. Хаанашые холо ябаха гэбэлнай, тон найн, удха түгэдэр зүжэгүүд хэрэгтэй байһаниинь эли байна бшуу. Хүршэ Монгол оронойнгоо эрхим театрнуудтай хамта уласхоорондын фестивальнуудта хабаадаха хүсэл, ханаан бии. «Ябаһан хүн яһа зууха» гэдэгтэл бэлиггэ хурсадхаха хэрэгтэмнай фестивальнуудта хабаадалга ехэ удха шаңартай байна бшуу. Бидэндэ дэмжэжэ байдаг харагшадтаа халуун баяр хүргэе!

Ц.Д. Бальжанов - театрай ахмад режиссер, Россин искусствын габьяата ажал ябуулагша:

- Театр хадаа ходал ябажа байха ёһотой гэшээ ааб даа. Анхан 1991 ондо Польшын Елена Гура гэнэн хотодо «Дамдин лама» зүжэгөө харуулжа, Европо руу харгы нээгээ һэмди.

Завод, фабрикагүй, курортно хото гүүлэдгэ ехэ гоё, хүн зонойе хангаха ажалтай зоной Ниццэ хотодо ниидэжэ ерэхэдэмнай, аадар бороо адхаржа, сахилгаан сахилжа байгаа һэн. Ошоходоошье, һөөргөө бусахадаашы номин хүхэ Лазурнын эрьейн адиста аршаан бороодо сүршүүлэн ябаһамнай, ехэ дэмбэрэлтэй байгаа. Анхан Алжирай колони байһан багахан энэ курортно хотодо Гарибальдийн хүшөөнүүд, отельнүүд олон, хүгжэмтэ, мүн Үндэһэн театрнуудтай байна: «Ябаһан хүн яһа зууха» гэжэ зүб байна. Анхан хоёр зүжэгнай «Чингис хаан», «Түрын дүхэриг» зүжэгүүднай тус фестивалда уригдаһан байгаа. Зүгөөр шэмэглэл багатай, хүгжэм, дуу, хатар олонтой, этнофольклорто үндэһэлһэн, олондо ойлгосотой хоёрдох зүжэгье шэлэһэн госпожа Меланья иимэ уласхоорондын удхатай фестиваль үнгэргэхэ ехэ дүй дүршэлтэй байна.

Манайл ганса театр хоёр дахин эндэ зүжэгөө харуулаа. Магнитогорскын ородой психологическа хэмжээндэ табиһан Островскийн «Гроза», Үндэһэн театрай (Москва) зүжэгүүд номин байгаа. Лазурна эрьейн ехэ найханаар шэмэглэгдэнхэй, баяшуулай яхтанууд олон байна. Халагни даа, Байгал далайгаа иигээд болбосон түхэлтэй болгодог һаа... Баян бүдүүн зон олон. XIII зуун жэлэй урданай костёл - хүмэ орожо мүргөөбди. Бээ аргалһан, һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ ажаһууһан сууга А.П.Чеховэй багахан унтаһан орон, стол, стултай багахан гэр - музейе харааб. Антон Павлович Чеховэй дурасхаалые мүнхэлнэ, хүндэлнэ. «Чехов» гэнэн кафединь һуужа, Чеховэй үдһын хоолһоо 20 еврээр ши, шараһан гахайн мяхатай хартаабха - фри, сууга бордо, бургундска улаан архиһаань хүртөөб. Далай тээшэ хараһан балкон бии. Чеховэй бюст - хүшөө байна. Францие суурхуулаһан, манай гүрэндэл бэшэ, колисогүй, мэхэ гохо бэшэ архинь, найханаар анхилһан парфюм, духинуудынь дабтагдашагүй өөрын шэнжэтэй байна бшуу. Урда, хойномнай гүйһэн, намайе түргөөр хангаһан дүшэ гара наһатай хурдан, шуран официантмни һүүдэй һүүлдэ өөрөө энэ кафегай эзэн болошоол даа. Ноёншые һаа, ажалша хүнэй жэшээ болоо бшуу. Хэды үнэтэйгөөр - 20, 30, 50 еврээр биледүүдэ театрта худалдаһандань, баян зон заабла өөһэдөө биледүүдэ худалдажа абана, ноёд дарганарта урилгын биледүүд үгтэнгүй, тиимэ ёһо үгы, өөрын этикет гэжэ байна, зүгөөр найн һуруинуудта урид захил хэжэ арганууд олгодоно. Зүжэгтэмнай ерэнэн ниотагаймнай хубуун баһал биледүүдые худалдан абажа, гэр бүлэтээ ороо.

Олон яһатан, хара арһатай зон бии. Тиимэл һаа гоё сэбэр эхэнэрнүүд үсөөн, нэгэн гэбэл, Россин гү, али Украины найхан эхэнэрнүүд дайралдана. Москваһаа Ниццэ 2 часай туршада сэхэ самолёдоор ошоходо үнэтэй, харин «Москва - Амстердам - Ниццэ» шэглэлээр ниидэхэдэ, үнэгүй байһаниинь номин. Европодо, Францида ехэл урагшаа ханаатай полицигай залуу хубууднай ушараа. Теоришөөд ябахадань, машинаараа зохид буудалдань тэдэнь асаржа үгөө. Асуулан хараха жэшээнүүд эндэ олон лэ даа. Э.Х. Галшиевай «Гэгээрэлэй зам» гэнэн зүжэгөөрөө урданайнгаа нүзэг, ёһо заншал хэргэхэ хүсэлтэйб. Ерээдүйдэ Энэхэдгэ ошохо, бурханай оронтой танилсаха зорилготойб. Хариин оронуудаар ябахандаа, зүрхэ сэдхэлээ, зохёохы бэлиггэ баяжуулаабди гэжэ сэгнэнэб.

«ҮЗЭСХЭЛЭН ОРОНОЙ НАЙХАНШЫЕ» НАА, ТҮРЭЛ НЮТАГНАЙ БУРИ ГОЁЛ ДАА»

Должин Тангатава - Буряад Республикын арадай артистка:

- Нурамхи болонхой баһал поездоороо Москва хүрөөбди. Басагаднай сэхэ рейсээр «Москва - Ниццэ» ниидээ, харин хубууднай уран шэмэглэл, декорацияга «Москва - Амстердам - Ниццэ» шэглэлээр самолёдоор ошоо. Москвагай хоёр часаар Ницца нэлгэлдээтэй байна. Дээрһээ харахада, хүхэ номин далайн уһан гоёор харагдана. Хоёр микроавтобусоор госпожа Меланья үлгэртэ үзэсхэлэн гоё аэропортын газра бидэниие угтажа абаа. Наран гаража байтараа бороо шааяшана. Зун шэнги гоё: пальманууд, шаб шара мандаринуудтай модод ургана. Хүнүүд хайшаашы яаранагүй, хүндэмүүшэ зангай, урданай уйтан үйлсэнүүдтэй курортно, ехэ сэбэр хото гэжэ мэдэхээр. Зохид буудалаймнай шаңха урда 1807 оной гэжэ бэшэгтэй урданай байһан бии. «Алтан баг» шаңда хүртэһэн «Гроза» (Магнитогорск) гэнэн зүжэг хаража, ак-

АДИСТА АРШААН БОРООДО СҮРШҮҮЛЭН...»

киногой эрхим бүтээлшэгдэй уласхоорондын X фестивальнаа тэмдэглэлнүүг

терско хүдэлмэридэ аша туһатай һонин зүйлнүүдтэй танилсаабди, һонирхообди. Анхан Санкт-Петербургта 80-яад онуудаар Додиной табиһан «Братья, сестры, дом» гэнэн жүжгеге үндэрөөр сэгнээ һэмди. Евгений Мироновой Үндэһэн театрай «Смешные истории» гэнэн (нэрэгэй һэн хаш) жүжэгтэ пластическа хүдэлэсэгтэй, дууша сэдхэлтэй актернуудайн бэлиг

һайшаагдаа. Тайзан дээрэ гансал стул, стол байна, арадань урданай француз зурагууд, бэшэ юумэн үгы, зүгөөр актерой уран бэлигэй, найруулгын ашаар бүхы тайзанай оршон байдал дүүрэн удхатай болоно, агаарыншые амиды мэтээр һанагдана. Иигэжэ залуу артистнууд режиссерой туһаар бэлиг талаангаа тобойлогон харуулна, шадабарияа гэршэлэн.

Өөрымнай жүжгеге халуунаар угһаһанда, «бис», «браво» хашхаран дэмжэгдэхэндэ, үглөөдэрын бидэниие танин мэндэшэлжэ байхадань баясаабди. Эһээгээ гээжэ, харин орондо ябажа, ондоо театрнуудые хаража, өөһэдэгөө харуулжа, һонин юумэ, гоё үзэсхэлэн газар хаража ябахадаа, хэды жаргалтай гээшэбиди гэжэ һанажа ябаабди. Үйлсөөр гансаараа шүхэр үргөөд бороо соо ябахадамни, үнөөхил асфальтаа гоё дүхидэл ади анхилама һайхан шампуяар бороотойшые һаань угаажал байха юм. Хоёр үдэр соо һайса зайгаабди, залуушуулнай Монако ошоо, хүбүүднай уһанда орожо, олониие гайхуулаа. Юуб гэхэдэ, эндэ дулааншые һаа, үбэлын болонхой байгаа бшуу. Хаанашые холо ябаашые һаашни, хэды үзэсхэлэн гоё газарай байгаашые һаань, түрэл нютагһаашни дүтэ, һайхан, гоё газар үгыл байнал даа. Эрхүүдэ дүтэлхэдэмнай, һаашалхадамнай, һарата Буряаднай угтажэ, һаран игажа байгаа һэн...

Номин хүүд Аалурин эрьдэ...

ТЕАТРАЙХИДЫЕ БАЯСУУЛАН БЭШЭГҮҮД – УНШАГШАДАЙМНАЙ АНХАРАЛДА

Министерство культуры Республики Бурятия Госпоже Ангаевой Ю.С.

Уважаемая Юлия Сергеевна,

С 21 по 30 ноября 2008 года, в Государственном театре Ниццы пройдет юбилейный X Фестиваль Российского Искусства и Кинематографа, организуемый и проводимый Международной Ассоциацией АСР при поддержке и под патронажем Комиссии по Делах ЮНЕСКО и Правительства РФ. Мэрия Ниццы, Генеральный Совет Лазурного берега, Региональный Совет Прованса, Региональный Комитет по Туризму, Министерство культуры РФ, принимают активное участие в организации Фестиваля и придают этой акции не только культурное, но и важное политическое значение. Целью фестиваля является пропаганда и продвижение российского искусства за рубежом, один из самых действенных механизмов реализации государственной политики в сфере культуры и искусства. Для французской общности и многочисленных гостей Фестиваль российского искусства и кинематографии зарекомендовал себя как одно из принципиально важных культурных событий Лазурного берега. Уже ставший традиционным, Фестиваль даёт возможность увидеть всё лучшее в современной культуре России. Для участия в программе фестиваля отбираются произведения и коллективы, представляющие самые значимые явления в культурном пространстве страны. В Фестивале принимали участие такие видные театры как МТЮЗ, Студия МХАТ, Государственный Театр Якутии, Челябинский Театр Современного Балета, Музыкальный Театр им. Станиславского и Немировича-Данченко, также и молодые коллективы: Театр Формальный (Санкт-Петербург), Театр Около (Москва), Омский Государственный Театр Драмы, Театр Ахе (Санкт-Петербург), Театр Сказка (Абакан), Театр Тени (Москва), Студия ДОМ (Санкт-Петербург), ВА.ТА.ГА. (Карелия), Театр Евгения Гришковца и многие другие таланты России.

Организационный комитет Фестиваля Российского Искусства и Кинематографии имеет честь пригласить в программу X Фестиваля спектакль «Улейские девушки» Государственного театра драмы Бурятии, который получил высокую оценку экспертов, театроведов и был рекомендован к участию в Фестивале.

Уважаемая Юлия Сергеевна, позвольте обратиться к Вам с просьбой найти возможность помочь Государственному театру драмы Бурятии приехать на Фестиваль, профинансировав транспортные расходы театра и перевоз декораций. Фестиваль, в свою очередь, возьмёт на себя все расходы по приёму труппы на территории Франции.

Уверены, что показ этих спектаклей в рамках Фестиваля станет ярким событием. Мы также будем очень рады видеть Вас лично на Фестивале и просим принять наше чистосердечное приглашение.

С наилучшими пожеланиями,
 Президент Фестиваля, Чрезвычайный и полномочный
 Посол РФ при ЮНЕСКО Е.Ю.СИДОРОВ.
 Продюсеры Фестиваля
 О. ЧЕСНОВОВ,
 М. МИЛЬБЕР.

Уважаемый Доржи Норбосампилович!

Мы рады сообщить Вам, что согласно решению Экспертного совета спектакль Вашего театра «Максар. Степь в крови» выдвинут на соискание Национальной театральной Премии «Золотая Маска» в номинациях:

- «Лучший спектакль в драме / большая форма»;
- «Лучшая работа режиссёра»;
- «Лучшая работа художника»;
- «Лучшая женская роль» - Саяна Цыдыпова;
- «Лучшая мужская роль» - Баста Цыденов;

Фестиваль «Золотая Маска» пройдет в Москве с 27 марта по 17 апреля. Церемония вручения Премии «Золотая Маска» состоится 18 апреля 2009 года на сцене Музыкального театра им. К.С. Станиславского и Вл.И. Немировича-Данченко.

Спектакль также включен в специальную программу «Russian Case», которая пройдет с 9 по 13 апреля 2009 года. Эта программа ежегодно проводится в рамках фестиваля «Золотая Маска» и в 2009 году пройдет в десятый раз. Программа адресована иностранным гостям: директорам международных фестивалей, продюсерам, менеджерам и критикам.

Доржи Норбосампилович, Золотая Маска традиционно берет на себя расходы, связанные с показом спектакля в Москве в рамках Фестиваля, а именно - аренда сценической площадки, адаптация спектакля, размещение и проезд коллектива в Москве, изготовление и размещение рекламы и полиграфической продукции. К сожалению, бюджет Фестиваля недостаточен для оплаты всех статей расходов. Поэтому мы просим Вас найти дополнительные источники финансирования для покрытия таких статей расходов, как проезд коллектива театра в Москву, провоз декораций и оплата суточных. Со своей стороны мы готовы написать письма руководству республики и города в поддержку Вашей просьбы.

Экспертный совет со вниманием рассмотрел представленный Вами спектакль «Танец Орла». Он вызвал безусловный интерес критики, но, к сожалению, пройдя предварительный отбор, не попал в окончательную афишу Фестиваля.

С уважением ТАРАТОРКИН Г.Г.
 Президент Фестиваля «Золотая Маска»

РЕВЯКИНА М.Е.
 Генеральный директор Фестиваля «Золотая Маска»

Галина Галсанова - артистка:

- Би, Надя Мунконова, Баир Бадмаев, бусад хүбүүдээрээ эндэ ерээ хадаа хүршэ Монако гүрэн, суута Монте - Карло 6 евро түлөөд, 20 минута болоод, поездоор хүрөө һэмди. Үнгэтэ галаар яларһан Монте-Карлын казиногой шоргоолзод шэнги олон зониие, нааданай автомат, рудекэнүүдые, дискотекэ хаража һонирхообди. «Пирсээрнэ зайгаад, элдэб янзын онгосо, яхта, корабльнуудые хараабди. Яхтануудай хахадтань шахуу Россин баяшуулай юм байна гэжэ мэдээбди. Үглөөдэрын харюусалга ехэтэй байһандаа, жүжгөө фестивальда харуулха хадаа тэрэ һүнидөө ехэ баяртай Ниццээе бусаа һэмди.

Ехэ сээр хото байнал даа. Хүбүүднай һонирхон даһнатай уһатай далайда шунгаа. Оршон тойронхи байгааһаа европыхид гамнана, сэгнэнэ. Бидэнэр баһал гайхамшагта Байгалаа, баялигта байгааһаа сэгнэжэ шаданагүйбди. Нютагһаамнай һайхан юумэ үгы ха юм даа. Харин ороноор ябажа, түрэл Буряадаа, искусстваяа, театраа харуулжа ерэхэндээ, сээжэ сэдхэлнай дүүрэн болоо, досоомнай омогорхол түрөө. Франциин һүүлдэ «Түрымнай дүхэригтэ» хүн зоной олоороо ерэхэндэ ехэтэ баярлаабди.

Авторһаа: Түрэл театрайхидтаа үшөө холын гастролнуудые, түрэл Буряад шотагаа түлөөлхэ, уран бэлигээ гэршэлхэ хариш орунуудай, уласхоорондын театральна фестивальнуудта саг үргэлжэ хабаадахые, олон «Алтан баг» шанда хүртэхыень хүсээл даа!

Бэлигма ОРБОДОЕВА хөөрэлдэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Франциин Ниццэ хотодо.
 Театрай архивһаа.

Хангала транспортшые тад ондоо

Ниццын унтай үйлсөөр

С.Цыдыпова («Максар. Шухата тала»)

Б.Цыденов («Максар. Шухата тала»)

Понедельник, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ ЖДИ МЕНЯ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.10 Т/С «МОНТЕКРИСТО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «НАСЛЕДСТВО»
23.30 «ЛЮБОВЬ СКВОЗЬ ГОДЫ»
00.30 «ПОЗНЕР»
01.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.50 ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ
02.20 Х/Ф «СТОЛКНОВЕНИЕ С БЕЗДНОЙ»
04.20 Х/Ф «ТЕМНОТА НАСТУПАЕТ»
05.30 «ДЕТЕКТИВЫ»

РОССИЯ

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «АРТИСТ ЗАБЫТОГО ЖАНРА. ВЛАДИМИР ШУБАРИН»
10.55 Т/С «ЭКСПЕРТЫ»
11.50, 18.55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 М/Ф «НОВОГОДНЕЕ ПРИКЛЮЧЕНИЕ»

Вторник, 23

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.10 Т/С «МОНТЕКРИСТО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «НАСЛЕДСТВО»
23.30 «АКТЕРЫ ОДНОЙ РОЛИ»
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.50 НА НОЧЬ ГЛЯДЯ
01.40 Х/Ф «НА КОЛЕСАХ»
03.30 Х/Ф «ДЕНЬ КОНЦА СВЕТА»
05.00 «ДЕТЕКТИВЫ»

РОССИЯ

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 «МУНХЭ ЗУЛА»
10.10 «УЛГУР»
10.25 «САГАЙ СУУРЯАН»
10.55 Т/С «ЭКСПЕРТЫ»
11.50, 18.55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 М/Ф «ТИМОШКИНА ЕЛКА»
13.00 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.10 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПРОВИНЦИАЛКА»
23.50 «СПАСТИ ОТ ОСВЕНЦИМА. ПОДВИГ ПОЛИТРУКА КИСЕЛЕВА»
00.45 ВЕСТИ +
01.05 Х/Ф «ОТЕЛЬ «У ПОГИБШЕГО АЛЬПИНИСТА»
02.40 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

13.05 Х/Ф «ДОБРАЯ ПОДРУЖКА ДЛЯ ВСЕХ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Х/Ф «ПРЕВРАТНОСТИ СУДЬБЫ»
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.10 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПРОВИНЦИАЛКА»
23.45 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ВИТАЛИЙ СОЛОМИН»
00.45 ВЕСТИ +
01.05 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
01.35 СИНЕМАНИЯ
02.05 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «КАК ПОССОРИЛИСЬ ИВАН ИВАНОВИЧ С ИВАНОМ НИКИФОРОВИЧЕМ»
13.00 Д/Ф «СУКОТАИ. РУИНЫ ДРЕВНЕГО ГОРОДА КОРОЛЕЙ»
13.15 «ЕВГЕНИЙ АГРАНОВИЧ. СЧАСТЛИВЫЙ НЕУДАЧНИК»
13.55 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
14.25 СПЕКТАКЛЬ «НОЧЬ ОШИБОК»
16.25 «ТАЙНЫ ПОРТРЕТНОГО ФОЙЕ»
17.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ПАДДИНГТОНА»
17.25 Т/С «ВОЛШЕБНОЕ ДЕРЕВО». «КАРАНДАШ» 3 С.
17.50 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «КОРОНОВАННЫЕ ЛЕМУРЫ - БЕГУЩИЕ ПО ЛЕЗВИЮ БРИТВЫ»
18.20 ПЛЕННИЦЫ СУДЬБЫ. МАРГАРИТА ТУЧКОВА
18.50 Д/Ф «САД РАДОСТЕЙ ЗЕМНЫХ». ИЕРОНИМ БОСХ»
19.00 Д/Ф «ГАДАМЕС - ОАЗИС ЛИВИИ»
19.15 ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ. ФАНА-

Отдел рекламы • 21-62-62 • Отдел рекламы

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «БЕГ ИНОХОДЦА»
13.10 Д/Ф «СЕЛИТРАНЫЙ ЗАВОД САНТА-ЛАУРА»
13.30 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
14.25 АСАДЕМА
14.55 Х/Ф «НЕЗВАННЫЙ ДРУГ»
16.25 «ТАЙНЫ ПОРТРЕТНОГО ФОЙЕ»
17.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ПАДДИНГТОНА»
17.25 Т/С «ВОЛШЕБНОЕ ДЕРЕВО». «БРАТЬЯ» 4 С.
17.50 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «КРАСНЫЕ ВОЛКИ ИНДИИ»
18.20 ДВОРЦОВЫЕ ТАЙНЫ. «ОСОБНЯК ВЕРЫ ГАГАРИНОЙ»
18.50 Д/Ф «БРАТЬЯ МОНГОЛЬФЬЕ»
19.00 Д/Ф «КУСКО. ГОРОД ИНКОВ, ГОРОД ИСПАНЦЕВ»
19.15 «ВОКЗАЛ МЕЧТЫ»
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55, 02.55 Д/Ф «ЖИЗНЬ ПРИ НАПОЛЕОНЕ» 1 С.
21.50 Д/Ф «ВВЕДЕНСКИЙ: КРУГОМ ВОЗМОЖНО БОГ»
22.20 100 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ СЕРГЕЯ РУСЕВСКОГО. Д/Ф
23.05 БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ. ЕВГЕНИЙ И НИНА ДВОРЖЕЖИКИ
23.45 «АПОКРИФ»
00.55 Х/Ф «ЛОТРЕК»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
08.00 «ТАКСИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 М/С «ЦАП-ЦАРАП»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12.30 М/Ф «КАППА МАЙКИ»
13.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЫШКА-ГЕНИЯ»
14.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «ХОРОШОУ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.25 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
19.30 Т/С «УНИВЕР»

ГОРИЯ
19.30 «БЛОКНОТ»
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55, 02.40 Д/Ф «СРЕДНЕВЕКОВАЯ ИСПАНИЯ»
21.50 Д/Ф «ХАРМС. ДРУГАЯ ЛИНИЯ»
22.20 ОСТРОВА
23.05 «ПЕТР ЧААДАЕВ: ИЗ ЧАСТНОЙ ПЕРЕПИСКИ»
23.35 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.55 «ВЫ ВО МНЕ КАК НАВАЖДЕНИЕ...». А. АХМАТОВА И А. МОДИЛЬЯНИ
01.25 «ИСКУССТВОВИДЕНИЕ». 4 П. «КУКОЛЬНЫЕ ЛЮДИ»
01.55 «СТУДИЯ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ. К ЮБИЛЕЮ «ЛЕННАУЧФИЛЬМА»
03.35 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. ВАЛЬСЫ Д. ШОСТАКОВИЧА ИЗ МУЗЫКИ К КИНОФИЛЬМАМ

Ариг Ус

08.30 М/С «ЦАП-ЦАРАП». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
11.00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12.30 М/Ф «КАППА МАЙКИ»
13.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЫШКА-ГЕНИЯ»
14.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Х/Ф «ВЛАСТЬ ОГНЯ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «ХОРОШОУ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.25 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС»

Тивиком

06.00, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40,

20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.30 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
07.00 «ЧИСТО ПО ЖИЗНИ»
07.30 «TOP GEAR»
08.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
09.30 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
10.30 НОВОСТИ «24»
11.00 «В ЧАС ПИК»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 ШКОЛЬНОЕ ТВ
13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
15.00 Х/Ф «ПУТЕВОЙ ОБХОДЧИК»
16.30 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
17.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «БЕЗ ВЕСТИ ПРОПАВШИЕ»
17.30 НОВОСТИ «24»
18.00 Т/С «НЕХТ-3»
19.00 «В ЧАС ПИК»
20.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.30 НОВОСТИ «24»
21.00 Т/С «НЕХТ-3»
22.00 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
23.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО». «ВИРУС РЕВНОСТИ»
00.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
01.15 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
02.15 «НОВОСТИ ДНЯ»
02.45 Х/Ф «ЧЕТВЕРТЫЙ АНГЕЛ»
04.35 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
05.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО». «ВИРУС РЕВНОСТИ»

СТС - «БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
13.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.00 М/С «ВСЕ ПСЫ ПОПАДАЮТ В РАЙ»
14.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
15.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
16.00 Х/Ф «ДЖИНН ДОМА»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 6 КАДРОВ
17.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 КОНЦЕРТ «РАНЕТКИ»
22.00 Х/Ф «ХАРЛИ ДЭВИДСОН И КОВ-

БОЙ МАЛЬБОРО»
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Х/Ф «ОТНЫНЕ И НАВСЕГДА»
02.30 ПРОФИЛАКТИКА

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.50 ЛОТЕРЕЯ «ГОСЛОТО»
10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
12.00 СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...
12.55 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
14.35 Х/Ф «МОСКОВСКИЙ ЖИГОЛО»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.40 Т/С «ГЛУХАРЬ»
22.40 И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!
23.40 БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ. ОБЗОР
00.25 «ТЫ СМЕШНОЙ!» НАРОДНЫХ ЮМОРИСТОВ
01.15 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.05 «QUATTROUOTE». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
02.40 Х/Ф «СОЛНЕЧНЫЙ УДАР»
04.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
05.20 Т/С «БОЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС
11.40 Д/Ф «АФРИКАНСКИЙ ГИПОПОТАМЫ»
12.40 Д/Ф «В ПОИСКАХ РАЯ. ИНДИЙСКИЕ РОБИНЗОНЫ»
13.35 «МОЯ ПЛАНЕТА»
15.25 Х/Ф «ЗМЕЯ В ТЕНИ ОРЛА»
17.50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ХИЩНИКИ ТРАНСИЛЬВАНИИ»
18.55 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
19.00 Д/Ф «ТАЙНА ГИБЕЛИ КУЛИНАРА ПОХЛЕБКИНА»
20.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
21.00 Д/С «УТРАЧЕННЫЕ МИРЫ»
22.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ» С НИКОИ СТРИЖАК
23.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
00.00 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
00.15 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. ЧЕЛНОКИ»
01.15 Х/Ф «ОН СКАЗАЛ, ОНА СКАЗАЛА»
03.40 Т/С «УБОЙНЫЙ ОТДЕЛ»
04.35 Х/Ф «ТАЙНЫ ДВОРЦОВЫХ ПЕРЕВОРОТОВ. РОССИЯ, ВЕК XVIII. ФИЛЬМ 2 «ЗАВЕЩАНИЕ ИМПЕРАТРИЦЫ»
06.20 Д/Ф «ДЕЛЬФИНЫ-УБИЙЦЫ»

Современное лечение алкоголизма, табакокурения, ожирения. Поликлиника № 2 «Саяны». Ежедневно с 18ч. до 20 ч. Суббота с 13 ч. до 17 ч. Воскресенье с 9 ч. до 14 ч. Тел.: 45-93-56.

На Рыбалку Дом Рыбака и Охотника «БАЙКАЛЬСКИЙ ФАРТ» приглашает и предлагает уютное проживание, баню, услуги проводника. с.Инкино, ул.Горная, 13А. Сот.8-9247-530-763, 8-9021-768-992.

СТРИЖАК
23.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
00.00 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
00.15 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. РАДИОДИДЖЕЙ»
01.15 Х/Ф «ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
04.25 Т/С «УБОЙНЫЙ ОТДЕЛ»
05.25 Х/Ф «БОБО»

18 декабря в 17 часов в Бурятской государственной филармонии состоится творческий вечер, посвященный 50-летию заслуженного артиста России Батора БУДАЕВА. Билеты в кассе филармонии и у распространителя по тел.: 89085967180. * * * Тулеэ худалданаб. Тел.: 62-40-53. Буладые асууха.

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 НАШЕ ВСЕ!
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
12.00 Т/С «ДЕНЬ ГНЕВА»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «МУРСТЬ МУР-3»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.40 Т/С «ГЛУХАРЬ»
22.40 СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...
23.40 БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ. ОБЗОР
00.25 «ТЫ СМЕШНОЙ!» НАРОДНЫХ ЮМОРИСТОВ
01.15 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
01.50 СУД ПРИСЯЖНЫХ
02.50 Х/Ф «ПОЛТЕРГЕЙСТ»
05.20 Т/С «БОЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС
11.40 Д/Ф «СУПЕР-КОШКА»
12.40 Д/Ф «ТАЙНА ГИБЕЛИ КУЛИНАРА ПОХЛЕБКИНА»
13.35 «МОЯ ПЛАНЕТА»
15.30 Д/Ф «СВ.ФРАНЦИСК АСИДСКИЙ. МИСТИК С ДУШОЙ РЕБЕНКА»
16.30 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х.ЧЕЛНОКИ»
17.50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ЭКВАДОР. АЛЛЕЯ ВУЛКАНОВ»
18.55 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
19.00 Д/Ф «ЗАГОВОР-62. КТО ПОССОРИЛ ХРУЩЕВА С ИНТЕЛЛИГЕНЦИЕЙ»
20.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
21.00 Д/С «КЛАДИСКАТЕЛИ»
22.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ» С НИКОИ

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30 6 КАДРОВ
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
10.00 РАНАТКИ ДРАМЕДИ

Среда, 24

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
12.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
13.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.20 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.00 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
15.30 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
16.20 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
17.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
18.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.10 Т/С «МОНТЕКРИСТО»
21.00 «ВРЕМЯ»
22.00 ИТОГИ ГОДА С ПРЕЗИДЕНТОМ РОССИИ
22.15 «НАСЛЕДСТВО»
23.00 «ЦЕНА УСПЕХА ЛЕОНИДА ФИЛАТОВА»
00.00 НА НОЧЬ ГЛЯДЯ
00.50 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО»
01.40 Х/Ф «КАПИТАН РОН»
02.10 Х/Ф «В ПОИСКАХ ГАЛАКТИКИ»
03.40 «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 05.50

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ. МАЙЯ БУЛГАКОВА»
10.55 Т/С «ЭКСПЕРТЫ»
11.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 20.45 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 М/Ф «ЗИМНЯЯ СКАЗКА»
13.00 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.55 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
19.50 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»

21.00 ИТОГИ ГОДА С ПРЕЗИДЕНТОМ РОССИИ
22.00 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.10 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПРОВИНЦИАЛКА»
00.00 «СЕКРЕТ ЕГО МОЛОДОСТИ. КАРЕЛ ГОТТ»
01.00 ВЕСТИ +
01.20 Х/Ф «ДЕРЕВЕНСКИЙ ДЕТЕКТИВ»
02.55 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «БЕЛЫЙ БИМ ЧЕРНОЕ УХО» 1 С.
13.25 Д/Ф «САН-ХУАН ДЕ ПУЭРТО-РИКО. ИСПАНСКИЙ БАСТИОН В КАРИБСКОМ МОРЕ»
13.40 «АПОКРИФ»
14.25 ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ
14.55 Х/Ф «САЖЕНЦЫ»
16.30 «ПЕТР ЧАДАЕВ: ИЗ ЧАСТНОЙ ПЕРЕПИСКИ». ТЕЛЕКАНАЛ «БИБИГОН» ПРЕДСТАВЛЯЕТ:
17.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ПАДДИНГТОНА»
17.25 Т/С «ВОЛШЕБНОЕ ДЕРЕВО». «СКИПЕТР» 5 С.
17.50 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «ДАМАН - МЛАДШИЙ БРАТ СЛОНА»
18.20 ПЕТЕРБУРГ: ВРЕМЯ И МЕСТО. «ТРОЙКА, СЕМЕРКА, ТУЗ...»
18.45 Л.БЕТХОВЕН. ТОРЖЕСТВЕННАЯ МЕССА
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55 02.55 СТУПЕНИ ЦИВИЛИЗАЦИИ. «ЖИЗНЬ ПРИ НАПОЛЕОНЕ». ДО/Ф, 2 С.
21.50 ВЛАСТЬ ФАКТА
22.30 Д/Ф «СОБОР В АХЕНЕ. СИМВОЛ РЕЛИГИОЗНО-СВЕТСКОЙ ВЛАСТИ»
22.45 Д/Ф «А ДРАНКОВ. КОРОЛЬ СЕНСАЦИИ»
23.25 РОЖДЕСТВЕНСКИЙ КОНЦЕРТ
00.55 Х/Ф «ИМПРЕССИОНИСТЫ» 1 С.
02.20 Э.ГРИГ. КОНЦЕРТ ДЛЯ ФОРТЕПИАНО С ОРКЕСТРОМ. СОЛИСТ А.ГИНДИН. ДИРИЖЕР В.СПИВАКОВ

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА

ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
08.00 «ТАКСИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 М/С «ЦАП-ЦАРАП»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12.30 М/Ф «КАППА МАЙКИ»
13.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
14.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Х/Ф «АГЕНТ КОДИ БЭНКС-2»: «ПУНКТ НАЗНАЧЕНИЯ - ЛОНДОН». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «ХОРОШОУ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.25 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА» 1, 2 С.

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30 6 КАДРОВ
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
10.00 РАНЕТКИ ДРАМЕДИ
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
13.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.00 М/С «ВСЕ ПСЫ ПОПАДАЮТ В РАЙ»
14.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
15.30 М/С «ЧАРДЕЙКИ»
16.00 Х/Ф «ДЖИНН ДОМА»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 6 КАДРОВ
17.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 «РАНЕТКИ ДРАМЕДИ»
22.00 Х/Ф «ВИРТУОЗНОСТЬ»
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.45 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА» 2 С.
03.30 МУЗЫКА НА СТС

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.45 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 Х/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
08.00 «ВЫЖИТЬ В МЕГАПОЛИСЕ»
08.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
09.30 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
10.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
11.00 «В ЧАС ПИК»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 «НОВОСТИ ДНЯ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Четверг, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
12.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
13.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.20 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.00 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
15.30 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
16.20 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
17.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
18.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.10 Т/С «МОНТЕКРИСТО»
21.00 «ВРЕМЯ»
22.00 Т/С «НАСЛЕДСТВО»
23.00 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.50 НА НОЧЬ ГЛЯДЯ
01.40 Х/Ф «РОЖДЕСТВО С НЕУДАЧНИКАМИ»
03.20 Х/Ф «МЫШИНАЯ ОХОТА»
04.50 Х/Ф «НАУКА ЗВЕЗДНЫХ ВОЙН»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 БАМБААХАЙ
10.05 «ТОЛИ» ХУДОЖЕСТВЕННО-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
10.30 «БУРЯД ОРОН» ХУДОЖЕСТВЕННО-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
10.55 Т/С «ЭКСПЕРТЫ»
11.50, 18.55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.45 М/Ф «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ КОЛОБКИ»
12.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.10 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»

21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПРОВИНЦИАЛКА»
23.50 «ЛЮБОВЬ И ГОЛУБИ. СТИЛЯГИ 57-ГО»
00.45 ВЕСТИ +
01.05 Х/Ф «МАГНОЛИЯ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «БЕЛЫЙ БИМ ЧЕРНОЕ УХО» 2 С.
13.20 Д/Ф «СТАРЫЙ ЗАЛЫЦБУРГ»
13.35 Д/Ф «В ПОИСКАХ САНТА-КЛАУСА»
14.25 ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ. ДАЙ-ДЖЕСТ
14.55 Х/Ф «ДАЛЕКО-ДАЛЕЧЕ...»
16.15 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ»
16.25 «СЕБЯ ВЕСЕЛОЙ ШУТКОЙ ПОДОБДРЯ». ТЕЛЕКАНАЛ «БИБИГОН» ПРЕДСТАВЛЯЕТ:
17.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ПАДДИНГТОНА»
17.25 Т/С «ВОЛШЕБНОЕ ДЕРЕВО». «ПОЖИРАТЕЛИ КНИГ» 6 С.
17.50 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «МОРСКИЕ ВЫДРЫ - ИСТРЕБИТЕЛИ МОЛЛЮСКОВ»
18.20 ОТЕЧЕСТВО И СУДЬБЫ. БЕКЕТОВЫ
18.50 Д/Ф «ГОМЕР»
19.00 Д/Ф «ТЕЛЧ. ТАМ, ГДЕ ДОМА ОБЛАЧЕНЫ В ПРАЗДНИЧНЫЕ ОДЕЖАНИЯ»
19.15 «ЦАРСКАЯ ЛОЖА»
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55 02.55 Д/Ф «МОРЕПЛАВАТЕЛИ. БОДЕН ПРОТИВ ФЛИНДЕРСА»
21.50 ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА
22.35 Д/Ф «АВТОРА!»
23.35 КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ
00.55 Х/Ф «ИМПРЕССИОНИСТЫ» 2 С.
02.25 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. В.МОЦАРТ. КОНЦЕРТ N12 ДЛЯ ФОРТЕПИАНО С ОРКЕСТРОМ. СОЛИСТ Н.МДОНЯНЦ. ДИРИЖЕР К.ОРБЕЛЯН

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА

08.00 «ТАКСИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 М/С «ЦАП-ЦАРАП»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12.30 М/Ф «КАППА МАЙКИ»
13.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
14.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.20 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА» 1, 2 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «ХОРОШОУ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.25 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА» 3, 4 С.

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.05 «ВЕЧЕР С ТИГРАНОМ КЕОСАЯНОМ»
06.30 НОВОСТИ «24»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
08.00 «ВЫЖИТЬ В МЕГАПОЛИСЕ»
08.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
09.30 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
10.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
11.00 «В ЧАС ПИК»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»

15.00 Х/Ф «ТУРЕОФОРСАЖ»
16.40 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
17.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «БОИНГ 007. ПРИКАЗНО УНИЧОЖИТЬ»
17.30 НОВОСТИ «24»
18.00 Т/С «НЕХТ-3»
19.00 «В ЧАС ПИК»
20.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.30 «РАДАР-СПОРТ»
21.00 Т/С «НЕХТ-3»
22.00 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
23.00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»: «ГИБЕЛЬ ЧКАЛОВА. ПОСЛЕДНИЙ ПОЛЕТ»
00.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
01.15 Х/Ф «ПОЛУСВЕТ»
03.20 «НОВОСТИ ДНЯ»
03.50 «24» ИТОГОВЫЙ ВЫПУСК
04.20 Х/Ф «ЛЮБОВНЫЕ АВАНТЮРЫ»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30 6 КАДРОВ
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
10.00 РАНЕТКИ ДРАМЕДИ
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
13.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.00 М/С «ВСЕ ПСЫ ПОПАДАЮТ В РАЙ»
14.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «ДРУПИ-СПЕРСЫЩИК»
15.30 М/С «ЧАРДЕЙКИ»
16.00 Х/Ф «ДЖИНН ДОМА»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 6 КАДРОВ
17.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 «РАНЕТКИ ДРАМЕДИ»
22.00 Х/Ф «САНТА-КЛАУС»
23.50 6 КАДРОВ
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.45 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА» 2 С.
03.45 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.50 ЛОТЕРЕЯ «ОСЛОТО»
10.00 НАШЕ ВСЕ!
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 Т/С «ДЕНЬ ГНЕВА»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР-3»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.40 Т/С «ГЛУХАРЬ»
22.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
23.40 БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ ОБЗОР
00.25 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
01.15 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
01.55 СУД ПРИСЯЖНЫХ
02.55 Х/Ф «НЬЮ-ДЖЕК СИТИ»
04.45 ПРЕСТУПЛЕНИЕ В СТИЛЕ МОДЕРН
05.15 Т/С «БЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 НАШЕ ВСЕ!
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «КОМНАТА ОТДЫХА» С ЛЮДМИЛОЙ НАРУСОВОЙ
12.00 Т/С «ДЕНЬ ГНЕВА»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР-3»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.40 Т/С «ГЛУХАРЬ»
22.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
23.40 БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ ОБЗОР
00.25 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
01.15 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
01.55 СУД ПРИСЯЖНЫХ
02.55 Х/Ф «НЬЮ-ДЖЕК СИТИ»
04.45 ПРЕСТУПЛЕНИЕ В СТИЛЕ МОДЕРН
05.15 Т/С «БЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС
11.40 Д/Ф «ХИЩНИКИ АФРИКИ. ЖИЗНЬ ПОД УГРОЗОЙ»
12.40 Д/Ф «ЗАГОВОР-62 КТО ПОССОРИЛ ХРУЩЕВА С ИНТЕЛЛИГЕНЦИЕЙ»
13.35 «МОЯ ПЛАНЕТА»
15.30 Д/Ф «АЛЬ КАПОНЕ. ЛИЦО СО ШРАМОВ»
16.30 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. РАДИОДИДЖЕИ»
17.50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ВЕЧНАЯ ТЕМЗА»
18.55 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112» - АНОНС
19.00 Д/Ф «ПРЕРВАННОЕ ТАНГО. ПАХОМОВА И ГОРШКОВ»
20.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
21.00 Д/Ф «КОГДА ПОГОДА ИЗМЕНИЛА ИСТОРИЮ. ОПЕРАЦИЯ «КОГОТЬ ОРЛА»
22.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ» С НИКОЙ СТРИЖАК
23.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
00.00 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
00.15 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. КЛИПМЕЙКЕРЫ»
01.15 Х/Ф «ВЕЛИЧАЙШАЯ ИЗ ВСЕХ РАССКАЗАННЫХ ИСТОРИЙ»
06.15 Х/Ф «ИЗНАНКА СУДЬБЫ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Пятница, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
12.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
13.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.20 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.00 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
15.30 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
16.20 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
17.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
18.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»

19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.00 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
21.00 ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ НАРОДНОЙ ПРЕМИИ «ЗОЛОТОЙ ГРАММОФОН 2008»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ НАРОДНОЙ ПРЕМИИ «ЗОЛОТОЙ ГРАММОФОН 2008». ПРОДОЛЖЕНИЕ
00.40 Х/Ф «ПЕРЛ ХАРБОР»
03.50 Х/Ф «ТАКСИСТ»
05.40 «РЫЦАРИ СЛОНОВОЙ КОСТИ»
06.30 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО

10.00 МУСУЛЬМАНЕ
10.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ФАИНА РАНЕВСКАЯ»
11.05 Т/С «ЭКСПЕРТЫ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 М/Ф «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ КОЛОБКИ»
13.00 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
19.10 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

21.45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ
22.00 «ЮРМАЛА». ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ
23.50 Х/Ф «СУЖЕНЫЙ-РЯЖЕНЫЙ»
01.50 Х/Ф «ВЫКУПИТЬ КИНГА»
03.30 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.30 Д/С «ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ МУЗЕИ МИРА»
11.50 Х/Ф «ЛЮВР. ТРИ ТЫСЯЧИ ЛЕТ ЕГИПЕТСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ. МОЗАИКА ДРЕВНОСТЕЙ»
12.00 Х/Ф «ЦИРК»
13.45 КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ
14.40 Х/Ф «ЧИСТОЕ НЕБО»
16.30 «С ПОТОЛКА». ТЕЛЕКАНАЛ «БИ-

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.50 ЛОТЕРЕЯ «ОСЛОТО»
10.00 НАШЕ ВСЕ!
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 Т/С «ДЕНЬ ГНЕВА»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР-3»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.40 Т/С «ГЛУХАРЬ»
22.30 «К БАРЬЕРУ!»
23.40 БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ ОБЗОР
00.25 «ТЫ СМЕШНОЙ!» НАРОДНЫХ ЮМОРИСТОВ
01.15 АВИАТОРЫ
01.50 СУД ПРИСЯЖНЫХ
02.55 Х/Ф «НА ВСЮ КАТУШКУ»
04.45 ПРЕСТУПЛЕНИЕ В СТИЛЕ МОДЕРН
05.20 Т/С «БЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС
11.40 Д/Ф «СЛОНОВИЙ ГНЕВ»
12.40 Д/Ф «ПРЕРВАННОЕ ТАНГО. ПАХОМОВА И ГОРШКОВ»
13.35 «МОЯ ПЛАНЕТА»
15.30 Д/Ф «ВИВЬЕН ЛИ. ХРУПКАЯ КОРОЛЕВА ЭКРАНА»
16.30 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. КЛИПМЕЙКЕРЫ»
17.50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ЖИЗНЬ РАСТЕНИЙ»
18.55 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112» - АНОНС
19.00 Д/Ф «БОМБА ДЛЯ ПЕВЦА. ВЛАДИМИР МИГУЛЯ»
20.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
21.00 Д/Ф «ТАЙНЫ АТЛАНТИДЫ»
22.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ» С НИКОЙ СТРИЖАК
23.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
00.00 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
00.15 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. ПОЛИТЕХНОЛОГИ»
01.15 Х/Ф «ГЕРЦОГИНЯ И ДРАНЫЙ ЛИС»
03.25 Х/Ф «КИНЖАЛ ТОПКАПИ»
06.50 Х/Ф «ВЛЮБЛЕННЫЕ»

23.30 ЛИНИЯ ЖИЗНИ. ВЛАДИСЛАВ ТРЕТЬЯК
00:55 «КТО ТАМ...»
01.20 Х/Ф «ЖИЗНЬ ПОСЛЕ НЕГО»
02:55 КОНЦЕРТ АРТУРО САНДОВАЛА
03:35 Д/Ф «ХАМБЕРСТОН. ГОРОД НА ВРЕМЯ»

«Ариг Ус»

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
08.00 «ТАКСИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 М/С «ЦАП-ЦАРАП»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
10.30 «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12.30 М/Ф «КАППА МАЙКИ»
13.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЫШКА-ГЕНИЯ»
14.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2 LIVE»
16.20 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА» 3, 4 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

ДА
19.20 «ХОРОШОУ»
19.25 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «ИНТУИЦИЯ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 НАША RUSSIA. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
00.00 Т/С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
00.00 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

«Тивиком»

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.05 «ВЕЧЕР С ТИГРАНОМ КЕОСАЯНОМ»
06.30 НОВОСТИ «24»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «РАДАР-СПОРТ»
08.05 «ВЫЖИТЬ В МЕГАПОЛИСЕ»
08.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
09.30 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
10.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
11.00 «В ЧАС ПИК»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
15.00 Х/Ф «ПОЛУСВЕТ»

17.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «РЕВНОСТЬ-ТЕМНАЯ СТОРОНА ЛЮБВИ»
17.30 НОВОСТИ «24»
18.00 Т/С «НЕХТ-3»
19.00 «В ЧАС ПИК»
20.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.30 НОВОСТИ «24»
21.00 Т/С «НЕХТ-3»
22.00 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
23.00 «СОЛДАТЫ. НОВЫЙ ПРИЗЫВ»
00.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.30 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03.20 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.50 Х/Ф «КОСТРОМА»
05.30 «ДРУЗЬЯ»

«СТС - БАЙКАЛ»

05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30 6 КАДРОВ
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
10.00 РАНЕТКИ ДРАМЕДИ
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
13.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.00 М/С «ВСЕ ПСЫ ПОПАДАЮТ В РАЙ»
14.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И

ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «ДРУПИ-СУПЕРСЫЩИК»
15.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
16.00 Х/Ф «ДЖИНН ДОМА»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 6 КАДРОВ
17.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 Х/Ф «ЗАТУРА. КОСМИЧЕСКОЕ ПРИКЛЮЧЕНИЕ»
22.55 Х/Ф «КОТ В МЕШКЕ»
00.35 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА» 2 С.
02.30 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
04.30 МУЗЫКА НА СТС

«НТВ»

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 НАШЕ ВСЕ!
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ЛИХИЕ 90-Е»
12.00 Т/С «ДЕНЬ ГНЕВА»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР-3»
16.30 ОБЗОР СПАСАТЕЛИ
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.35 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ
21.00 «СУПЕРСТАВ-2008. КОМАНДА МЕТЧЕВ». ФИНАЛ
23.30 Х/Ф «ПУТЬ САМЦА»
01.40 «ВИКТОР ЗИНЧУК. КОНЦЕРТ В КРЕМЛЕ»

03.15 «ВСЕ СРАЗУ!»
03.45 Х/Ф «ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА»
05.40 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

«5 КАНАЛ»

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС
11.40 Д/Ф «ЧИЛИЙСКИЕ ПУМЫ»
12.40 Д/Ф «БОМБА ДЛЯ ПЕВЦА. ВЛАДИМИР МИГУЛЯ»
13.35 «МОЯ ПЛАНЕТА»
15.30 Д/С «100 ЛЕТ УЖАСА. ФРАНКЕНШТЕЙН И ЕГО СЕМЕЙКА»
16.30 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. ПОЛИТЕХНОЛОГИ»
17.50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. СТРАНА ТИГРОВ»
18.55 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
19.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ»
20.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
21.00 Д/Ф «СКАЗКИ О МАЛЫШАХ»
22.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ» С НИКОИ СТРИЖАК
23.00 «ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112»
23.55 ХОККЕЙ. ЧЕМПИОНАТ КХЛ. «СКА» - «МЕТАЛЛУРГ» 1 ПЕРИОД
00.40 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
02.30 Х/Ф «АНТОМАС ПРОТИВ СКОТЛАНД-ЯРДА»
04.30 ИСТОРИЯ РОКА: ГРУППА «DEEP PURPLE». ПРЕДИСЛОВИЕ А. АСАДУЛЛИНА
05.55 Х/Ф «БЕСПЕЧНЫЙ ЕЗДОК»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 27

«Первый канал»

07.00, 11.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «КТО, ЕСЛИ НЕ МЫ?»
08.30 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
09.10 «НОВАЯ ШКОЛА ИМПЕРАТОРА». «ДОБРОЕ УТРО, МИККИ!»
10.00 СЛОВО ПАСТЫРЯ
10.20 ЗДОРОВЬЕ
11.20 СМАК
12.00 «ЦЕНА УСПЕХА ЛЕОНИДА ФИЛАТОВА»
13.20 ЛЕОНИД ФИЛАТОВ. «ПРО ФЕДОТА-СТРЕЛЬЦА. УДАЛОГО МОЛОДЦА»
14.20 ЧЕМПИОНЫ КВН. «ВНЕ ИГРЫ»
16.10 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК-ПАУК-2»
18.30 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
19.30 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД». ПОКАЗАТЕЛЬНЫЕ ВЫСТУПЛЕНИЯ
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД». ПРОДОЛЖЕНИЕ
23.30 «ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН»
00.10 ЧТО? ГДЕ? КОГДА?
01.30 Х/Ф «ДАВАЙ ОСТАНЕМСЯ ДРУЗЬЯМИ»
03.20 Х/Ф «СНАЙПЕР-2»
04.40 Х/Ф «МАРТИН И ЛЬЮИС»
06.10 «ДЕТЕКТИВЫ»

«Россия»

07.15 СТУДИЯ ЗДОРОВЬЕ
07.50 ВСЯ РОССИЯ
08.00 СЕЛЬСКИЙ ЧАС
08.30 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45 СУБОТНИК
10.20 Х/Ф «ВОЛШЕБНЫЙ ПОРТРЕТ»
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.25 ТВОЙ ВЫБОР
12.45 МИР СВЯЗИ
13.00 «СПОРТ-ЦЕНТР»
13.20 «СМЕХОГИАНОРАМА»
14.15 «СЕНАТ»

15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 Х/Ф «ДЕД МОРОЗ ПОНЕВОЛЕ»
17.00 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР РАЙМОНДА ПАУЛСА НА «НОВОЙ ВОЛНЕ»
19.10 «ЗВЕЗДНЫЙ ЛЕД»
21.35 Х/Ф «ВТОРЖЕНИЕ»
23.30 «ИМЯ РОССИИ». ФИНАЛ
00.30 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ ДРУЗЕЙ ОУШЕНА»
03.00 Х/Ф «НОВАЯ ПОЛИЦЕЙСКАЯ ИСТОРИЯ»

«Культура»

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.10 БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ
11.40 Х/Ф «А ЕСЛИ ЭТО ЛЮБОВЬ?»
13.20 «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН». ТЕЛЕКАНАЛ «БИБИГОН» ПРЕДСТАВЛЯЕТ:
13.50 Х/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЖЕЛТОГО ЧЕМОДАНЧИКА»
15.05 М/Ф «ЛЕОПОЛЬД И ЗОЛОТАЯ РЫБКА». «КОТ ЛЕОПОЛЬД ВО СНЕ И НА ЯВУ»
15.30 ПУТЕШЕСТВИЯ НАТУРАЛИСТА
16.00 СПЕКТАКЛЬ «ОТЦЫ И ДЕТИ»
18.45 Д/Ф «НЕАПОЛЬ - ГОРОД КОНТРАСТОВ»
19.00 В ВАШЕМ ДОМЕ. ТАТЬЯНА ШМЫГА
19.45, 02.55 Д/С «ЭВОЛЮЦИЯ ЕВРОПЫ». «НОВОЕ ТЫСЯЧЕЛТИЕ»
20.35 МАГИЯ КИНО
21.20 Х/Ф «ВСЕМ - СПАСИБО!...»
23.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
23.20 Х/Ф «МОИ АМЕРИКАНСКИЙ ДЯДУШКА»
01.25 Д/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЭНА КРИКШЭНКА В МИРЕ АРХИТЕКТУРЫ». «МЕЧТЫ»
02.15 «ВСЕ ЭТО ДЖАЗ. КОНЦЕРТ ГРУППЫ NEW YORK VOICES»

«Ариг Ус»

07.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.30 «ЖИЗНЬ. ПОЛНАЯ РАДОСТИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.00 «БЛАГОВЕСТЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.30 «ЛИЦА» ПОГОДА
10.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

ДА
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ»
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 Д/Ф «ТЕЛО НА ЗАКАЗ. МУЖСКАЯ ВЕРСИЯ»
13.00 «КТО НЕ ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ»
14.00 «КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН»
15.00 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
16.00 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
17.00 Х/Ф «НЕВЫНОСИМАЯ ЖЕСТОКОСТЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
20.55 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
21.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ
22.00 «ДОМ-2 ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
00.00 НАША RUSSIA. ПОГОДА
00.30 УБОЙНАЯ ЛИГА
01.40 УБОЙНОЙ НОЧИ
02.10 СЕКС С А. ЧЕХОВОЙ

«Тивиком»

06.00, 06.55, 07.30, 08.20, 09.10, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.20 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ШАМАНЫ И ШАМАНИЗМ» ДОК.Ф
08.00 Х/Ф «НОВОГОДНИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
09.00 «ПРОВЕРЕНО НА СЕБЕ»
09.50 «ДЕЛО ТЕХНИКИ»
10.05 «Я-ПУТЕШЕСТВЕННИК»
10.35 «НОВОСТИ ДНЯ»
11.05 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
11.30 «ОЧЕВИДЕЦ ПРЕДСТАВЛЯЕТ: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ»
12.30 «TOP GEAR»
13.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
14.00 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
15.00 Х/Ф «МИНЬОН»
16.50 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
17.35 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «ФОРС-МАЖОР НЕ ОПЛАЧИВАЕТСЯ»
18.30 «В ЧАС ПИК»
19.30 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
20.00 «НЕДЕЛЯ»

21.00 «УНИКАЛЬНЫЙ НАРОД» КОНЦЕРТ М. ЗАДОРНОВА
23.05 Х/Ф «СЛУШАТЕЛЬ»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.30 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03.20 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.05 Х/Ф «НОВОГОДНИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
04.50 «ДРУЗЬЯ»

«СТС - БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.05, 08.55, 11.10, 17.10, 19.10, 21.55, 23.30, 00.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 НА ГРАНИ ЖИЗНИ И СМЕРТИ. ФАСТНЕТ-79 НА ГРАНИ ЖИЗНИ И СМЕРТИ. ГИБЕЛЬ ПАРОМА «ЭСТОНИЯ» ФИЛЬМЫ ПРОИЗВОДСТВА ВВС
08.00 М/Ф «ТЕРЕМОК». «ЗИМОВЬЕ ЗВЕРЕЙ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 ДЕТСКИЕ ШАЛОСТИ
11.00 М/Ф «ДЕТИ ДОЖДЯ»
12.40 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
13.00 М/С «КРЯК-БРЯК»
14.00 М/С «КОРОЛЬ ЛЕВ, ТИМОН И ПУМБА»
15.00 М/С «АЛЛАДИН»
16.00 6 КАДРОВ
17.00 САМЫЙ УМНЫЙ
19.00 КОНКУРС «ЗВЕЗДНАЯ МИСС РОССИЯ»
21.00 Х/Ф «ПЛАНЕТА СТРАХА»
22.50 6 КАДРОВ
23.50 Х/Ф «КАПОТЕ»
02.20 Х/Ф «МАЯТНИК»
04.05 МУЗЫКА НА СТС

«НТВ»

06.30 Х/Ф «ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА»
08.20 УТРО НА НТВ
08.30 СКАЗКИ БАЖЕНОВА
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.45 «БЕЗ РЕЦЕПТА»
10.20 СМЯТ
11.20 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
11.50 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
14.25 ОСОБО ОПАСНО!

15.05 «КРЕМЛЕВСКИЕ ПОХОРОНЫ». НИКОЛАЙ ЩЕЛОКОВ»
16.05 СВОЯ ИГРА
17.25 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД». «МУЗЫКАЛЬНО- АСТРОЛОГИЧЕСКИЙ ПРОГНОЗ НА 2009Г.»
18.00 Т/С «ШПИОНСКИЕ ИГРЫ: ЧАСТНЫЙ ВИЗИТ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ». СКАНДАЛЫ. ИНТРИГИ. РАССЛЕДОВАНИЯ
21.50 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.45 ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!
23.35 Х/Ф «ЛАРА КРОФТ - РАСХИТЕЛЬНИЦА ГРОБНИЦ-2»: «КОЛЫБЕЛЬ ЖИЗНИ»
01.50 ЗОЛОТАЯ УТКА
02.50 «ДАС ИСТ ФАНТАСТИШ» С ДОКТОРОМ КНЯЗЬКИНЫМ
03.25 Х/Ф «ДОМ С ПРИВИДЕНИЯМИ»
04.50 Т/С «БЛИЗНЕЦЫ»
05.25 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

«5 КАНАЛ»

08.00 Д/Ф «ОХОТНИКИ НА ДИНОЗАВРОВ»
09.05 М/С «ПОПАЙ - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПРОДОЛЖАЮТСЯ»
09.35 М/С «КЛЕВЫЙ МАКУЛ»
10.00 Т/С «ДОМ ВОЛШЕБНИКА»
10.30 М/С «АНГУС И ЧЕРИЛ»
10.40 М/Ф «КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО»
11.15 Х/Ф «РОЖДЕСТВЕНСКИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ НЕПУТЕВЮЩЕГО АНГЕЛА»
12.55 Х/Ф «ЛУНА - ОДЕССА»
14.50 Д/Ф «МАЗЕТРО ЮРИЙ ТЕМИРКАНОВ»
15.45 «ВСТРЕЧА НА МОХОВОЙ» С АНДРЕЕМ УРТАНТОМ
16.35 Х/Ф «ЩАСТЬЕ»
17.50 Х/Ф «АНТОМАС ПРОТИВ СКОТЛАНД-ЯРДА»
19.55 «КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ» С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
20.30 СЕЙЧАС
20.50 Х/Ф «СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО!»
22.40 Х/Ф «НА СЕКРЕТНОЙ СЛУЖБЕ ЕЕ ВЕЛИЧЕСТВА»
01.35 Х/Ф «ОМЕН 3. ПОСЛЕДНЯЯ БИТВА»
03.45 Х/Ф «ПОЛУНОЧНЫЙ КОВБОЙ»
06.05 Т/С «КЕНТЕРБЕРИЙСКИЕ РАССКАЗЫ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 28

«Первый канал»

07.00, 11.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ЗА ДВУМЯ ЗАЙЦАМИ»
08.50 АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН
09.20 «УМЕЛЕЦ МЭННИ». «ДОБРОЕ УТРО, МИККИ!»
10.20 УМНИЦЫ И УМНИКИ
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 ПОКА ВСЕ ДОМА
12.20 ФАЗЕНДА
13.10 ЕРАЛАШ
13.30 Т/С «ДУРНЫШКА»
15.10 «САМЫЕ ОПАСНЫЕ ЖИВОТНЫЕ МИРА»
16.10 «МОЖЕШЬ СПОЙ!»
17.00 «ФАМИЛИЯ ПЬЕХА»
18.30 БОЛЬШИЕ ГОНКИ
19.40 «МИНУТА СЛАВЫ». ГАЛА-КОНЦЕРТ
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ»
23.00 «ПОСЛЕДНИЙ ГЕРОЙ: ЗАБЫТЫЕ В РАЮ»
00.00 Х/Ф «АРМАГЕДДОН»
02.50 Х/Ф «ДОКАЗАТЕЛЬСТВО»
04.20 Х/Ф «УБИЙСТВО В ГРИНВИЧЕ»

«Россия»

06.35 Х/Ф «ЗИГЗАГ УДАЧИ»
08.00 ВОКРУГ СВЕТА
09.00 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09.45 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
10.20 Х/Ф «МИЛЛИОН НА РОЖДЕСТВО»
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ
12.50 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
13.20 «СТО К ОДНОМУ»
14.15 ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ ЛЕДИ. ТАТЬЯНА ШМЫГА»
16.15 Х/Ф «ГАРРИ ПОТТЕР И ФИЛОСОФСКИЙ КАМЕНЬ»
19.05 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»

21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.15 Х/Ф «ВАНЕЧКА»
00.25 Х/Ф «СПИСОК КОНТАКТОВ»
02.20 Х/Ф «ЭЛВИС ВЫШЕЛ ИЗ ЗДАНИЯ»

«Культура»

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
11.40 Х/Ф «ЗЕЛЕНАЯ КАРЕТА»
13.15 ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО. ДЖОННИ ВАЙСМУЛЛЕР
13.45 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ КИОСК» ТЕЛЕКАНАЛ «БИБИГОН» ПРЕДСТАВЛЯЕТ:
14.00 М/Ф «РОЖДЕСТВЕНСКИЕ СКАЗКИ»
15.15, 02.55 Д/Ф «БЕЛЫЙ ЛЕВ - ЦАРЬ ЦАРЕЙ»
16.10 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.55 «ЭПОХА В КАМНЕ. ЕВГЕНИЙ ВУЧЕТИЧ»
17.40 Х/Ф «КРАСНАЯ ПАЛАТКА»
20.10 «МИХАИЛ КАЛАТОЗОВ - ТЫСЯЧА СТРАНИЦ...»
20.55 Ф.ЛЕГАР. ОПЕРЕТТА «ВЕСЕЛАЯ ВДОВА»
23.30 Д/Ф «ПИРАМИДА. ЗА ГРАНЬЮ ВООБРАЖЕНИЯ»
00.25 Х/Ф «ДРУГАЯ СТОРОНА ПОСТЕЛИ»
02.25 ДЖЕМ-5. СОННИ РОЛЛИНЗ
03.45 М/Ф «ТОЛЬКО ДЛЯ СОБАК»

«Ариг Ус»

07.30 ИЗМЕНИ СВОЙ МИР. ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.00 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.00 «ПЕНСИОННЫЙ ВЕСТНИК». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.30 «ЛИЦА». ПОГОДА
09.55 «ДО НОВОГО ГОДА ОСТАЛОСЬ...»
10.00 «С УТРА ПОРАНЬШЕ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ
11.00 ШКОЛА РЕМОНТА
12.00 Д/Ф «СУПЕРЧЕЛОВЕКИ»
13.00 «КТО НЕ ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ»
14.00 «СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ»
15.00 Х/Ф «НЕВЫНОСИМАЯ ЖЕСТО-

КОСТЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
17.00 Х/Ф «СТРЕКОЗА»
19.20 «ЖИЗНЬ ПОСЛЕ СЛАВЫ-4»
20.00 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ». ПОГОДА
22.00 «ДОМ-2 ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
00.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
00.30 СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ
01.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
02.05 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

«Тивиком»

06.00, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.35 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»
07.00 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
07.35 Д/Ф «ШАМАНЫ И ШАМАНИЗМ»
08.05 Х/Ф «НОВОГОДНИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
09.00 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
09.25 «КУЛИНАРНЫЕ ШТУЧКИ»
09.40 Х/Ф «СЛУШАТЕЛЬ»
11.30 «ОЧЕВИДЕЦ ПРЕДСТАВЛЯЕТ: САМОЕ СМЕШНОЕ»
12.30 «ШАГИ К УСПЕХУ» С АЛИНОЙ КАБАЕВОЙ
13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «НЕДЕЛЯ»
15.00 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
15.30 «ЧАСТНЫЕ ИСТОРИИ»
17.40 «УНИКАЛЬНЫЙ НАРОД» КОНЦЕРТ М. ЗАДОРНОВА
18.50 ПОЛЕ БИТВЫ
21.00 «БОЛЬШАЯ ИСТОРИЯ»: «ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ МИРЫ. ЗАТЕРЯННЫЕ ВО ВРЕМЕНИ»
23.00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «ФОРМУЛА СЧАСТЬЯ. МАГИЯ ДЛЯ ВСЕХ»
00.00 «ОЧЕВИДЕЦ ПРЕДСТАВЛЯЕТ: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ»
01.00 «МИРОВОЙ БОКС: ВОСХОДЯЩИЕ ЗВЕЗДЫ РОССИИ»
01.30 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03.25 «TOP GEAR» АВТОШОУ
04.20 Х/Ф «НОВОГОДНИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
05.24 «ДРУЗЬЯ»

«СТС - БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.05, 08.55, 11.10, 17.10, 19.10, 21.55, 23.30, 00.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Х/Ф «КАК ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ?»
07.50 М/Ф «БАБУШКА УДАВА». «А ВДРУГ ПОЛУЧИТСЯ!». «ЗАРЯДКА ДЛЯ ХВОСТА»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
09.15 САМЫЙ УМНЫЙ
11.00 ГАЛИЛЕО
12.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
13.00 М/С «ЧЕРНЫЙ ПЛАЩ»
14.00 М/С «СИЛЬВЕСТР И ТВИТТИ»
15.00 М/С «ЛЕГЕНДА О ТАРЗАНЕ»
16.00 6 КАДРОВ
17.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ» 4 С.
19.00 СТС В ГОСТЯХ У МИХАИЛА ЗАДОРНОВА
21.00 Х/Ф «БОГАТЕНЬКИЙ РИЧИ-2»
23.00 6 КАДРОВ
23.00 ХОРОШИЕ ШУТКИ
01.00 Х/Ф «ДОСТУЧАТЬСЯ ДО НЕБЕС»
02.40 Х/Ф «БРОШЕННЫЙ»
04.15 МУЗЫКА НА СТС

«НТВ»

06.30 Х/Ф «ЛАРА КРОФТ - РАСХИТЕЛЬНИЦА ГРОБНИЦ-2»: «КОЛЫБЕЛЬ ЖИЗНИ»
08.30 «ДИКИЙ МИР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09.45 ИХ НРАВЫ
10.25 ЕДИМ ДОМА
11.20 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
11.55 «КВАТТРОРУОТЕ». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
12.30 АВИАТОРЫ
13.00 ДАЧНЫЙ ОТВЕТ
14.20 Х/Ф «УКРОТИТЕЛЬНИЦА ТИГРОВ»
16.05 СВОЯ ИГРА
17.20 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
18.00 Т/С «ШПИОНСКИЕ ИГРЫ»: «ПОБЕГ»

20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА»
20.55 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
21.25 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
22.00 «ГЛАВНЫЙ ГЕРОЙ» С АНТОНОМ ХРЕКОВЫМ
23.00 РУССКИЕ НЕ СДАЮТСЯ!
23.30 НАША ТЕМА
00.05 Х/Ф «РЕАЛЬНАЯ ЛЮБОВЬ»
02.45 Х/Ф «ГРЯЗНЫЕ БЕСЕДЫ ПО НОЧАМ»
04.30 Т/С «БЛИЗНЕЦЫ»
06.10 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

«5 КАНАЛ»

08.00 Д/Ф «ЦЕЛЬ - СПАСЕНИЕ. ЗА ГОРИЗОНТОМ»
08.30 Д/Ф «ГОРЫ МАЙЯ»
09.00 М/С «ПОПАЙ - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПРОДОЛЖАЮТСЯ»
09.40 Т/С «РОБОКОП»
10.00 М/С «АНГУС И ЧЕРИЛ»
10.10 М/Ф «РИКИ-ТИККИ-ТАВИ»
10.30 «КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ»
11.10 «НАБОЛЕВШИЙ ВОПРОС» С АНДРЕЕМ БИЛЬЖО
12.00 Х/Ф «РОЖДЕСТВЕНСКИЙ СНЕГ»
13.00 «В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»
14.05 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ» С АНДРЕЕМ МАКСИМОВЫМ
14.55 «К ДОСКЕ»
15.50 «ЖИЗНЬ КАК ЖИЗНЬ»
16.40 Х/Ф «НА СЕКРЕТНОЙ СЛУЖБЕ ЕЕ ВЕЛИЧЕСТВА»
19.30 «ПРОГРЕСС» С ИГОРЕМ МАКАРОВЫМ О НАУКЕ
20.30 «ГЛАВНОЕ»
21.30 «ИСТОРИЯ С БИОГРАФИЕЙ»: В

БУЯН ХЭШЭГЭЙ БАЯН ТАБИСУУР

Өнотой бэрхэ эмшэлэгшэ хүн нэн түрүүн ажал хэрэгээ эрхимээр мэдэхэ, үндэр дээдэ гарай мэргэжэлтэ байханаа гадна, үшөө энэрхы зөөлэн сэдхэлтэй, үбшэнтэнэй ехэтэ зобожо байханиее досооһоо хайн ойлгохо, яажашы наан тулалха гэжэ оролдохо нэшэлтэй байха зэргэтэй гэжэ юундэһеб ханадагби.

Энэмнай дан үлүүсэ эрилтэ юм ааб даа. Ходо үдэр, час бүхэндэ үбшэнтэнээр адли үбдэлсэжэ, сэдхэлээ хайлуулжа байха болоо наа, хаба шадалшни хаана хүрэхэб. Үбдөөб, хабадааб гэжэ гомдожо ерэхэ зон захгүй олон, эдэб янзын үбшэ хабшан барагдаха бэшэ.

Гэбэшэ хэзээ нэгэтэ хүнүүдэй үбшэн зоболонтой тэмсэхэ, тэдэниие эмшэлэхэ, абарха гэхэн мэргэжэл шэлэнэн, Гипокрадай тангариг үгэнэн хойноо тэрэндэ хүрэхэ, нэрэ зэргээс харюулха гэжэ оролдохол болонош. Олонхи эмшэлэгшэд - врачууд, медициньш бусад мэргэжэлтэд иймэл хүсэл эрмэлзэлтэй хүдэлдэг ааб даа.

Манай Буряад орондо суутай солотой, нэрэ хүндээ түүхын хуудананда, хүн зоний ухаан сэдхэлдэ алтан үзэгүүдээр бэшүүдхэн эмшэлэгшэд врачууд олон. Тэдэнэр манай арадай өнотой омогорхол, этигэл найдал болоно.

Эгээл тиймэ хүнүүдэй дунда Владимир Абогевич Тарнуев бодото хуурияа эзэлэхэ ёһоороо эзэлнэ гэхэ байнаб.

Энэ хүнэй ажабайдалай, ажалын намтарай дэбтэрые ябуудшы ираад үзэхэдэ, анхан Шэтын мединститут дүүргэжэ, врач мэргэжэлтэй боложо ерэнээр, нэгэтэ бэшэ шэлэнэн замнаа заахашы хадуураагүй, урагшаа зүдхэжэ ябаһан байна. Тэрэ мүртөө гансахан

урдахы ажалаа хараад үдэр бүрийн боро юрьеэндэ дарагдашоод ябаагүй, шэлэнэн мэргэжэлээ, мэдээс шадабарияа дээшлүүлжэ, энээнэйнгээ эрдэм хургуулийн дээдэ орбел өөдэ тэгүүлжэл ябаа.

Владимир Тарнуев түрүүн аяр тэрэ республикын зүүн захын Яруунын аймагай Тэлэмбэ нотагай участково больницада оршон тойрондо ори ганса врач боложо хүдэлхэн юм. Одоол эндэ залуу мэргэжэлтэ бүхы эрдэм мэдээсээ элсүүлхэ, яаралтай түргэн операц хэхэ хирург болоод гү, али гэгтэ нарайлхан

эхэнэрэй нялха үхибүүнэй хүйнэ хүндэжэ абаха, хүнэй нюдэ, шүдэ аргаха, эбэрлэн бэртэнэниие эмшэлхэ баряашы болоод үзэхэ ушар олон нэн. Энэнь саашанхи ажалда горитой, туһатайшы хургуули боложо үгөө. Илангаяа ямар нэгэ харюусалгатай зүб шийдхэбэри абаха, үлүүсэ түдэгсэжэ байхагүй зоримгойгоор урагшаа дабшаха хургуули гараа. Хожомын 70-аад онуудта Москва хотодо эмшэлэлгын ординатура дүүргэдэ, Владимир Абогевич Алжир орондо эльгээгдэжэ гурбан жэлдэ врачаар хүдэлхэдөө, эгээл тэрэ үнөөхи Тэлэмбэ нотагта хайшан гэжэ мори тэргэ, шаргаар, заримдаа ябагааршы холын гүүртэ, фермэ ошожо үбшэнтэниие эмшэлдэг, үхэлэй аюулнашы абардаг байханаа нэгэтэ бэшэ ханадаг наабза. Алжир гээшэ аяма халуун уларилай танигдаагүй орон, тад ондоо ёһо гуримтай, хэлэ бэшэгтэй арад зон. нахадашы бэрхэтэй. Эрэ хүн ямаршы бэрхэшээлые дабажа гараха, түбэнхэдэ тунхарингүй, урагшаа ябахадаа зориондоо хүрэдэг бээ.

Удаадахи гуша гаран жэлдэ Улаан-Үдэ хотын 3-дахы больницын (мүнөө республикын дайнай ветерануудай эмшэлгын госпиталь) отделение даагшаанаа эхилээд, ахамад врач болотороо олон жэлдэ хүдэлхэдэнь, Владимир Абогевичто хүнгэн байгаагүй. Түрүүн оройдоол гушаа хүнэй хэбтэжэ аргалуулха больница байханаа, мүнөө нэгэ доро адагынь 300 гаран үбшэнтэниие эмшэлхэ 4-5 томо, жэшэнь, пульмонологиин, неврологиин, хирургийн, кардиологиин, терапевтискэ болон бусад отделеинүүдтэй суута госпиталь болонхой.

Гол түлэб Владимир Абогевич Тарнуевай ахамад врач байхада, тэрэнэй сэхэ хабаадалга, хүтэлбэри доро эндэ госпиталиин гол байшанда толго залгалаа баригдажа, гурбадахи дабхар бодхоогдожо ашаглагдаа. Үшөө эндэ республикын медициньн элдэб эмхи зургаануудай врачуудай мэргэжэл дээшлүүлхэ, хургаха 2 кафедра нээгдээд, амжалтатай хүдэлнэ. Госпиталиин хүдэлмэрилэгшэдэй эмшэлгын онол арга шадабери жэл бүри дээшэлжэл, шэнэ онһон түхээрэлгэ хэрэгсэлнүүд нэмэжэл байгаа.

Гэхэтэй хамта энэмнай эгээл тэрэ мүнгэн сангай ходо дуталдажа, дээрэһээ мүнгэ зөөрийн номололгын ахирдажа байһан ерэ гаран болон хоёр мянган онуудай хэер тохёолдоһон үе. Гэбэшэ республикын Президент байһан Леонид Васильевич Потаповай, Правительствын али болохо туһаламжа, дэмжэлгээр дайнай болон ара талын ажалай ветерануудай госпиталь дан ехээр доройтонгүй гарсалдаа. Владимир Абогевич Тарнуевтай сугтаа хүдэлхэн, мүнөөшэ хүдэлжэ байһан нүхэдэнь, госпиталиин бүхы коллектив али бүхы бэрхэшээлые нэрэгтэй түрэтэйгөөр дабажа ерээ. Нүүдэй хэдэн жэлдэ госпиталиин байшан соохи, отделеинүүдэй байдал ямар сээр гоё, хүнүүдэй хаража байхада, урматай, нюдэ сэдхэл баясуулма болооб. Бүхы юумэн шэнэлэгдээ, заһабарилгадаа.

Эдэ бүгэдэ нэгэ-хоёр хүнэй хэһэн ажал бэшэнь мэдээжэ. Тиймэһээ эндэ олохон жэлдэ Владимир Абогевичтой хамта, тэрэнэй хүтэлбэри доро хүдэлхэн, хүдэлжэ байһан нүхэдэнь дурдангүй байха аргагүй. 2002 онһоо госпиталиин ахамад врачаар Сергей Владимирович Дроздов ажаллана. Неврологиин отделение даагша Игорь Ахамажанович Цоктоев, пульмонологиин отделение даагша Любовь Батуева Гылькова (һая болотор хүдэлөө), кардиологиин отделение даагша байһан, мүнөө ахамад врачай нэгдэхэ орлогшо Галина Иннокентьевна Богомолова болон бусад даһан ажалдаа үнэн сэхэ, урагшаа ханаатай, үбшэнтэнэй эмшэлхэ онол арга ёһотойоор шудалһан мэргэжэлтэд эндэ олон. Тэдэнэй үдэр бүрийн орлодогос госпиталиин ажал хэрэг амжалтатай ябана. Эндэ эмшэлүүлжэ гара-

һан үбгэд, хүтэлбэри бүхы коллективтэнэ зориюулан зүрхэнэй халуун баяр үрэлтэй найхан үгэнүүд дуралдаһа дэбтэр соо бэшээтэй байдаг. Госпитальдо жэл бүхэндэ 3 мянга гаран хүн эмшэлүүлжэ гарана. Тэдэнэй хубарян жэлэй дүрбэн сагта таһалдаагүй. Бурханай хайраар эмшэлгын иимэ эмхи хэзээдэ байг лэ даа.

Владимир Абогевич Тарнуев хүүлэй жэлнүүдтэ наһанай амаралтада гараашы наа, дуратай ажалаа нэгэшэ үдэр орхёогүй. Госпитальдо ахамад врачай орлогшоор харюусалгатай уялга дүүргэн, үнөөхи үбшэнтэнэдэ зүүн зүгтэй эмшэлгын арга хэлэн зандаа. Тэрэнэй аалихан намдуу алхаса, шанга бэшэ зөөлэн үгэнүүд дууддажа, хэзээдэ урин дулаахан хараса, хандаса үдэр бүри харагдажал байдаг даа.

Энэ хүнэйманай бүхы наһаараа олоной түлөө оролдожо ябаһан, хэлэн бүтэһэн юумэнь сэгнэгдээ, наһанан зорихонинь яһала хүсэдөө гэхээр. Россин Федерациин болон Буряад Республикын габьяата врач, медициньн эрдэмэй кандидат, олон орден, медальнуудта хүртэнэн, дэлхэйн олон гүрэнүүдтэ болон конференци, симпозиумуудта хабаадаһан, нэрэ солоёо дурдуулан хүн ха юм. Гэр бүлэдөөшө жаргалтай, үнэр баян, эбтэй этэй ажаһууна. Хани нүхэршын Роза Сангаевна Республиканска больницын бухгалтер, ехэ хүбүүн Дмитрий Владимирович Буряадай хүдөө ажыхы академидэ ахалагша багша, дунда хүбүүн Вячеслав - врач, эгээ одхон хүбүүн Владимир 10-дахы классай хурагша, ашанаршы бии.

Иимэ даа, нэгэ наһанайнь буян хэшэг, дэмбэрэлтэ ажал хэрэгшын.

М.Ц.НАМЖИЛОВ,
дайнай болон ажалай ветеран.

Хорин аймагта хүүлэй үедэ барилга-заһабарилгын хүдэлмэри нилээн эдэбхижүүлэгдээ. Гэрнүүдые хуушан түхэлдэнь оруулжа, заһабарилха хэрэгтэ үнгэрһэн жэлдэ 4 млн. шахуу мүнгэн номологдоо нэн. Иигэжэ жэл бүхэндэ бага багааршы наань, заһабарилгын хэгдэжэ байбал, удахагүй Хори тосхон хуушанайнгаа найхан түхэлдэ орохол даа.

Хууринууд хоорондохы харгы замууды заһабарилха хэрэг хүүлэй үедэ эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Үдэ, Худан голнууд дээгүүр шэнэ хүүргэнүүд баригдаһан байна. Гадна Георгиевка, Хасууртай, Майла хууринуудай ойро голнууд дээгүүрхи хүүргэ дугьнууд шэнээр хэгдээ, бүхөөр заһабарилгадаа. Ойрын сагта Хандагай, Майла, Малая-Курба, Зүүн-Хуурай гэхэн хууринууды холбодог харгынууд заһабарилгадаа хараалагданхай юм. Тэрэшэлэн Зүүн-Хуурай, Дээдэ-Тайлса хууринуудай ойро Үдэ гол дээгүүр хүүргэнүүд баригдаха юм.

Улад зоние, илангаяа залуушууды ажалтай болгохо талаар аймагай администраци ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Жэшэнь, үнгэрһэн 2007 ондо хамта дээрээ 400-гаад залуушууд ажал хүдэлмэри олгодоһон байна.

Нютаг бүри хургуулинууды, хүүгэдэй саадууды үлээхэ, саашан амжалтатайгаар хүдэлгэхэ талаар аймагай ноёд ехэ анхаралаа хандуулдаг юм. Тийгэжэ Тээгдын, Хасууртайн, Санномысскын, Буламай, Георгиевкын, Дээдэ-Тайлсын хургуулинуудта горитой заһабарилгын хүдэлмэринүүд хэгдэнэн байна.

Хэнэйшы мэдэнээр, хүдөөгэй зон үдэшэ бүхэндэ клуб ошожо, зохидоор элдэб һонин кинофильмүүды хараха ехэ дуратай байгаа. Теэд тиймэ гоё саг арбаад жэлэй саана дуунашоо нэн. Мүнөө болоходо, үргэн сон-

Хорин аймагай байгуулагдаһаар 85 жэлэй ойдо

ЮРТЭМСЭДЭ ГАНСАЛ НЮТАГНИ

хонуудын хара хабтагайгаар үргэлжэ бүтүүлэгдэн соёлой байшанууд нютаг бүри шахуу һандаржа, хуушаржа байна. Гэхэ зуура соёлой хүдэлмэрилэгшэд оройдоо ямаршы ажал хэрэг ябуулаһагүй гэбэл, ехэ алдуу гараха. Мүнгэ зөөрийн хэдышы дуталдаа наа, соёлодо арга шадалаа олоод лэ, ажал хүдэлмэриэ ябуулхые оролдодог юм.

Һаяын сагуудай хэдэн жэшээнүүдые дурдаг.

«Алгаргана-2006» гэхэн уласхоорондын фестивальда Хорин аймагай түлөөлэгшэд хабаадахадаа, «Һэсы гэрэй эрхим эзэд» гэхэн номинацинуудта түрүүшын хуури эзэлһэн юм. Шэмээшгэ зоний уласхоорондын уулзалгада мүн лэ манай аймагай соёлодо эрхим найнаар хабаадаһан, «Жигули» автомашина бэлэг абаһан байна. Энэ аймагай соёлой таһагые даагша Б.Д.Цыдыповэй үүргэ тон ехэ.

Соёлой байшанууды, хүдөөгэй клубууды, спортзал болоод стадионууды заһабарилха, хэрэгэхэ хэрэгтэ горитой мүнгэн, айхабтар ехэ оролдосо гаргаха хэрэгтэй гээд бүгэдэндэ ойлгосотой. Эдэ жэлнүүдтэ Баян-Гол хууринда шэнэ спортзал баригдахаар хараалагданхай юм. Гэхэ зуура нютаг нютагай зон, залуушуул өөһэдэнь хүсөөр эдэ бүгэдэ хэхэ аргатай гээшэ. Энэ эдэбхи үүсхэл, нэгэ наһал бодол, ехэ оролдогос хэрэгтэй. Жэшэнь, Булам нютагта майн 9-эй Илаатын һайндэрэй урдахаана нютагай фермер Н.Ш. Мархоева гэр бүлөөрөө стадион шэнэ модоор заһабарилжа, олоной һайшаал магтаалда хүртэб.

Амагай хургуулинуудай материально-техничекэ үндэһэ хууриэ бүхэлхэ, арьбажуулха хэрэгтэ хэдэхэн жэлэй туршада ехэ анхарал хандуулагдааг. Хургуулинуудта үхибүүды зөөхэ юһэн автобусууд үгтэб. Хургуулинууд бүхэндэ «Интернет» холбоон оруулагданхай. «Һуралсал» гэхэн национальһа проек-

тын дүнгүүдээр аймагаймнай хоёр хургуули 1-1 млн.түхэрэг мүнгэндэ хүртэнэн байна. Тэрэшэлэн 6 багшанар Россин Президентын шан (100 мянган түхэрэг) абаһан юм.

Тийхэдэ «Хорин залуушуул» гэхэн тусхай программа зохиогдоһон байгаа. Тэрэнэй ашаар эрхим найнаар хурадаг студентүүдтэ жэл бүхэндэ тусхай стипендинүүд барюулагдааг болонхой. Гадна залуу айлнууды гэр байраар хангаха талаар ехэ оролдосо хэгдээд юм.

Дээрэ дурдагданхай эдэ бүхы амжалтатай дүнгүүд аймагай хүтэлбэрлэгшын эдэ жэлнүүдтэ ябуулжа байһан айхабтар ехэ ажал хүдэлмэриэ гэршэлнэ ха юм. Хорин аймагай захиргаанай гулваа Жамбалов Баир Владимирович дунда наһанай хүн. Мүнөө сагай эдэбхи ехэтэй, хэлэн хэрэгтэ мүнөө үетэй зохиолуулан, шэнээр, урагшатай ябуулжа шадаха хүтэлбэрлэгшэ юм. Тэрэ Хурбын голдо оршодог Тээгдэ нютагта түрэнэн байна. 1987 ондо Буряадай хүдөө ажыхын институт дүүргэнһэн хойшо хүдөөдэ ажаллаа. Демократиин һая эхилээд, засаг түрын мухардагшоод, ажабайдалайманай урбалдажа байһан хүшэр сагта Б.В.Жамбалов өөрын фермерскэ ажыхы бии болгоһон. Хэдэн жэлэй турша соо энэ ажыхы хүл дээрээ бодожо шадаа нэн. 2000 ондо Б.В.Жамбалов «Курбинский» гэхэн СПК-гай түрүүлэгшээр хунгагдаа нэн. Хоёр жэлэй үнгэрөөд байхада, урдань гүрэндэ ехэ үритэй байһан энэ ажыхы үндыжэ, олзо оршо оруулдаг болоһон юм.

Б.В.Жамбалов республикын Арадай Хуралай депутатаар 2002 ондо хунгаданхай байна.

Эндэ бюджет, налогууд болон банкнуудай талаар комитедтэ эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлжэ байханаа, 2003 оной декабрь һарада Хорин аймагай захиргаанай гулваагаар хунгаданхай юм. Иимэ эрид алхамаа өөрөө 2003 оной декабрийн 7-ой һунгалтын урдахаана иигэжэ тайлбариллаа нэн: «Миний бүхы наһан түрэл аймагтаһаа нягта холбоотой юм. Тиймэһээ аймаг соомнай боложо байһан бүхы үйлэ хэрэгүүд намайе ехэтэ һонирхуулдаг, зүрхэ сэдхэхэемни хүлгүүлдэг. Совет засагай жэлнүүдтэ манай Хорин аймаг ямар нэм даа, ханаад үзэт даа. Харин мүнөө ямар хүшэр байдалда оронхой гээшэб. Аймагаймнай байра байдалы өөдөн татаха арга боломжонууд бии. Тэдэниие би мэдэнэб, ойгоноб, тиймэһээл гулваа болохо гээд шийдээб».

Байгша оной мартын 2-то Баир Владимирович Жамбалов Хорин аймагай захиргаанай гулваагаар дахин хунгадаба. Энэ хадаа үнгэрһэн дүрбэн жэл соо ябуулагдаһан ажал хэрэгүүдэй үндэр үрэ дүн мүн болон.

Аймагаймгаа юрэнхы байра байдалы, арад зонийнгоо ажабайдалы хараа байсаар найжаруулха талаар Хорин аймагай захиргаанай гулваа Б.В.Жамбалов, тэрэнэй толгойдог администраци үдэр бүхэнэйнгөө ажал хүдэлмэрид горитой ехэ оролдосо, эрмэлзэл, шадабари гаргана. Эдэ бүгэдэ аймагай бүхы улад зон һайшаажа, дэмжэжэ, эдэбхи үүсхэлээ, урма зоригтоо элсүүлжэ, ажабайдалаа өөдөн татаха, һэргэн хүгжөөхэ талаар ехэ хүсэл оролдосотой урагшаа шармайн ябана гээшэ.

Хангай уужам гэлхэй гээрэ найхан нютагуудай олоншы наань, Юртэмсэдэ ганса Хориннай Юунһээшэ үлүү юм даа!

Доржо ДАМБАЕВ,
журналист.

Гурбан хүбүүдэй эхэ Дабаева Памажаб хэдышые хүндэ гашуудал зоболондо дайрагдаашые наа, шумууһан бэрхэ, ухаатай, ажалша байжа, шулуун зүрхэ зүрхэлөөд, шанга сэдхэхэл сэдхээд, яажашые наань, үншэрэн үлэһэн хүбүүдэй хүнэй зэргэ хүнүүд болгохоб гэжэл бодоһон байна. Хүбүүдэй эрдэм номдо хайнаар хургаа, ажалша бэрхэ хүбүүд болгохые оролдоол даа.

Тэсд гушаад наһандаа хани нүхэрһөө гээгдэжэ, гансаардаа юм бээ. Үдэр хоногой ошохо бүри хүндэшые болонтоо. Хонин ажалдаа сүлөөгүй тухашараа. Энэ үедэнь няотагайнь баһал хониншон, хүршэ Бальжанима Жамсаранов гэшээ ажалдань туһалдаг, зобуури бэрхэ хүнтэй гэр айл боложо, түбхинэһэн байна. Бальжанимань эхэ бэрхэ ажалша, түрүү хониншон ябаһан хүн байгаа. Гурбан хүбүүдтэнь эсэгэ мэтэ мээхэй байба.

Он жэлэй ошоһоор байтар, Памажаб Дабаевнаань хойно хойноһоонь Володя гэжэ хүбүү, үшөө Хандажаб, Цыбикжаб гэһэн басагадые түрөө. Эдээнэйхи 6 хүүгэдээ эбтэй хайханаар хүмүүжүүлжэ, аргагүй эрмэлзэлтэй зон болгон хүмүүжүүлээ. Хара багаһаа хургуулидаа хайн хураад, үхибүүн бүхэниинь эрдэмтэй, ажалша хүнүүд болоо байна.

Аһан томо хүбүүниинь болохо Дамдинжаб Дылгыров эхэ эсэгын шанга хургаалтай хүн 10 класс дүүргээд, Улаан-Үдын хүдөө ажаһын институтуу шуумгай бэрхээр дүүргээд, няотагаа бусажа, аргагүй эхэ ажал хэһэн, Ушарбай няотагаа үргэһэн байна.

1961-1965 онууд соо түрэл «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлөө.

Тэрэ үе сагай Совет засагай ёһоор, хамаг ажалаа түсэбэй ёһоор ябуулжа, колхозоо түрүү зэргын миллионер болголсоһон хүн юм. Түрүүлэгшээр ажаллажа байха үедөө жэл бүхэндэ 1-1 майлай хашаа барюулаа. Колхоз дээрэ хүүгэдэй эсэриг тогтоогоо. Найман жэлэй хургуулиин барилга дүүргүүлээ. Котельня болоод, 2 байртай 12 гэрнүүдые барюулаа. Дүрбэниинь шлакоблогоор, найман гэрнын модоор барилдаа. Тэдэ жэлнүүдтэ колхозойнь тарья талханшые хайн ургаса үгөө. Хоёр мянган дүрбэлжэн талмайтай тарьянай тоог, тарьягаа хадагалха газар асфальтаар хушуулаа.

Эхэ хүбүүн Дамдинжаб Дылгырович нимэ эхэ няотагтаа туһа хэһэнэй удаа Новосибирск хотын СибНИИЖ гэһэн аспирантурада орожо, тэрэнэ дүүргэһэнэй удаа хүдөө ажаһын эрдэмэй кандидат болоһон хүн юм. Удаань 25 жэл соо БГСХА-гай оюутадта багшалаад, энэ академин доцент, Буряад Республикын Агропромышленна комплексын габыята хүдэлмэрилэгшэ болоһон.

Энэл тон эхэ аха Дамдинжаб Дылгырович бэшэ дүүнэдтээ эхэ заабари гашай табижа, бүгэдыень зүб зам руу дахуулан гэхэб.

Дугар Абидуевич Дылгыровэй хоёрдохи ахань Дондок Абидуевич 1940 ондо түрэнэн, эхирэй үрөөһэн байгаа. Дондок хүбүү-

Аглаг уужам Ага няотагай Амидхааша гэжэ хууринай Бурхантын обоогой бооридо ажалша малша дэлдэгэр галзууд омогой Абыдын Дэлгэрэй гэр бүлэдэ 1943 оной майн 18-да Дугар гэжэ гурбадахы хүбүүн түрэнэн байна. Дэлгэр гэшээ ном бэшгэтэй хүн хадаа финотделдэ хүдэлөө. Удаань няотагайнгаа хургуулиин завучаар, багшааршые ажаллаһан байна. Сэрэгэй албанда абтажа, Эсэгэ ороной аюулта дайнай гал дүлэн соо мэргэн буудагша - снайпераар фашистнуудтай тэмсэжэ, 32 наһандаа дайсанай һомонһоо гэмэлтэжэ, дайнай газарта баатарай үхэлөөр унаа.

ДУГАР ДЫЛГЫРОВЭЙ ДЭЛГЭР БЭЛИГ

ниинь баһал урагшаа эрмэлзэһэн хүн Шэтэ хотын пединститудай спортивна факультет дүүргэжэ, наһанай амаралтада гаратараа, хургуулиин хүүгэдтэ физкультура зааһан. Эрхим хайнаар хурагшадаа спортдо хургаһанай түлөө «Россия Федерациин хуралсалай отличник» нэрэдэ хүртөө. Мүнөө пенсионер хүн Ага-Хангилайнгаа колхоз дээрээ шахматна кружок эмхидхээд, 68 наһатайшые наа, няотагайнгаа зонни шатараар хорюулна. Энэ хүмнай олон жэл эрхим хүдэлһэнэй түлөө ордендо хүртөө.

Дугарай дүү хүбүүн Владимир Жамсаранович Бальжинимаев гэшээ 1952 ондо түрэнэн юм. Энэ хүмнай баһал эхэ эсэгын болоод эхэ аха Дамдинжабайгаа шанга хургаалтай, урагшаа ханаатай хүн байна.

Урдань Совет засагай үе сагта залуушуулар Ленинскэ комсомолой уряалаар ходо шэнэ хүшэр газар руу шумайжа ошодог байгаа. Володя Людмила хоёр залуу инагууд баһал комсомолой уряалаар түрүү зэргэдэ жагсажа, БАМ-ай шэнэ барилгада мордоо юм.

Владимир хадаа Социалист Ажалай Герой Александр Васильевич Бондарь гэшын суута бригадада хүдэлөө. Хойто зүгтэй шэмэрүүн хүйтэн зунай халуундашые БАМ-да олон жэлдэ хүдэлжэ гараа. Людмилаин БАМ-ай барилгашадай больницада медсестрагаар хүдэлһэн.

Манай гүрэнэй эхэ БАМ-ай барилгада хүдэлжэ, Владимир Жамсаранович Бальжинимаев «РБ-гэй габыята барилгашан» гэһэн нэрэдэ хүртөө, аханар шонгээр баһал Буряадай хүдөө ажаһын дээдэ хургуули дүүргэһэн. Олохон жэл соо «ООО - Алима» гэжэ кафе ударидагшаар хүдэлһэн. Владимир Жамсаранович БАМ-ай 30 жэлэй медалээр шагнагдаһан. БАМ-да олон жэл соо хүдэлһэнэй түлөө БАМ-ай «Ажалай ветеран» гэжэ пенсидэ хая гараа.

Людмила Лудуповна нүхэрнын пединститут дүүргэжэ. Мүнөө «ООО-АЛИМА» кафедр хүдэлжэ, арад зонни эдэлүүлжэ, ундалуулжа байна, оролдосотой эрхимээр ажаллаһанай түлөө «РБ-гэй худалдаа наймаанай габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн нэрэ хүндэдэ хүртөө.

Бальжинима Жамсарановичтанай Цыбикжаб басаган багша мэргэжэлтэй, эхэ хариуцалгатай, шанга газарта эрхим хайнаар ажаллажа, гурба дахин хүндэлэй медальнуудта хүртөө юм. Нягта нарин, саб гэмэ бэрхэ, хэдэн хүүгэдэй эхэ гэшээ.

Би эндэ Дугар Абидуевич Дылгыровэй аханар дүүнэрын зорюута дурдабаб. Дагаанхан галзууд омогой Жамсаранай Бальжинима Дугарай хойто эсэгэ гэшээ Дашарабдан Батожабайн бүлэ юм. Памажаб абгайтай гэр бүлэ боложо, 6 хүүгэдээ жэншэдгүй хүмүүжүүлээ, аргагүй бэрхэ зонууд болгоо.

Эдээшэйманай Дугар хүбүүниинь багаһаа зан хайтай, Володя болоод дүү басагадаа харалсажа, наадуулжа, эжыдээ эхэл тухатай байһан ха.

Дугар хүбүүн эхэ боложо, 1963 ондо амжалттай бэрхээр хуража, Зугаалайн дунда хургуули дүүргэжэ.

(Зүүн гарһаа) Д.Дылгыров гурбадахы.

Уданшьегүй Далайн сэрэгэй албанда абтажа, Балтин далайн эрьедэхи Латвида албаяа үнгэргөө.

Сэрэгэйнгээ алба дүүргэжэ, Ушарбай няотагаа, гэртхиндээ эрээ. Албанай һүүлээр нэгэ хэдэ соо амараад, гэртхиндээ бага зэргэ туһалаад, Дамдинжаб ахайнгаа замаар эрдэм шудалхаяа зорижа, Улаан-Үдын сельхоз институтай ветеринарна факультеттэ ороо, табан жэл соо эрчимээр хуража, 1971 ондо дүүргээд, эмшэ-ветврач болоо. Институдайнгаа наравленер Шэтын Макавеевэй шубуунай фабрика эльгээгдээ.

Дугар Абидуевич хэдышые врач мэргэжэлтэй хүн болошые наа, бага наһанһаа ном эхэ уншадаг, шүлэг, рассказ жаа-жуухан бэшэдэг байһан. Юрэдөөл, юумэ зохөөхо, бэшэхэ эрмэлзэлтэй байһан. Институдта хураашые байхадаа, уран зохөөлошо Дашарабдан Батожабайтаяа үргэлжэ холбоотой байһан. Уран зохөөлшын гэртэнь орожо, бэшэһэн юумэнүүдээ харуулдаг хэн. Шубуунай фабрикадашые хүдэлжэ байхадаа, Дашарабдан ахатаа бэшэг бэшэлсэдэг байгаа. Макавеевкэдэл байхадань: «Хуааншны тухаягайхи мэтэ болохон. Ши, Дугар, түргэн эрэ Улаан-Үдэ. Шамда яһалал юумэ зохөөхо бэлиг байна», - гэжэ бэшэг бэшэһэн.

Тиймэһээ уданшьегүй Дугар шаби Улаан-Үдэ эржэ, багшадаа додол орожо гаража байгаа.

Нэгтэ Дугарнай Эгмэ гэжэ корейнка һамгатаа ерэхэдээ, «Хүлгөөтэ үдэрнүүдэй» түрүүшын вариант, 90 гаран хууданан зүжэг абаад эрээ бэлэй.

Манайхин тэрэ үедэ Ленинэй гудамжа, 63 хаягаар хууһамди. Дашарабдан яһала эхээр баярлаа, тиймэ эхэ зүжэг бэшээд эрэхэндэнь. Тийгээд лэ үдэһэнһөө эхилээд, бүхэли һүни соо тэрэ зүжэгөө уншаал даа. Дугарайнгаа уншажа байхада, багшань яһала тэсэмгэй шагнаад: «Дугар, эхинһэнь 25 хуудаһа абаад, энэ минни хажуудахи амһарта руу хая. Тийгээд саашань унша», - гэжэ хэн.

- Юундэ тийгэбэт, яһалал оролдоолби, - гээд, Дугар эхэл урмаа таһараа бэлэй.

- Панаагаа бү зобо. Саашань унша, - гэбэ Батожабайн.

Энээн тухайнь Дугар һүүлдэ ходо хөөрөгшэ, хүхигшэ бэлэй даа. Тэрэ зүжэгөө һүүл болоторын уншаад байхадань, зохөөлошо драматургнь Дугартаа саашань яагаад заһахые, юуниинь сэрэгтэй, юуниинь үлүүб гэжэ гашайдаа.

Дугаршые тэрэ зүжэгөө багшынгаа хэлэһэн соонь заһаад,

печаталаад, үглөөдэрын Батожабайтаяа Буряад театрайнгаа директор Цырен Аюржаневичта ошоод: «Шэнэ драматургые танда асарбаб. Энэ зүжэгые артистнуудтаа уншахые бодое», - гээ юм ха.

Тэрэл бээрээ артистнууд, режиссёр, директор, завлит бүгэдэни урда Дугар Дылгыровын уншажа, бүгэдэ зон үгэ хэлэжэ: «Энэ һайн зүжэг болоо, репертуартаа оруулхабди», - гээд лэ зүжэг абтаа гэхэ.

Уданшьегүй Буряадай габыята артист, режиссёр Даша-Дондок Жал-сараев «Хүлгөөтэ үдэрнүүд» гэшээ тайзан дээрэ табиба ха. Сценын оформлени Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Б.Б.Чернутов гүйсэхдэһэн. Театрайманай бэлигтэй артистнууд жэгтэй бэрхээр рольнуудаа гүйсэхдэһэн юм.

Дугар хүбүүнэйнгээ түрүүшын зүжэг харахаяа аяр Ушарбайһаа Памажаб эжын Бальжанима абатайнь хониной тарган мяха, бэшшые бэлэг сэлэгтэй эрээ юм. Зүжэг харагшад аргагүй энээлдээ, альгаа ташалдаа. Энэ үедэнь Бальжанима абань эжытэйнь хоюулаа бодоод: «Энэ хүбүүмнай маандаалал бэшээ юм байна. Ябая», - гэлдээд, зүжэгһөө гараад ябашоо хэн ха. Пүүлдэ Дашарабдан Дугар хоёр аба эжы хоёрын ханан ханан хүхэ модон энээлдэгшэ бэлэй.

Энэл «Хүлгөөтэ үдэрнүүд» зүжэгын 5 жэл соо үргэлжэ театрай тайзанһаа буугаагүй аад, хүн зон эхэл һонирхожо хараа, энээд наадан болоо бэлэй.

Энээнһээ эхилээд лэ Дугар Абидуевич Дылгыров аяр 15 олон акттай зүжэгүүдые зохөөжо, Буряад театрга болоод, Агада, Усть-Ордада, Яхадта, Монгол орондо, Тувада, Хальмагта, үшөөш олохон театрай тайзанууд дээгүүр табигдажа, автарай нэрэ яһалахан нэрлүүлээ юм.

Дугар Абидуевич драматургнай жэл бүхэндэ шэнэ шэнэ зохөөлоор арад зонни хужарлуулжа, хүхэжэ байһан. «Хари хүнэй гашуудал» гэһэн зүжэгын «Театральная жизнь» журналда хэблэгдэжэ, РСФСР-эй Соёлой министрствын болон Уран зохөөлошодой холбооной лауреат болоһон юм.

Энэ зохөөлошомнай аханар мэтэ додол урагшаа эрмэлзэһэн ябадалтай, сээн мэргэн хүн хадаа 1977 ондо Москвагай ГИТИС-эй театральна дээдэ курс гэшые дүүргэһэн. Энэ драматургнай хэдышые сүлөөгүй байгаашые наа, хажуугаарнь Буряадай АССР-эй «Байгал» гэһэн хуралсалай ажахыда ахалагша ветврачаар

Дурасхаал

хүдэлөө.

1974 онһоо «Буряад үнэн» газетэдэ корреспондент ябаа. Гадна Соёлой министрствын дэргэдэхи соёлой бэлигтэй байшанай «Репертуарна хууданай» редактор байһан. Буряад театрайнгаа уран зохөөлоой таһаг хүтэлбэрилөө юм.

Дашарабдан Батожабаймнай бурхандаа мордоһоор 31 жэл болобо. Арад зон уран зохөөлошобо мартахагүй байна. 60, 70, 75, 80, 85 жэлнүүдэйн ойн баяр манай республика, түрэнэн няотаг Аганышые үргэлжэ гэмдэглээ.

Батожабайн үнэн шабинь Дугар Абидуевич гэшээ номгон даруу, хайхан сэдхэлтэй, үнэн сэхэ хүн ямаршые газарта Батожабайн ойн баярай уулзалга болоходонь, залхуурангүй намтай ошолдодог хэн.

1989 оной февраль һарада Барханай арадай театр «Жаргалаа бэдэрээшэд» гэһэн зүжэг табиба.

Зүжэгтэй инсценировка Москвагай драматург - уран зохөөлошо М.Рогачевский «Төөригдэһэн хуби заяагаар» удхалан бэшээ юм. Энэ зүжэгые буряад хэлэн дээрэ Буряадай арадай поэт Гунга Гомбоевич оршуулһан.

Барханай арадай театр энэ зүжэгтэй премьерэдэ намайе, драматург Дугар Дылгыровые, Содном Дариевич Хажитовые уряа бэлэй. Сценэ дээрэ энэ зүжэгые театрай режиссёр Бадмаевтай Содном Хажитов табибсажа туһалһан байна.

Няотагай дарганар, театрай артистнар, няотагай хүн зон мание эхэ хүндэтэй угтаа юм.

Энэ театрай артистнаршые жэгтэй бэрхээр наадажа, хүн зон эхэшые хүхэ, наярса альгаа ташаа хэн. Ямар бэ даа, үлгэрэй героинууд мэтэ хүрөөтэй бэрхээр энэ зүжэг табигдаа.

«Төөригдэһэн хуби заяагаар» Барас Халзанов, Москвай Ярушиков гэжэ кинорежиссёр хоёр 3 серттэй киногой сценари бэшээ юм. Эдээнэй хажуугаар Монгол ороной Дамбын Торбат гэжэ кинорежиссёр хүн энэ «Төөригдэһэн хуби заяагаар» 2 серттэй киносценари бэшээд эрээ юм. Эдэ сценариинууд БНЦ-эйн хранилицида тушаагданхай. Мүнөө хэн мүнгэ үгэхэб даа. Торбатын бэшэһэн сценари Дугар Дылгыров ород хэлэн дээрэ оршуулһан юм.

Дугар Абидуевич Дылгыровнай шүлэг, рассказ, һүүлдэ эхэ һонин роман бэшээ бэлэй. Нэгэһэн наһан соогоо бэшэһэн юумэниинь аргагүй эхэ гэшээ. Энэ оной майн 18-да хайрата Дугар Абидуевичнай 65 наһаа гүйсэхэ бэлэй.

2003 оной майн 23-да 60 наһанайн ойдо зориулан, бүхы зохөөлошудтань зориулан үзэсхэлэн литературна музей соо болоод, уран зохөөлшын аха дүүнэр, гэр бүлэнь хабаадаа. Хүн зон олоороо энэ үзэсхэлэн хараа хэн.

Иимэ эхэ ажал бүтээһэн зохөөлшын нэрэ түрэ мартагдахагүйнь сохом. Дугар Абидуевич Иксана Дугаровна гэжэ эхэ басаган ба Инна Дугаровна гэжэ бага басагатай. Эдэ басагадай 4 зээ бага басагад эхэ боложо байна.

Д.А. Дылгыровэй алдар габыаа үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Россин Уран зохөөлошодой холбооной гэшүүн, республикын искусствын габыята ажал ябуулагша, Буряадай арадай уран зохөөлошо мун.

Манай республика болоод түрэл няотаг Агын тойрогой удамаршад Дугар Абидуевичай нэрые мүнхэлжэ, ажаһууһан няотагуудтань гудамжануудые Дылгыровэй нэрэмжээ болгохо байгаа. Дугар Абидуевичай бүхы бэшэһэн зохөөлошудынь согсолжо, номуудые хэблэхэ байна.

Панаасуу БАТОЖАБАЙ.

НАЙНИИЕ ХЭХЭ ГЭЭД, НААД ТАТАБАД

Урдань, Совет үедэ нургуулия дүүргэнэй удаа хүдэлхэ газараа өөрөө бэдэржэ ябахгүй, амаршые гээшэ хэн ха. Гансал гэр гэртэнтээ харилсахын аргагүй, холо эльгэгдэшэдэгын харатай бэлэй. Басаган хүн тэрэ руугаа хүбүүнтэй танилсажа, хадан харида гараа наань, ошон ошоо гэжэ тоолоё.

Анхан дадахан ажалаа орхихо, танилсахан зон нүхэдтээ тахарха

гээшын хэды бэрхэгэйшые наань, партиин эмхиин даалгавар оондоо нотаг эльгэгдэжэ, бүхы наһаараа ажалажа, өөрынгөө ууган тоонто нотаг, эхэ эсэгээшые мартаха тоонтой болодог муутай байһан гээшэ.

Эгээл иимэрхүү ушараар Шэтын нэгэ предприятиян ноёнсор болоһон дүү хүбүүнэдэ айлшалхаяа ябаһан би нэгэ иимэ уршагта ороһон хүм.

Улаан-Удын вокзалһаа вагондо хуухадаа, гурбан наһажаал эхэнэртэй тудалдабаб. Хаанашые хүрэхэе ябаһан зон юм наабдаа, бү мэдэе. Хубсаһа хунараа купе соогоо үлгэжэрхөөд, тэдэниие ехэ анхаран һамаарангүй, вагон-ресторан ошожо, нэгэ бага хуубаб.

Тэндэһээ купегээ ерэхэдэе, архидаа бага зэргэ дилдээ хүн гүб, али үдэртөө хүдэлжэ эсэһэндээ юм гү, һөөл үргэхэмни хүрөөд, теэдшые үдэшын саг һэмнай даа, унтахаяа хэбтэбэб.

- Бидэ удаан ябангүй, буухаяа байнабди. Энэ гуталаа абажа, саашань хэгты. Энэ гоё ботинкыетнай хүн абашахадаа болохо,- гэдэнэд. Яагаа гасаанша хүгшэд бэ гэжэ һанаһан би саашаа хараад лэ хурхиршабаб.

Һэрхэдэмни, үнөөхи буушэдни нээрээ байхагүй. Бууха сагни дүтэлшэнхэй хэбэртэй, яража хубсаһаа үмдэбэб. Нохой халхай, үнөөхи ботинкунуудни олдохо юм бэшэ. Бүхы нүхэ һүбынь дууһан хараад, по-

ездын намайе хүлеэжэ байха бэшэ хада халимдар оймһоороо буубаб.

Үглөөгүүр эртэ. Газар хүйтэн. Вокзал руу орохо гэхэдэе, зонһоо эшэнэб. Таксигаар гүйлгэжэ ошоод лэ түрүүшын магазинһаа гутал абажа, үмдэхэ бодол түрэбэ.

Яһала гоё хубсаһатай, саквоаяж баринхай, галстук зүүнхэй хүнэй байхада, машинанууд ябадалаа удааруулхадал гэхэ юм. Оймһоороо байхыем обёорходоол байлангүй, хажуугаарни һэршэгэнэсэ үнгэршэхэ юм. Юун гэжэ бодоһыень хэн мэдэбэ.

Ариг сээрээр ябаха дуратай би, угайдхадаа, саб сагаан оймһотой наабзаб. Нилээншые даарагдаа, нилээншые зүдэрэгдөө.

Арай шамайхан магазин хүрэжэ, гутал абаха гэхэдэ, намда тааруу юумэ олдоногүй. Халхи хүлхишые наань, нэгэ гутал хүдөө углажа, хашагдаһан минии дүүгэдэе хүрэнэн тэрэ һэн. Аргагүй ехэ ахай хүн аад, яажа ерэнэнэ хөөрөөгүймни эли.

Асарһан бэлэгүүдэе хубааха гэжэ саквоаяжаа нээн гэхэдэм, өөрымни ботинкунууд гаража ерэлэй. Хэды эшэе, гайхаа, хүйтэ нойто абаха уршаг зоболондо ороошые наа, ухаагаараа түйжэ, би тэдэ хүгшэдэе гомдоогүйб, һайниие хэхэ гэжэ ябаһаар, һаад татабал гээшэ бээе.

Тимофей НИМБУЕВ.

НУГАШАН

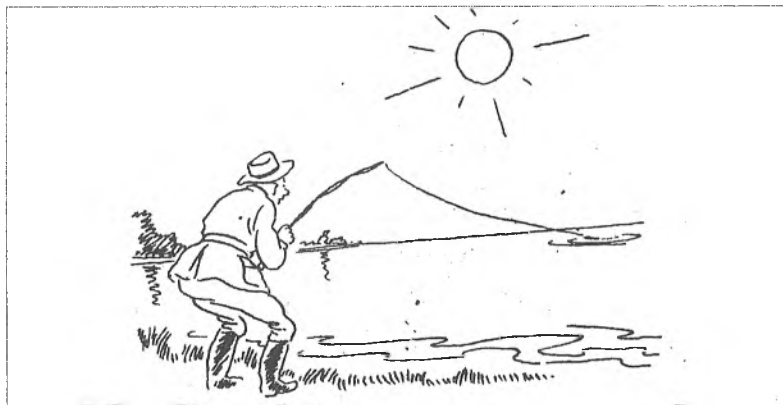
Дансаранай Дагба хуушарһан, гантажаһан хүрэгтэй, 16-дахи калибрай хоёр амата буутай айл хүршэнэрийнгөө дунда агнуури хэхэ дробовигтай, бардамхан хүн шэнгээр алхалдаг һэн. Хабар, намарай сагта уһанай шубуу агнажа, үдэр бүри халбагадаха шүлэгтэйхэн байдаг бэлэй.

Нэгэтэ намарай нэгэ үдэр Дагбамнай урдахи ехэ нуур дээрэе субажа сугларһан нугаһа буудаж, ехэхэн олзотой болохоор бодомжолбо. Тэрэ үдын һүүлээр хамаг юумэе түхээржэ бэлэн болгоод, нуур тээшэ яаралгүйхэн гэшхэлэе һэн. Хүрэхэ газартаа хүржэ ерэхэдэнь, нуур дээрэ халуун орондоо ниидэхээр субаһан нугаһад хэдэн хэсэг хэсэгээр хубааранхай, тамаржа байбаб.

Энэниие харахадаа, Дагбын досоо баяр, омогорхой ошон бадаржа захалба. Тэрэ сагаа хүлеэжэ, хулаһа, ожорһоной захадань һаглагар томо дэгнүүл шэлэжэ, аятай зохидоор зүрхэе даран хууба. Эгээл энэ үеэр һүрэг хонидоо бэлшэжэ ябаһан эмээл моритой Доржоодойн Самбуугай нуурай саада заханаань эрьедэнь дүтэлхэдэнь, тамаржа байһан нугаһад үргэжэ, нэгэ захиралгаар мэтэ шуугатайханаар даляраа уһа сохин ниидэшэбэд. Дагба хүлеэгдээгүй иимэ ушарай болоходонь, нилээд аягүй байдалда абаба. Хэдэн тээшэ зүг барихан шубуудые үдэшэн хаража байһан тэрээндэ нэгэ бүлэг шубуудай хушууран доохонуур сэхэ урдаһаань ниидэжэ ябахань обёоргодобо. Дагба одоол энэниие алдажа болохогүй гэжэ бодомжолоод, хоёр аматаа түргэн һомолжо, оньһыень татанхай, дүтэлхыень хүлээн хууба.

Уданшыегүй хушууран нугаһадай хүүесэ ниидэхэнь дуудаж, буугаа бэлэн баринхай һууһан Дагбамнай хоёр аматынгаа сэмгые сэхэ шубууд тээшэ шэглүүлээд, оньһыень дараа ааб даа. Хоёр аматын зэргэ наярхада, шэхэ дүлиирүүлмэ абяан нуур дээгүүр эдэлжэ, ангуушанай буугаа саашань үшөө хуряагагүй байхадань, малгайн зэргэ юумэн хүүһээр ерэжэ, Дагбын үргэн доохонуур сээжыень сохин унаба. Бүглэртэрөө сохюулан үнөөхи ангуушамнай һуумагшаа гэдэргэ тарайшоо ааб даа. Хэдыхэн саг соо хэбтэһэн Дагбын солоохой орожо харахадань, нилээд томо нэгэ нугаһан хажуудань хэбтэбэ.

Һомондо дайрагдаһан нугаһан уһахадаа, Дагбые сэхэ тудаж, оборготуулан алдаа бшуу. Нугаһа агнагшамнай олзоёо абаад, аргаахан гэртэе бусаа юм.

ЗАГАШАН

Манай хүршэ Пошхиоудайн Даша хольнгоо түрэлхидтэ айлшалжа, Баргажанай Адаг нуурын ошожо, хоёр долоон хоногой туршада амараад ерэхэдэе, нилээд юумэ хараһан, дуулаһан бусаа бэлэй. Тэрэ гэртэе ерэ ерөнээр, заһаһа барихаар хахуули түхээржэ захалаа һэн. һамганинь үбгэнэйнгөө юу хэжэ байһые хараһаар ойлгожо, шимни дэмьрээ гүш, үбэл болохоёо байхада, ямар хахуули бэлдэбэш. Нэгэ мүнгэнэй туһагүй, энээнэе үргэлөөд утын үдэр зайгуултахаяа һанабалтайш. Зунай дулаанда заһашалхадаа, олоһон олзошны үгы һэн даа, гэхэ мэтээр гэмэржэ захалба.

Анханһаа һамганайнгаа үгэдэ анхардаггүй байһан тэрэ олон үгэй, суглуулжа түхээрһэнэе үргэлөөд, баруун урдахи нуур тээшэе гэшхэлэе һэн. Үдэ багта нуурайнгаа захад хүржэ, соолго соолохоор мүлһэн дээрэхи саһыень этгэжэ сэрбэрлэб. Нуурай мүлһэн хушалта ехээр хүрөөгүй, харлажа, доошоо шэртэхэдэ, һүрөөтэйгөөр харагдана. Даша соолго соолохо хурса согдоёо, мүлһыень һамаржа абаха уга эшэтэй шүүр-шанагаһа абаба. Тиигээдшые соолго сооложо, хөөрөөд гараһан мүлһыень шүүжэ абаад, хахуулияа түхээржэ, аргаахан табиба. Соолгын захад абяагүйхэн хүлеэжэ һуубал даа. Абаһаар дулаан, тэсэхээр аад, сагай ошохо бүри хүйтэн шэнги болошобо.

Һамганайнгаа үнээгээ һаахадаа хэрэгдэдэг багахан табуреткэ һуудалаа түхээрээд һуухынь тэндэ соолго соонь булай шангаар уһан шалшаганаад, нэхы бээлэйн үзүртэл хара боро юумэн бултагад гээд бухашаба. Даша булай ехээр сошожо, оог-хааг табяад, соолгоһоо холодон гүйхэдөө, шаргын харгыда туласа ерээд, бага зэргэ амияа даража зогсобо. Энэл үеэр хашан бороёо шаргада хүлһэн Шажга үбгэжөөл барууһаа аалихан дугшуулаһар ербэ. Хоюулан уулзадажа мэндэшлэдээ:

- Энээн руу хүн хашхараа, ооголоо гү? Дуулаа гүш? Хэн байгаа гэшэб? - гэн, асуудалдаа харюу хүлэһэншүү. Шажга үбгэжөөл Дашые гэтээд байба.

- Угы, тиимэ хашхарһан хүн үгы. Заһаһа хахуулдижа байхаданни, соолго сооһоо нэгэ томо толгой шэнги юумэн бултайжа намайе сошоогоо, айлгаа. Би сошоһондоо хуугайһан байжа болооб, - гэбэ Даша.

- Энэ нуурта ямар заһан байха юм. Намар һүүлшын үертэ хуу гаража ошоо бэшэ юм гү, - гэбэ үбгэжөөл. Шажга үбгэжөөл юунэй болоһые урид ойлгоһондоо агнуури хэхэ дуратай Дашые айлгаха гэжэ бодобо ха.

- Соолго сооһоо юун бултайгаа гэнш? Томо толгой гү, энэһнээ томо гү? - гэжэ бээлэйтэй нодаргаяа харуулхадань, Даша:

- Томо, томо, мориной толгойдол адли ха, - гэбэ.

- Зай, иихэдэе шимни энэ нуурай эзэнтэй уулзаба гэшэш. Нуурайнь заһаһа олзоборилхоһоо урид эзэнһэнь олзо эрижэ, сэржэм үргэхэ байгааш. Эндэш намар, үбэлэй сагта заһаһа хахуулдиһан хүн байхагүй. Ши түрүүлэн харгы гаргаа гэшэш, - гэбэ. Даша үнэншэжэ:

- Эндэмни сэржэмэйхи бии. Асарһан аад, мартаад байбаб. Асарһууб, - гээд, соолго тээшэе шуумайшаба.

Заһашанайнгаа хахадые хоюулан балгахадаа, нилээд халажа, элдэб эсын юумэ хөөрэдөө ааб даа.

Энэ үедэ Шажга үбгэжөөл Дашаяа гасаалһандаа аягүйрхөө юм гү: - Соолго сооһоонни ондатра бултайгаа ёһотой. Эндэшни һайнай олошороо. Юунэйхи энэ шалбааг нуурта эзэн байба гэшэб. Нажартаа хура бороогой хоморто хатаһаха, үер болохоодо, уһаар дүүрэдэг ха юм. Заһаһаншые байхагүй, - гэжэ сэдхэхэе ябаһанаа сэхэ руунь дэлгээ һэн...

Үнэн болоһон ушар

ХОЮУЛАН БЭШЭ, НЭГЭНИИНЫ...

Һая болотор олонхи аймагуудта тэжээл бэлдэхэе харюусалгата хаһын эхилхэдэ, бүхы шахуу эмхинүүдэй, зургаануудай болоод захиргаануудай коллективүүдтэ тусгаар хэды центнер үбһэ һүрилжэ тушааха тухай даабаринууд үгтэдэг байгаа. Энээнэд ноёншые наа, нохойшые байг, хамаагүй булта хабаадаха, хубитаяа оруулха уялгатай байһан.

Манай аймагай хүдөө ажыхын захиргаанай коллективтэ голы саада эрьеэр нэмжыһэн намаг налхитай сабшалан хубаарилгадан үгтөө һэн. Гэр байраһаанмай холо бэшэ байбашые, ургасань бирагүй, даалгаварита үбһээе хүсөөжэ абахамнай хүшэрхэн шэнгээр үзэгдөө һэн. Теэд яахаб. Үбһэ хуряалгын түлэг эхилээд байхада, бидэ булта сугларжа түхээрээд, буруунуудай гүүртэдэ зуһаландаа зөөжэ гараһан малшадай хоһон гэрнүүдтэ отоглохоор ошобобди. Тэндэ ганса айл - Дашуухайн Мэдэг гэдэг олон үхибүүтэй ганса эхэнэр үбэлжөөнэй харуулан мэтэ үлһэн байгаа. Үбһэшэдэй субажа ерэхэдэ, Мэдэг ажалтай болоо. Ганса үнээнэйнгээ һүөөр үбһэшэдые хангаханаа гадна тогоошонинь болоо бшуу.

Аймагай түбһөө ерэнэн үбһэшэдэй дунда хадхуу шог үгтэйшүүл үсөөн бэшэ һэн. Жэшээлбэл, ахамад ветеринарна врач Будаалайн Сэбэг, нэгэдхэгдэмэл профсоюзудай түрүүлэгшэ Гатабай Дабаажаб гэгшэд хорон хагуу үгөөрөө хүн зоние нилээд хүхэжэ энеэлгэдэг байба. Түрүүшын үдэрнүүдтэ хэхэ ажалтай үгы дээрһээ коллективэйнь эхэнэрнүүд, басагад бэрээдүүд ерэлсээгүй. Тиимэһээ эршүүлэй дунда дэлгэрһэн шог зугаань хилэ, хэмжээгээ алданшоо.

Түрүүлэн ерэнэн үбһэшэд нуур, сөөрэмэй захаарки ногоо эртэ үглөөһөө гар хажуураар сабшажа нилээд эсэн алдаад, ундаа харяахаяа отог тээшэе яарашабад. Үбһэшэдэй тогоошон Мэдэг үдэрэй хоол бэлдэжэ, түүдэгэй дэргэдэ һахы һалаг һалирна. Захаарань үхибүүдын хүлдэнь хүрмэлдэжэ, ямар ажал хүүлэхэб. Эгээл энэ үеэр түрүүшын үбһэшэд ерэжэ, бүришые яаруулба.

- Шүлэ, мыханай бэлэн болохонь ойртоо. Гар, нюураа угааж, амаржа байгты. Тэрэ саана шэрэм дээрэ сай бэлэн болонхой, ууха дуратайшуул уугты. - гэн яаралтай һалиржа байһан Мэдэг Будаалайн Сэбэгые обёоржо хараһаар, гар дээрэе үргөөд ябаһан хүбүүгээ Сэбэгтэ һарбайгаа:

- Энэ хүбүүгээ баряад, һамааруулал даа. Эгэшэнь хайшаа гараад үгы болошобоб даа. Хүндэ туһатай бэшэ, наадахаяал мэдэхэ, - гэн гэмэрһээр, бусалжа байһан тогоон тээшэе дугташаба. Мэдэг хабарай эхээр эхир хоёрые түрэжэ, хүршээрөө нилээд гайхуулаа һэн. Улаан сурба үхибүүтэй Мэдэгтэ ямар хүндэ гэшэб. Арбаад жэлдэ үхибүү хүлэһэн айлууд захагүйл. Магад, хэн нэгэндэ үргэжэ үгэхэ аабы гэлсэгшэдшые үсөөн бэшэ һэн. Теэд Мэдэгтэй хүбүүдэй нэгые үри болгохоор үргэжэ абаха дуратай айл элирээгүй байгаа.

Үргэлөөд ябаһан хүбүүгээ Сэбэгтэ дамжуулан үгэхэ үедөө Мэдэгтэй тэрээндэ ханджа хэлһэн хэдэн үгы хүсэд дуулаһан Дабаажаб ушаргүй баясажа:

- Сэбэг, шамда үзүүлэхэб даа, - гэжэ досоогоо бодомжолон байба.

Үбһэшэдшые тогоошоной бэлдэһэн шүлэ амтархан эдээд, бага зэргэ амархаяа тогооной гэрһээ һубарин гарабад. Сүлөөтэйхэн эндэ тэндэ тамхилжа хуухадаа, Дабаажаб һанаһанаа сэхэ хэлэхэ гэжэ шиидээд:

- Зай, Сэбэг, Мэдэг мүнөө юун гэбэб. Эхир хоёр хүбүүдын шиний гэшэ гү? Олон үхибүү нагасанартань бэлэглээ байнаш. Мэдэг одоол нюусагүй сэхэ руунь хэлээ. Энэ хүбүүгээ баряад һамаруула гээ. Шэхэтэй хүн булта шагнаһан байха, - гэжэ лаблан шалшахадань, нүгөөдэнь тэсэжэ ядаад:

- Хоюулаа бэшэ, нүгөөдэнь шиний байха. Бу мэлээ, булта мэдэхэ, - гэхэдэнь, сугларагшад эльгээе тэбэрин энеэлдэжэ садаа бэлэй.

Вл.ЖИГЖИТОВ,
журналист.

Р.Е.ПУБАЕВАЙ түрэхөөр 80 жэлэй ойдо

Регби Ешиевич ПУБАЕВ мэндэ ябаа наа, декабриин 28-да 80 наһаяа гүйсэхэ байгаа. Регби Пубаев тухай хурса гуурһата журналистнууд Долгор Жугдурова, Дондог Бальжинимаев, Пурбожаб Нимаев гэгшэд зүрхэнэй хайн үгөөр дурсажа бэшээн байдаг.

Пурбожаб Нимаев Регби Ешиевичын 65 наһаяа хүрэхэдэнь, «Буряад үнэн» сониндо статья бэшээн бэлэй, тэрэнь гайхалгүй. Регби Пурбожаб хоёр үсын нүхэд, сасуутан байһан, гансал мүнөө хожуулаа үгы, мордошоһониинь гэмшэлтэй, харамтай. Пурбожаб Нимаев олондо мэдээжэ. Аглаг хайхан тэнюун Ага нютагай эрхим алдарт хүбүүдэй нэгэн ябаһан. Буряад орондоо олон харюусалгата ажалнуудта хүдэлһэн, соёлой министрээр арбаад жэлдэ, «Буряад үнэн» сониндой редакторай орлогшоор хүдэлһэн. Хүн талаараа үнэн сэхэ, сэсэн сэбэр хүн нэн. Би Пурбожаб Нимаевай бэшээн статья танай анхаралда дурадханаб.

Наһанайнь нүхэр Хандажаб Батовна ПУБАЕВА.

болон буряад арадай түүхэ шэнжэлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа баһал оруулһан байха юм. Хуушан монгол бэшэг хайн мэдэхэ байһан тула Буряад Республикын Түбэй архивта байһан урданай данса саарһанууды шэнжэлжэ, оршуулжа, арад зондоо тайлбарилжа үгэһэн габыятай. Тэдэнэй зарим хуби «Архивное дело в Бурятской АССР» гэжэ суглуулбари соо 1960 ондо толилогдохон байха. «Буряад-монголнуудай хуряангы түүхэ», «Зурхай» болон бусад зохёол-

тантай нягта харилсаатай байһаниинь буянтайшые, дэмбэрэлтэйшые юм. Ушар иимэхээ СССР-эй Буддын шажантанай эблэлэй президентээр, мүн Совет-энэдхэгэй хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай эмхиин түрүүлэгшээр хунгагдаһаниинь олоной зүгһөө ехэ этигэл найдал үзүүлһэн, тэрэнэй ехэ габыаас мэдэрһэн ушар болоно ха юм.

Үшөө нэгэ шэнжэ шанар тухайнь хэлэнгүй гаража болоногүй. Юуб гэхэдэ, Регби Ешиевич түрэл арадайнгаа, Ази

Түбэд... Ульгэр домогто, үргэн сууда ороһон Түбэд орон. Олон мянган жэлэй онсо өөрсэ түүхэтэй Түбэд орон. Элдэб яһанай уран бэлигтэнэй, эрдэм шэнжэлэгшэдэй ухаан бодол, хүсэл эрмэлзэл хүлгүүлһэн Түбэд орон. Урда холынгоо ноуса баялигууды мүнөөшые гүйсэд нээгэгүй Түбэд орон.

Энэороной һонирхолто түүхэ, соёл болбосорол, эрдэм бэлиг, онсо шэнжынь ойлгохо, тайлбарилха гэжэ хэдэн зуун жэлнүүдэй туршада түби дэлхэйн эрхим түлөөлөгшэд оролдохон гэшэ. Түбэд ороние шэнжэлгэдэ манай Буряад нютагай элитэ эрдэмтэд Гомбожаб Цыбииков, Базар Барадин, Будда Рабданов сэгнэшэгүй ехэтэ хубитаяа оруулжа, дэлхэй дээрэ нэрэ хүндэтэй болоһон гэжэ бидэ мэдэнэбди. Харин хүүлэй үсын эрдэмтэд сооһоо тэдэнэй эрхилһэн хэрэг үргэлжэлүүлжэ, шэнэ хуудаһанууды бэшээн манай элитэ эрдэмтэ Регби Ешиевич Пубаев хуушанай СССР-эй эрдэм шэнжэлэгшэдэй дунда түрүү һуури эзэлдэг байгаа юм.

Эдир бага наһанһаа сугтаа үндэһэн, эрдэм хургуулиин эхин шатаһаа нүхэсэһэн, шэнжэлхы ажалайнь хүнгэн бэшэ бүхы шатануудынь хайн мэдэхэ байһан бидэндэ, нютагай-хидтань, бүришые гашуудалтай.

Зугаалайн хургуулида долоон класс дүүргээд, Агын багшанарай училищи эрхим хайнаар түгэсэхэһэнэй удаа Ленинградтай суута университетэй зүүн зүгэй факультэдэй оюутан боложо, эрдэмтын ажал ябуулгын эхи табиһан намтартай. Олон буряад хүбүүд тэндэ һурадаг байгаа. Багаһаа нүхэсэһэн, нютагаймнай бэлигтэй хүбүүн Бал-Доржо Бадарасв баһал тэндэ һуралсадаг хэн.

1952 ондо университетэйнгээ дүүрэн курс амжалта түгэсөөр дүүргэхэдэнь, аспирантурада үлээжэ, Алас-Дурна зүгэй оронуудай түүхэ шэнжэлхэ шэглэлээр тэрэ хүдэлжэ эхилһэн байна. Түбэд, монгол, буряад хэлэ бэшэг хайн мэдэдэг, абьяас бэлигтэй, оролдолго хэшээлтэй байһаниинь үндэрөөр сэгнэгдэдэг байгаа юм. Гайхамшагта эрдэмтэ - востоковед түүхын эрдэмтэй доктор профессор

ЭЛИТЭ ЭРДЭМТЭН - ЗҮҮН ЗҮГЭЙ ТҮҮХЭ, ШАЖАН МҮРГЭЛ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

Николай Васильевич Кюнерэй ударидалга дотор эрдэм шэнжэлэгын хүдэлмэри эхилһениинь ехэ дэмбэрэлтэй байһан гэжэ нүхэдынь онсолон тэмдэглэдэг байна. Саг соогоо аспирантура дүүргээд, «Түбэд ороние Англиин эзэмдэн зонхилолго болон англиин булимтарагшадта эсэргүү түбэд арадай тэмсэл (XIX зуунай һүүл болон XX зуунай эхин)» гэхэн тэмээр диссертаци хамгаалжа, түүхын эрдэмтэй кандидатай нэрэ зэргэтэй болоод, түрэл нютагаа бусаа бэлэй.

Гурбан жэлэй туршада Буряадай багшанарай институтта, нэгэн доро областной партийна хургуулида эртэ урдын түүхын багшаар хүдэлжэ байхадань, шэнээр байгуулагдаһан буряадай эрдэм шэнжэлэгын комплексно институт урижа, Зүүн зүгэй таһагта Түбэдэй түүхэ шэнжэлхэ шэглэлээр - өөрынгөө нарин мэргэжэлээр тэрэ хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Тиймэхээ аяар 1958 онһоо һүүлшынгээ үдэр болотор тэрэнэй зохёохы хүдэлмэри Буряадай эрдэмтэй түбтэй таһаршагүй холбоотой байгаа гэшэ. Тэрэ Зүүн зүгэй оронуудай түүхэ шэнжэлхэ шэглэл байгуулагшадтай эдэбхитэй нэгэн болоно ха юм.

Түбэд ороной түүхэ олон талаһаань шэнжэлдэг байгаа гэбэл: Англи-Түбэдэй харилсаанууд, түбэд арадай сүлөөрлгын хэдэн шатын тэмсэл, 1911-1914 онуудай хитадай (синьхайска) хубисхалай үе, тус ороной һүүлэй хэдэн зуун жэлнүүдэй политическэ түүхэ, дундада зуун жэлнүүдэй үедэ бэшэгдэһэн түүхын зохёолнууд болон бусад олон һонирхолтой темэнүүд болоно. Тийгэжэхэдэн олон номууды бэшэһэн юм. Тэдэн сооһоо «XVIII зуунда болон XX зуун жэлнүүдэй эхиндэхи Түбэдэй политическэ түүхын очеркнүүд», «Пагсам-Чжонсан - XVIII зуун жэлэй Түбэдэй түүхэ бэшэгэй эрдэни зэндэмэни», «Түбэдэй түүхэ болон хронологи» гэхэ мэтэ томо-томо хүдэлмэринүүд тэрэнэй гуурһан дороһоо гаража, хэблэгдэһэн түүхэтэй. Энэмнай

Регби Ешиевичэй зохёохы ажалай гол шэглэл болоно.

Түбэдэй монгол угсаатай суута эрдэмтэ Сумба хамбын «Пагсам-Чжонсан» зохёолы шэнжэлжэ, тусхай ном гаргуулаад, тэрээгээрэ түүхын эрдэмтэй докторой нэрэ 1982 ондо СССР-эй АН-ай Востоковедениин институттай Ленинградтай таһагта амжалтайгаар хамгаалаа бэлэй. Тийгэжэ Түбэд ороние шэнжэлхэ талаар хуушанай СССР дотор түрүүшын доктор болоһон байха юм.

Хоёрдохор гэхэдэ, Буддын шажанай бии бололго, дэлхэй дээрэ таралга, тэрэнэй суртал хургаалнууды тайлбарилга, «Ганжуур» болон «Данжуур» шэнжэлэлгэ, мүнөөнэй арад зоной шажан мүргэл шэнжэлхэ ябадал эрдэмтын хүдэлмэридэ онсо һуури эзэлдэг байгаа. Эдэ орёо шухала асуудалнуудаар баһал хэдэн ном хэблүүлһэн байна бшуу. Тэдэнэй тоодо «Буддизм-ламаизмын бии бололго ба гол удхань» (Б.В. Семичевтэй хамта), «Буряадуудай бурхан шажанда хүзэглэлгэ ба тэрэниинь дабаха арга замууд», «Источник мудрецов» гэжэ буддын шажанай түбэд-монгол үгэнүүдэй толи (Б.Д. Дандаронтой хамта) болон бусад ороной

Гурбадахяар, Буряад ороной

нууды хуушан монголһоо оршуулһан, заримынь хэблүүлһэн юм.

Саашань хэлэхэдэ, Зүүн зүгэй түүхээр хэблэгдэһэн олон тоото номуудай редактор байһан, шэнжэлхы олон статьянууды бэшэһэн гэжэ олонхи уншагшад мэдэхэ ёһотой. Жэшэнь, профессор Гомбожаб Цыбииковэй «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» (2 боти) хоёр дахин, «МНР-эй соёлой түүхын очеркнүүд», «Түбэд эмшэлэгын атлас» гэхэ мэтэ томо хэблэлүүд тэрэнэй хиналта доро бэлдэгдэжэ, үргэн олон уншагшадта хүргэгдэһэн байха.

Регби Ешиевич гансал шэнжэлхы хүдэлмэрэ хараад һуудаг бэшэ, харин эрдэмтэй элдэб олон хуралдаан болон симпозиумуудта хабаадажа, удаа түгэлдэр, уран хурса элидхэлнүүды хэдэг байһаниинь эли. Улаан-Баатар, Дели, Будапешт, Токио, Чэнду (Хитад) болон бусад хотонуудта үнгэрһэн уласхоорондын конференциүүдтэ хабаадаһан байна. Гэгээн түрэлтэ XIV Далай ламые, тэрэнэй аха Түбдэн Норбо римбүүшые үдэшэжэ, манай орон соогуур оло дахин аяншалһан байна. бшуу. Буддын шажан хэргээхэ талаар ехэ хүсэл оролдолго гаргаһаниинь, манайшые, бусадшые оронуудай санаар-

түбиинхидэйшые ажаһуудал, соёл болбосорол, ёһо заншалнууды хайн мэдэхэ байһан тулаада тэдэниинь хэргээхэ, улад зондо ойлгуулха, нэбтэрүүлхэ гэжэ ехэтэ оролдодог хэн. Жэшэнь, сагаалганиинь хэргээхэ, яажа найр наада эмхидхэхэб, хадаг табиха, түрэ хурим үнгэргэхэ, үргэл мүргэл хэхэ гэхэ мэтэһээ эхилээд, мартагдажа байһан ёһо заншалнуудаар бидэ бултадаа хургаал заабари абаһан лэ байхабди.

Олоной дунда ехэ хүндэтэй, сэбэр сагаан сэдхэлтэй, даруу номгон абари зантай, хайхан хани нүхэр байһан гэжэ сугтаа хүдэлһэн нүхэдынь, нютагаархидынь мүнөөшые хэлэжэ байдаг. Энэ тон зүб. Дүрбэн басагадаа, Зандра хүбүүгээ наһанайнгаа нүхэр Хандажаб Батовнатаа үргэжэ, хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаа юм. Мүнөө Ирина басаган Игорь хүргэн хоёрын эсэгынгээ мүрөөр хэһэн ажалынь үргэлжэлүүлжэ, зүүн зүгэй арадуудай түүхэ болон соёл шэнжэлхэ мэргэжэлтэд боложо ябанхай.

Зүүн зүгэй арадуудай дэлгэр баян түүхэ шэнжэлхэ талаар манай ороной элитэ ехэ эрдэмтэ, Буряад Республикын эрдэмтэй габыята ажал ябуулагша, түүхын эрдэмтэй доктор Регби Ешиевич Пубаевтай эрдэм шэнжэлгын асари ехэ хүдэлмэринэ, аша туһатай ажал ябуулгые, хэблэгдэжэ гаргагдаһан олон тоото номууды, олонинтэдэ үшөөл мэдээжэ болоодүй, гүн ехэ удхатай зохёолнуудынь үнэн сэхэ ажалай баатаршалгатай жэшэхэ дуран хүрэнэ. Түрэл оронойнгоо түүхэдэ, соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ, буряад арадайнгаа нэрэ хүндэ дээшлүүлгэдэ тэрэнэй оруулһан хубита сэгнэшэгүй ехэ.

П. НИМАЕВ,
Буряад Республикын
соёлой габыята
хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Б.Д. Дандарон, Ц.А. Дугарнимаев, Р. Пубаев.

«Книга Г. Ц. Цыбикова выпускается в свет в исключительно тяжелое время, когда России, казалось бы, не до описаний паломничеств в далекие страны; мы все же считаем необходимым выпустить эту книгу теперь, как лучшее доказательство того, что истинная Россия жива и работает в полном сознании своей духовной силы, объединившей и объединяющей десятки народов — почти двести миллионов людей. Написанная бурятом, писателем

русского университета, редактированная русским, и изданная Русским Географическим обществом книга Г. Ц. Цыбикова является ярким выразителем культурного объединения Россией запада и востока на общей работе.

Сентябрь 1918 г. Петроград.

Академик Сергей Ольденбург»

ГЛАВА I
ПАЛОМНИКИ В ПУТИ
ОТ УРГИ ДО ГУМБУМА

25 ноября 1899 г. Одевшись бурятским ламой-паломником к святым для ламантов местам, я выехал из Урги на четырех наемных верблюдах с партией алашанских монголов, приехавших сюда для продажи риса и проса. Впрочем, хозяин нашего каравана, Намчжал-тайчи, придворный чиновник алашанского вана, говорил, что, собственно, главной целью его приезда с женою и сыном было поклониться ургинскому перерожденцу Чжэ-бзун-Дамба.

Мне и моему спутнику первый раз в жизни приходилось иметь дело с верблюдами, отчего и предположили ехать на ненавьюченых: наложили на спину верблюда войлоки и подушки, перекинули через них привязанные к ремням стремена и сели, как на лошадей. Проехав однако 5-6 верст, мы убедились, что такой способ езды очень неудобен, так как ноги, широко раздвинутые по толстому животу большого верблюда, сильно устаивали; тем не менее пришлось таким же способом доехать до места первого ночлега в местности Бухук, где находится и первая почтовая станция по тракту Урга - Сайрису. Здесь пришлось расположиться среди снеговой равнины, и так как невозможно было отыскать из-под снега подожного, если так можно выразиться, топлива - аргал (сухой помет), то нам оказали громадную услугу дрова, захваченные с собою из Урги по совету возчиков. (Чрезвычайно развитое в Урге и ее окрестностях воровство заставило наших подрядчиков окарауливать всю ночь палатки и уложивших вокруг них верблюдов.)

26 ноября наученные вчерашним неприятным опытом, мы пересели на верблюдов с легкими выюками, что оказалось гораздо удобнее верховой езды на этих животных. Непривычным ездом должно рекомендовать в продолжительной, в особенности зимней, дороге садиться на выюки. Этот способ выведен еще и тем, что при частых гобийских ветрах, несущих песок и пыль, можно сидеть, отворотившись в противоположную от ветра сторону. Ночевали в степи; названная этого урочища нам не удалось записать, так как возчики не знали его, а местных жителей мы не встретили.

27 ноября взяли воды из колодца Ара-чинда и ночевали в степи.

28 ноября начинается настоящая «гоби». Монголы в характеристике местностей употребляют слова «хангай» и «гоби». Первым словом обозначают места, обильные растительностью и проточной водой, а вторым - безводную степь со скудной растительностью; «гоби» местами обитаема. Ночевали у колодца Хара-толгой (Черная горка).

ГОМБОЖАП ЦЫБИКОВ
БУДДИСТ-ПАЛОМНИК
У СВЯТЫНЬ ТИБЕТА

29 ноября ночевали у колодца Булум (Угол) близ монастыря Шинэ-чойра, что значит «новый учебный двор». Должно заметить, что такое название произошло вследствие недавнего основания монастыря, а не как отличие от прежнего «старого». Монастырь этот, принадлежащий хошуну Дайчин-цзасака, отец которого именовался Уйцзан-гун, имеет около тысячи духовных. Хошун же состоит из 5 сомунув (рот) и должен быть признан одним из богатых хошунов Халхи вообще и тушету-ханского аймака в частности.

30 ноября - Хубер. 1 декабря - Дэрису. 2-го - Тэбчийн-булум. 3-го - Ара-чинда. 4-го - ключ Хармакту. 5-го - открытая степь, 6-го - южный склон хребта Шанхай. 7-го - к ЮЗ от гор Хоир-ундур. Вот места ночлегов за эти дни.

8 декабря миновали по западной стороне монастыря Долоншига-ца-гин сумэ, принадлежащий хошуну гобийского тушету-гуна тушету-ханского аймака. Ночевали в местности Бударга-нин-шинэ-усу. 9-го - степь. 10-го - высохшая речка Думда-гун. 11-го - степь к Ю от Ноян-элису. 12-го - степь. 13-го - колодец Арайн-гашун-худук.

14 декабря ночевали недалеко от колодца Добойн-цзак. Между кочевьями хошуна халхаского туше-гуна и землями алашанского вана находится западный угол владений трех уратских гунув, входящих в состав Улан-цабского сейма южных монголов.

15 декабря ночевали невдалеке от монастыря Тукумун-сумэ, принадлежащего хошуну алашанского цинь-вана. Говорят, что этот монастырь был основан шестым далай-ламой Цаньян-Чжамцо, жившим в Тибете с 1683 по 1706 г., и имеет в настоящее время до двухсот постоянных живущих монахов. Оставляя до надлежащего места исторические сведения об этом Далай-ламе, здесь приведем лишь народное сказание о нем. Шестой перерожденец Далай-лама Цаньян-Чжамцо¹ нарушил обеты высшего духовного звания и вступил в брак с одной женщиной. Она вскоре забеременела и должна была родить сына, который сделался бы всемирным царем. Но китайские астрологи-тайноведы узнали об этом и сообщили Богдохану о грозившей его династии опасности. Богдохан в тревоге вызвал Далай-ламу в Пекин для допроса, а жену его приказал тотчас убить. С дороги в Пекин, а именно из Алашани, опальный Далай-лама послал ко двору труп своего случайно умершего спутника, выдав за свой, а сам, переехавшись нищим-монахом, скрылся и бродил инокнитно по разным местам не просвещенной Монголии, родного Тибета и священной Индии. Затем в Алашани он стал проявлять много чудес, на что обратила внимание Абао, супруга алашанского вана. Она признала в нем Далай-ламу и воздала почести.

Внимание, оказанное княжеским двором, конечно, сильно подействовало на простой народ и он стал уже боготворить вновь открытого Далай-ламу. Последний, воспользовавшись приобретенным почетом и влиянием, основал в Алашани несколько

ко монастырей, в том числе и этот Тукумун-сумэ.

16 декабря - Бургастайн-булак. 17-го - Хурай-чинда.

18 декабря миновали Чжартайн-дабасуну-байшин, т. е. домики Чжартайской соли, коих здесь три - один для надзирателя и сборщика пошлин с соли, другой - для казенных рабочих, третий - для соли. Они находятся на юго-восточной стороне озера Чжартайн-нур; соль же добывается на северо-западной стороне рабочими, нанимаемыми канцелярией алашанского вана, а вывозится отсюда добровольными извозопромышленниками главным образом в город Дынкоу, находящийся на левом берегу реки Хуанхэ, или Желтой, в расстоянии трехдневного караванного пути от озера. Соль извлекают из глубоких ям княжеские рабочие. Покупатель сам кладет в мешки и подходит к байшину для расчета. Я лично не видел работы, так как место добывания соли находилось по северо-западную сторону, верстах в четырех от байшинов. За количество соли, составляющее выюк одного верблюда (около 10 пудов), платят, как передавал мне местный монгол, 4 фына (6 коп.) за труд по добыванию и 2 фына (3 коп.) пошлины в казну вана. Заплатив таким образом за выюк соли на месте 6 фынов (9 коп.), продают таковой в Дын-коу, смотря по спросу за стоимость от одного до двух кирпичей чая, или от четырех до восьми цинов серебра (60 коп. - 1 р. 20 к.). Этим извозом занимаются главным образом ближайшие жители, начиная с наступления осенних холодов, т. е. примерно с октября. Говорят, что ежегодно вывозится отсюда соли не менее чем на ста тысячах верблюдах. Кроме этой соли, в Алашани славится еще соль, добываемая в Хотонугуй и Цаган-булак; эти места добывания соли находятся в западной части кочевий, а потому соль оттуда вывозят преимущественно в города Дэрисун-хото и Ланьчжоу.

Останавливаемся ночлегом недалеко от вышеупомянутых домиков в роще деревьев цзак, более известное под названием саксаул. Вследствие того, что наши возчики брали домой из этой рощи дрова, нам пришлось продневать здесь следующее, 19-е число. 20-го - колодец Цзуха.

21 декабря прошли мимо колодца Чахарун-худук и пришли к стойбищу нашего возчика. Он жил в двух войлочных юртах, одна из коих представляла как бы чистую половину, где стоял жертвенный стол с бурханами, а другая служила постоянным жилищем хозяев с домочадцами. Местность эта называется Гунхудук (Глубокий колодец), или по другому колодцу Сумэйн-худук (колодец храма). Тот и другой колодец отстоят от этого стойбища не ближе четырех-пяти верст. Здесь провели мы и 22-е число.

23 декабря доставили нас в ямуни алашанского вана, где мы прожили до 1 января 1900 г., подыскивая себе новых подрядчиков до Гумбума, так как прежний был нанят только досюда.

Город Дыньюань-фу или Ваня-фу назывался монголами Алаша-ямунь, или Ямуни-хото, т. е. алашанской канцелярией, или

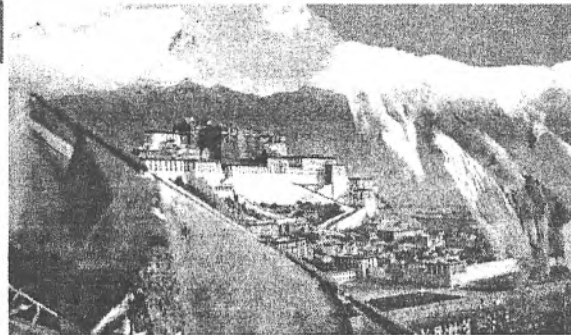
канцелярским городом. Он находится на берегу речки, стекающей с горы Бугуту Алашанского хребта, и состоит из двух частей: кремля и слободы. Кремль расположен на южной стороне невысокого холма и обнесен толстой кирпичной стеной, обычной у китайских городов, доходящей вышиною чуть ли не до 10 саженей. Двое ворот с юга и востока, оба с обшитыми железом воротами, ведут во внутрь города, где помещаются дворец и канцелярия вана, цокчэнский дуган, театр, лавки и дома маньчжуров, китайцев и монголов. Непосредственно к югу от кремля расположена слобода, пресходящая числом жителей и оживленной торговли первую часть города. Из достопримечательностей можно упомянуть только о цокчэнском дугане монастыря Ямуни, в котором красиво соединены стили китайский и тибетский.

Главную торговлю этот город ведет с городом Нинся-фу, лежащим по другую сторону Алашанских гор, на левом берегу Хуанхэ, и называемым монголами Иргай-хото. Караваны доходят до него в четыре дня. Из Иргая доставляются в Ямуни главным образом рис, просо, ковры и китайский спирт в обмен на верблюжью и овечью шерсть, шкуры и соль. Иргай особенно славится выделкой ковров, большие заказы которых делают тангутские, монгольские и даже наши бурятские монастыри, специально для этого посылая сюда людей. Спрос на ковры для монастырей обуславливается тем, что в ламанских храмах украшаются преимущественно коврами колонны и скамейки, на коих сидят монахи во время богослужения.

Через этот город проходят дороги, соединяющие южную и северную Монголию с Амдо, а далее - с Тибетом. Это выгодное для транзита положение, а также значительный вывоз из страны соли, сделали большим подспорьем для хозяйства местных монголов извоз на верблюдах. Помимо провоза тибетских торговцев и монгольских богомольцев из этого города в Ланьчжоу и Гумбум с одной стороны и в Ургу и Пекин - с другой некоторые предприниматели вывозят в Ургу рис и просо, в Гумбум - кирпичный чай. Обратны ходят преимущественно с порожними верблюдами, почему за случайную кладь берут плату как раз половинную против приводимых ниже в передний путь. За полный верблюжий выюк во время нашего посещения Ямуни брали: до Урги 8-11 ланов, до Гумбума 3,5-5 ланов и до Пекина 7-10 ланов серебра.

ПРИМЕЧАНИЯ

¹ Народные сказания о романтической судьбе и печальной участи Далай-ламы VI Лобсан-Цаньян-Чжамцо (1683-1706) записаны впервые Г. Ц. Цыбиковым. Далай-ламе VI посвятил свою статью академик Ц. Дамдинсурэн (см.: Зургаадугаар Далай лам Цаньян-Жамцын тухай // Asiatische Forschungen, 1966. - Bd 17. - S. 35-39; Кычанов Е. И., Савицкий Л. С. Люди и боги страны снегов. - Л., 1975; Цаньян-Чжамцо. Песни, приятные для слуха/Издание текста, пер. с тибетского, исслед. и коммент. Л. С. Савицкого. - М., 1983).

Колебание цен, конечно, зависит от размера спроса и предложения, пользоваться которыми алашанские монголы умеют всегда с отменным искусством.

Вывозимый в Ургу рис покупают на месте по 5-8 цинов за четверик - сулга (30 гинув, т. е. китайских фунтов), в Урге дают от 15 до 22 гинув на лан серебра; цибик чаю, в 39 кирпичей, на месте покупают от 14 ланов 5 цинов до 15 ланов 5 цинов и в Гумбуме продают за 18 ланов 5 цинов - 20 ланов.

Алашанские монголы принадлежат к большой группе оловтов и составляют один хошун, под управлением хошо-цинь-вана, каковой титул впервые получил князь Лобсан-Дорчжэ в 1765 году. Он женился в 1750 г. на царевне и получил звание Богдоханского зятя. С тех пор до настоящего времени алашанские князья женятся на фиктивных (приемных) дочерях Богдохана, вследствие чего забыли уже простоту монголов и приняли дурные стороны китайской жизни. Они обнаряживаются чрезвычайно деспотизм и изолированность от подданных, содержат роскошный, по-своему, двор со множеством слуг и актеров для домашнего театра, многочисленных чиновников и лиц свиты, живущих взяточничеством; многие из князей предаются курению опиума или вообще ведут разгульную жизнь.

Такая жизнь правителей требует громадных расходов, к которым присоединяются еще ежегодные подарки в Пекин. Все эти расходы ложатся, конечно, тяжелым бременем на подданных - плательщиков, среди коих на каждом шагу слышится глухой ропот на разорение. Много семейств из северной части кочевий, отчаявшись в надежде на наступление лучших времен и боясь окончательного разорения, тайно откочевали в западную Халху и, может быть, еще дальше.

Особенной расточительностью отличается нынешний князь. От одного местного монгола пришлось услышать, что недавно их князь - ван, нуждаясь в деньгах, продал европейцам сто молодых жепщан, за что его хотели вызвать в Пекин на суд. Предугадывая дурной исход для своего дела, он велел донести, что князь умер, и ходатайствовать о назначении в правители его старшего сына. Поверить в Пекине мнимой смерти монгольского князя могли, конечно, только по внесении внушительного числа серебряных слитков чиновникам ли-фаньюаня², т. е. инородческого приказа.

² «...ли-фаньюаня...». Это не столько «инородческий приказ», сколько палата внешних сношений с вассальными владениями, т. е. с Тибетом, Монголией и т. д., в отличие от цзун-ли-ямьяна - главного управления по иностранным делам (см.: P e t e c h l. China and Tibet in the Early 18-th Century: History of the Establishment of Chinese Protectorat in Tibet. - Leiden, 1950; Е ф м о в Г. В. Внешняя политика Китая. 1894-1899 гг. - М., 1958. - С. 32; Маньчжурское владычество в Китае. - М., 1966).

Подготовила Т. ДАШЕЕВА.
(Продолжение следует).

Калейдоскоп ПРИ АЛЛЕРГИИ РАК НЕ СТРАШЕН

Некоторые заболевания могут исключать развитие других. Согласно данным нью-йоркских ученых, это утверждение справедливо для таких недугов, как онкология и аллергия.

В ходе исследования выяснилось, что у людей, которые страдают от различных видов аллергии, очень редко развиваются онкологические заболевания. Причиной такой тенденции ученые считают то, что аллергики очень восприимчивы к различным инородным телам и новообразованиям - организм страдающего аллергией тут же начинает их отторгать.

ДИЕТА НЕ ПОМОЖЕТ УДЕРЖАТЬ ВЕС

Многие похудевшие считают, что для сохранения веса достаточно придерживаться определенного рациона питания. Но это не так! Датские ученые доказали, что одной диеты для сохранения веса недостаточно.

Проведенный с участием 125 женщин и мужчин эксперимент показал, что для поддержания достигнутого веса недостаточно просто придерживаться диеты, которая помогла похудеть. Не поможет и ужесточение рациона питания. "Для того чтобы сохранить индекс массы тела, нужно сделать упор на физическую нагрузку", - пояснили специалисты.

ДЕТИ КУРИЛЬЩИКОВ БОЛЕЕ ИМПУЛЬСИВНЫ

Дети, чьи родители курят, более импульсивны, что в результате может подтолкнуть их к решению стать курильщиками, считают американские специалисты. В исследовании приняли участие 60 человек. Половина матерей курила, а вторая - нет.

Выяснилось, что большинство курильщиков и их детей проявляли повышенную импульсивность и в принятии решений больше ориентировались на ближайшие последствия. Именно поэтому при убеждении таких людей в необходимости бросить курить акцент следует делать на ближайшие, а не отдаленные последствия этой вредной привычки.

РАБОТА ПО ДОМУ РАЗРУШАЕТ ПСИХИКУ

Домашняя работа - уборка, стирка, мойка посуды - отрицательно сказывается на психическом здоровье. Женщины ощущают это сильнее, чем мужчины, так как именно на их плечи и приходится основная часть хлопот по дому. Об этом говорится в диссертации, защищенной в Стокгольмском университете.

В среднем женщины нагружены домашней работой в три раза больше, чем мужчины. Еще хуже дело обстоит в семьях, где оба супруга заняты собственной карьерой: там представительницы прекрасного пола несут в 4 раза больше домашней нагрузки.

КВАШЕНАЯ КАПУСТА СПАСЕТ ЗДОРОВЬЕ И ФИГУРУ

Известно, что квашеная капуста богата ценными витаминами. В ней много никотиновой кислоты, обеспечивающей нормальное течение жизненно важных клеточных процессов и придающей блеск волосам и крепость ногтям.

Полезна она и тем, что помогает сохранять фигуру. Калорийность ее ниже даже и без того низкокалорийной свежей капусты. В то же время она надолго создает ощущение сытости. Тартроновая кислота, содержащаяся в ней, мешает превращению сахара и углеводов в жир.

Будьте здоровы

НЕЙРОБИКА: ТРЕНИРУЕМ УМ

Изюм дня, выполняя одну и ту же работу, нам становится труднее сосредоточиться на новом: память ослабевает, концентрация внимания падает. Чтобы этого не происходило, мозг нужно тренировать. И в этом может помочь нейробика.

• Нейробика - это умственная гимнастика, аэробика для мозга, направленная на улучшение, мыслительной деятельности.

Термин был введен Лоуренсом Катцем и Мэннингом Рубином из США. Они же и разработали особую умственную зарядку.

Нейробикой необходимо заниматься всем: детям - чтобы учиться сосредотачиваться и усваивать новые материалы; взрослым - чтобы поддерживать свой мозг в тонусе и предотвратить ухудшение памяти.

Главные задачи гимнастики:
• стимуляция работы мозга;
• тренировка памяти.

СТИМУЛЯЦИЯ РАБОТЫ МОЗГА

1. Новое окружение. Сходите туда, где вы еще никогда не были. Это может быть новый большой парк или ювелирный магазин в соседнем районе.

2. Новые запахи. Купите флакончики с эфирными маслами или любые ароматизированные предметы. Каждое утро вдыхайте новый запах - это позволит "разбудить" мозг.

3. Закрытые глаза. Вечером не включайте свет в квартире: ходите по комнатам по памяти. Это упражнение повысит внимание и концентрацию. Также можно принимать душ с закрытыми

глазами. Так как вы ничего не видите, резко активизируются другие органы чувств.

4. Смена рабочей руки. Чистите зубы не рабочей рукой, а той, которая менее активна: если вы правша - левой рукой, если левша - правой.

5. Новый гардероб. Носите разные вещи. Ученые доказали, что в зависимости от одежды человека меняются не только его ощущения, но и образ мыслей.

6. Шрифт Брайля (система чтения и письма для слепых) и язык жестов. Освоить шрифт Брайля и язык жестов трудно, но способность читать и разговаривать пальцами необычайно разовьет ваши чувства. Достаточно выучить стандартные фразы общения: приветствие, простые вопросы, ответы.

7. Новая дорога. Ходите на работу (в магазин) новой, незнакомой дорогой. Даже если новый путь будет длиннее, ничего страшного. Это не только положительно скажется на работе мозга, но и поможет поддержать стройность.

8. Уверенность в себе. Даже если вам предлагают работу, в которой вы не очень разбираетесь, соглашайтесь. Мозг быстро активизируется, когда вы не совсем точно знаете, что делать.

9. Нестандартные ответы. Отвечайте на стандартные вопросы нестандартно. Даже на вопрос "Как дела?" можно ответить десятками разных фраз.

ДЕТСКИЕ Родительский час НОВОГОДНИЕ КОСТЮМЫ

Новый год - без преувеличения самый сказочный и долгожданный праздник детворы. Чтобы он по-настоящему запомнился вашему малышу, желательно начать подготовку к нему заранее. И, пока не пришло время наряжать елку и развешивать гирлянды, лучшим решением будет совместное изготовление детского новогоднего костюма.

Предлагаем вам несколько идей, на основе которых вы сможете без особого труда самостоятельно изготовить эффектные новогодние детские костюмы.

КРАСНАЯ ШАПОЧКА

На широкоую юбку нашиваются разноцветные ленты, белый передник украшается оборкой, кружевом, такие же кружева нашиваются на рукава белой кофточки, к туфлям крепятся яркие банты. Шапочка делается из легкой красной панамки. В руках должна быть корзиночка.

СНЕГУРОЧКА

Если есть голубое платье, используйте его, если нет - сшейте из белой марли и подсините. На синее платье найдите некрупные шарики из ваты, крулый белый воротник можно сделать из белой бумаги, украсив его мишурой. Спереди найдите на платье белую планку. Главное украшение новогоднего костюма Снегурочки - кошоник. Вырежьте его из плотной бумаги, прикрепите сверху бахромой, украсьте бусинками и звездочками.

КОТ В САПОГАХ

Сорочка белого цвета с ярким бантом. Жилет, брики и сапоги

любого цвета. На голове - шапочка с пришитыми к ней ушами, которые, как и хвост, сделаны из кусочков меха.

РОМАШКА

Основа костюма - желтая майка и зеленые колготы. Остается прикрепить к поясу белые бумажные лепестки цветка, и костюм готов.

КОВБОЙ

Джинсы и клетчатая рубашка - основа костюма. Добавьте жилет, сапоги, шляпу, шейный платок. Не забудьте к поясу приделать кобуру для пистолета.

ЧЕРТИК

Для этого новогоднего костюма используйте темный свитер и колготки, на них найдите пучки "шерсти" из мочала, обрезков меха. Хвост сделайте из проволоки и обшейте темной тканью, на конце прикрепите пучок веревочек в виде кисточки. Кулечки из плотной бумаги (рожки) укрепите на картонном обруче,

оберните их серебряной фольгой, проденьте в обруч уши из картона.

КЛОУН

Для этого костюма нужны широкие шаровары, блестящая рубашка или комбинезон из красной ткани. Брючки и курточку украсьте бубенцами, блестящими помпонами из ярких ниток. Такие же помпоны прикрепите к пуговицам рубашки и к туфелькам. На голове - бумажный колпачок с помпоном. Нос и щеки разрисуйте помадой.

БАБОЧКА

Костюм можно сделать почти одноцветным, а можно использовать яркие лоскутки, нашивая их, как аппликацию, на крылья, выполненные из накрахмаленной марли. На голову прикрепите усики из тонкой проволоки, наденьте цветные очки.

МУШКЕТЕР

Черное трико, черная накидка, белый ажурный воротник мож-

месте, заставьте себя все делать неспешно. Это требует большой концентрации.

15. Шутки. Придумывать новые шутки и анекдоты - очень занимательно и полезно для мозга. Это не только стимулирует умственную активность, но и развивает способность мыслить креативно.

УВЕЛИЧИТЬ IQ ЗА 10 МИНУТ

1. Дышите глубоко. Во время глубокого дыхания организм расслабляется, а к мозгу начинает поступать больше кислорода. Причем дышать нужно только через нос.

2. Сидите прямо и закройте рот. Такая поза позволит сосредоточиться и мыслить более "здраво".

3. Физическая нагрузка. Небольшая зарядка "разбудит" мозг и активизирует его деятельность. Лучше всего пройтись, но и простых упражнений на месте может быть достаточно.

4. Питайтесь правильно:
пейте кофе - исследования показали, что кофе, а также другие кофеиносодержащие напитки способны увеличить скорость поиска решений;
исключите сахар - этот продукт, наоборот, затрудняет мыслительный процесс из-за большого количества углеводов.

5 УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПАМЯТИ

1. Скажите себе: запомни это! Например, если вам представили незнакомого человека, проговорите про себя его имя и велите себе его запомнить.

2. Найдите мотивацию. Постарайтесь представить, чем человек, имя которого нужно запомнить, может быть вам полезен в будущем? Поиск мотивации будет стимулировать работу мозга, и запомнить имя будет легче.

3. Ассоциируйте. Выберите 10 неподвижных вещей в вашем доме или офисе. Запомните их в определенной последовательности (для этого нужно выявить закономерность). В будущем, когда вам нужно будет запомнить какой-либо список, ассоциируйте каждый пункт списка с этими предметами. Когда нужно будет вспомнить список, просто пройдитесь глазами по 10 выбранным предметам.

4. Изучайте иностранные языки. Это самым непосредственным образом активизирует память и развивает ассоциативное мышление.

5. Запоминайте номера телефонов. Для начала выучите номера телефонов, в том числе и сотовых, тех, с кем вы общаетесь чаще всего. Затем приступайте к запоминанию номеров менее важных людей.

но вырезать из бумаги. Шляпа с длинными перьями, перчатки.

ПИРАТ

На голове черная треуголка из бумаги, перевязанный глаз, в ухе - серьга, на шее - платок, широкий пояс из куска яркой ткани, а на боку - нож.

ЦЫГАНКА

Основой для этого новогоднего костюма послужит любое имеющееся у вас платье.

Пришейте к рукавам и подолу широкие оборки из другой ткани. Гладкую однотонную ткань можно украсить "горохом" с помощью бумажного трафарета и краски. Несколько ниток бус, браслеты, крупные серьги, бумажные очки и цветная шаль дополняют костюм.

РУССКИЙ ВИТЯЗЬ

На однотонный лыжный костюм нашить яркий плащ. Из бумаги сделать шлем, из картона - щит и меч. Все это раскрасить серебряной и красной краской.

МАЛЬВИНА

Для костюма Мальвины можно использовать яркое голубое платье и в тон ему гольфы. В волосах, на поясе и туфельках - капроновые голубые банты. Платье украшают дождиком, серпантинном и блестящими. Чтобы платье было пышным, под него надевают накрахмаленную юбку.

Подготовила
Соелама БАЙМИНОВА.

НАРОДНЫЙ РЕЦЕПТ

При ослаблении слуха из-за простуды можно лечиться миндальным маслом по следующей схеме: в 1-й день влить 7-8 капель в одно ухо, на 2-й - во второе, затыкая ухо ваткой.

XVII ЖАРАНАЙ ШАРА ШОРОЙ ХУЛГАНА ЖЭЛ ҮБЭЛЭЙ ЭХИН ХАРАГШАН ГАХАЙ НАРА ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ХҮХЭ ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	25	26	27	28	29	30	1
Европын литэ	22	23	24	25	26	27	28
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Вторник	Һагда Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	бимба Сатурн суббото	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	улаан Бинэн	улаантан Тахья	шара Нохой	шарагшан Гахай	сагаан Хулгана	сагаантан Үхэр	хара Бар
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара
Һүүдал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон

Гарагай 2-то үбэлэй эхин харагшан Гахай харын декабриин 22 (хуушанай 25). Улаан Бинэн, 8 сагаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Тэрсүүд тэмдэгтэй, тон муу үдэр.

Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиюула, хангал тахиюула, нахиюунда үгэлгэ үгэхэ, хэцэг даллага абаха, лусууд ба тэнгэри тахиха, дасан хийд бодхохо, эм найруула, бэри буулгаха, хурим хэхэ, гэр байшан бариха, замда мур гаргаха, хото байгуулаха, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада табиха, туг дарсаг хийдүүлэхэ, наһа барагшын хэрэг бүтээхэ, замда худалдаа наймаа хэхэ, түмэрөөр урлаха үйлэнүүдтэ байн. Шэнэ хубсаһа эсэхэ, үмдэхэ, эд юумэ үгэхэ, холын замда ябаха, хүншүү хэрбөө гаргаха гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, модонэй хараа муудаха.

Гарагай 3-да декабриин 23 (хуушанай 26).

Улаанган Тахья, 7 улаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр.

Бурханда зальбарха, шэнэ нөснин табиха, дайсанис номгоруула, дараха, эм найруула, хүрэнгэ табиха, газарай үүдэ боохо, тангариг үгэхэ, һаад тодохор дараха хэрэгүүдтэ байн. Байшангай хуури табиха, улай гаргаха, хүншүү табиха, замда гараха, мал худалдаха, аралжаа наймаа хэхэ, мал агталха, хурим найр хэхэ, шоуса зүблөө зарлаха, наһа барагшын хүдөөлүүлхэ үйлэнүүдэ хориглоно.

Хүнэй үһэ абабал, зол жаргал оршохо.

Гарагай 4-дэ декабриин 24 (хуушанай 27).

Шара Нохой, 6 сагаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бэшэг зурхай зураха, хэцэг даллага абхуула, дасанай тахил заһаха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын амидаралда туһатай үйлэ бэслүүлхэ, хэлсэнэй ажалшаниис абаха, урлаха, хураха, замда гараха, наһа барагшын хүдөө табиха, тангариг үгэхэ, модо отолхо гэхэ мэтэдэ байн. Лама болохо, эд юумэ газашань үгэхэ, хүрэнгэ эһэхэ, бэри буулгаха, нүүхэ, хэрүүл шууяа гаргаха, анда бололсохо, бузар буртагыс зайсуула, хүүгэдэс хүлдэ оруула, сэргэ хүдэлгэхэ үйлэнүүдэс сэрлэхэ.

Хүнэй үһэ абаа һаа, энхэ амгалан байдалда байн.

Гарагай 5-да декабриин 25 (хуушанай 28).

Шарагшан Гахай, 5 шара мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр.

Шүтээн хийд хэргэхэ, арамнайла, лама хубараг болохо, гүрэм забал хэхэ, сэхэ хүнтэй уулзаха, буянай үйлэ бүтээхэ, бэшэг зурхай зураха, санаар олгохо, номын хурал байгуулаха, эм найруулаха, бэри абаха, түрэхэ, гүлгэ тэжээхэ хэрэгүүдтэ байн. Наһа барагшын хүдөө табиха, модо отолхо, худаг малтаха, аралжаа наймаа хэхэ, дасан дуганай хуури табиха, нүүдэл

хэхэ, гэр бүрихэ гэхэ мэтэс тэбшэхэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууяан гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 6-да декабриин 26 (хуушанай 29).

Сагаан Хулгана, 4 ногоон мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бурхан, лусууд тахиха, лама болохо, үгэлгэ үгэхэ, харюулга хэхэ, түмэр урлаха, мал, хүниис ханаха, ада шүдхэр, муу үйлэ дараха, шэнэ барилга ашаглалгада оруула, худалдаа хэхэ, гэрлэхэ, туһатай үйлэ бүтээхэ, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эм найруулаха, эрдэмдэ хураха, на-

һа барагшын хүдөөлүүлхэ үйлэнүүдтэ үлэгтэй байн. Нүүдэл хэхэ, нэхэхэ, үзэл үзэхэ, мал худалдаха, мори урилдуулаха, нохой тэжээхэ, тангариг үгэхэ хэрэгүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, хүнэһэн зайдажа төөрихэ.

Гарагай 7-до декабриин 27 (хуушанай 30).

Сагаанган Үхэр, 3 хүхэ мэнгын, уулада хуудалтай үдэр.

Бурханаа сахиха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, лусууд тахиха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, эм залаха, үхэр, мори хургаха, гэрэй хуури табиха, бүрихэ, наһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха гэхэ мэтэдэ байн. Бусад үйлэнүүдэс тэбшэхэ, бэри буулгажа, хүрьгэ оруулжа болохогүй, урлан бүтээхэ, дархалха, сэргэ хүдэлгэхэ, наһа барагшын хүдөөлүүлхэ, сэхэ хэрэг үүдэхэ, худалдаа хэхэ, газар һэлдэхэ үйлэнүүдэс хориглоно.

Хүнэй үһэ абабал, эрлэнгэй ушарха.

Гарагай 1-дэ декабриин 28 (шэнин 1). Дүйсэн үдэр.

Хара Бар, 2 хара мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бальжиниматай (буян хэштэгтэй) үдэр.

Бурхан, тэнгэри тахиха, бурхан шүтээн арамнайла, лама болохо, буянай үйлэ бүтээхэ, сэхэ тушаал эзлэхэ, хурим хэхэ, эрдэм номдо хураха, адууһа мал хургаха, бэри буулгаха, хубсаһа эсэхэ, тоосоо хэхэ, замда гараха, сэргэ хүдэлгэхэ хэрэгүүдтэ байн. Байшан гэрэй хуури табиха, бариха, хүн, мал ханаха, төөнхэ, эм найруулаха гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, наһан хорохо.

АБГА ТУХАЙГАА

Мини хөөрөөн үнгэрхэн 100 жэлэй 30-аад онуудта дасан, дугангуудыс хандаргалгын, үгы хэлгын, ламанарыс, хубарагуудыс намналгын, тусаалгын, хороолгын аймшагтай үе сагта зорюулагдана.

40-өөд жэлэй туршада Эгэтын дасанда агарамба зиндаатай болотороо ургаһан, Буряадай искусствода өөрингөө онсо сараа үлээһэн, бурхануудыс бүтээдэг байһан Түшэнэй Дабаа ламбагай тухай бэшэжэ, олондо дуулгаха һанаатайб.

«Түрэнэ абгамни Түшэнэй Дабаа гэшэ Эгэтын дасанда арбаадтайхан наһанһаа хууһан», - гэжэ мүнөө Ярууны аймагай Тэлембэ шотага ажаһуудаг, 90 наһанайнгаа үндэр дабаа лабан манай эжы Түшэнэй Ширабай Дулма хөөрэдэг. Үхибүүн ябаһан Дулма басаганай абга тухайгаа хадууһан зүйлнүүд имэ: «Тангад харгана угай Дабаа абга эсэгын 4 хүбүүдэй одхонинь нэн. Аханарын Шойдор, Радша, Шираб. Би Ширабай басаганби. Мини багада Дабаа абга Эгэтын дасанһаа зундаа шотагаа айлшалдаг, яһала удаан түрэлхидтөөсөөрд байдаг нэн гэжэ һанадагби. Асархан томо туулмагтай бообоһоонь амтархан эдидэгэ маргадаггүйб. Мүн фанер дээрэ шулуугаар зохёһон хада уула, ой модо хэһэн зурагуудыс асархадань, гоёшоодог хэмби. Пүүлдэнэ абгамни дасангаа ошоод, шотагаа эрхэхэ боһшоо нэн даа. Аба эжымни абгын тусаагдаһыс хэлэдэггүй нэн, үхибүүн

Баруун гарһаа нагалхы Түшэнэй Дабаа

хадамни наһаа ноужа болоо. Абгамни бурханай орондо түрөө ёһотой даа». Үни удаан Дабаа абга тухайгаа сэдхэжэ ябаһан эжин үнэн имэ. Саг жэлнүүдэй ходорон ошоошыс һаа, би дүүнэртээ Дабаа абга тухай мэдэ суглуулха хүсэлэнтэй Эгэтын дасанаар, Улаан-Үдөөр ябааб, һонин зонуудтай уулзааб. Нэн түрүүн Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музей ошоож, Бардалева Светлана Батюровнагай уулзаадам, Түшэнэй Дабаагай бүтээлнүүдэй шэнжэлгэ хэһэн зурагуудайн Улаан-Үдын музейнүүдтэ хадагалаатай байдаг тухай хөөрөөд, искусстводениин кандидат, Россин ба Буряад Республикын габьяата ажал ябуулагша Соктоева Инесса Ильиничнагай уулзахым дуралдаха. Инесса Ильинична олон уран зураашад тухай эхэ юумэ мэдэхэ, шэнжэлгэ хэлдэг

Дурсалга

гэжэ хөөрөөһөнөө ойлгобо. «Художественное наследие Бурятии» гэжэ ном хэдэн эрдэмтэдээр хамтаржа гаргаһан байна. Ном соо: «... В конце 20-х годов 20 века в Эгитуйском дацане побывала экспедиция Бурятского учёного комитета (Буручкома). Произведения работающих тогда лам-иконописцев Даба Тучинэ, Нимы Цыремпилона, Бадзар Аригунэ, Лодой Самбу находятся ныне в музее г. Улан-Удэ. Горизонтальная композиция «Сагаан Убгэна», выполненная Даба Тучинэ, отличается оригинальным решением популярного, неканонического образа. Пейзаж «Горы и воды» на картине имеет местный колорит, видны березки на переднем плане, чувствуется тяготение автора к светской живописи», - гэжэ бэшээтэй. Мүн эндэ 1929 ондо буулгаһан фото-зурагыс оруулагданхай.

Фото дээрэ уран зураашан Роман Мэрдыгеев, бурхан зурадаг Дабаа-Түшэнэй ба Нима Цыремпило, скульптор Базар Аригунай хуунад...

Инесса Соктоева Роман Мэрдыгеев Петр Данбинов (Солбоной Туяа) хоёрой ном болгодожо үшөө гараадыг «Художники дацана» гэһэн гар бэшэгтэй копи харуулба. Гар бэшэг соо Дабаа абга тухай нимэ мүнүүдэс уншааб. «... Даба Түшэнэ - скульптор и живописец Эгитуйского дацана, автор ряда живописных и скульптурных работ, в том числе картины «Цаган убуугун», привезенной нами. Работает вместе с художником Базар Аригунэ. Совместно с последним написал чрезвычайно интересные картины для Хоринского района. Родился в 1880 году улусе Тэлембэ Кондинского сомола Еравнинского хошуна. Пришёл в дацан в 11 лет. Стал лепить бурханов и рисовать с приходом в дацан. Сначала работал «негально» от бакши. Образование имеет ламайскотибетское. По-монгольски и по-русски неграмотен».

50 гаран наһандаа тушаалгажа хороолгоһон Дабаа абгын хуби заяан манай эжын, түрэлхидэйн сэдхэл хүдэлгэнэ. Хэды олон «хорхойдо хориггүй, хоёр заяандаа нүгэлгүй» юрын ажалшашыс, эрдэмтэйшыс, бэлиттэйшыс зоной хубинь имэрхүү байгааб.

Дасан дугангуудай хэргэгдэжэ, лама санаартанай нэрэнүүдэс мүнхэлжэ байһан үедэ манай абгын нэрэ тэдэнэй дунда баһал орохо ёһотой даа гэжэ бодомжолһон дээрэнхэ бэшээб.

Должон ПҮНСЭГЭЙ.
Тэлембэ хуурин.

«БУРЯАД ҮНЭН - ДҮХЭРИГТӨӨ»

БАЯР ХҮРГЭНЭБДИ

Буряад зоной урднай хуудал байдаг «Буряад үнэн-Дүхэригтөө» гэһэн номоо уншагчидтай юрлэ таһилсуула һанаатай асархадан, редактор Г.Х.Дашева харан сасуу бүхэндэһи номынсми газетэдэ голлохобди гээд намайе гайхуулаба. Үлэхоорөөһи, энэ номпай мүнөөһи болотор толилолдоһоор.

Мүнөө буряад хэлэнэй болон ёһо таһилсуудай манлажа байха үе сагта маргагдаха тооной болоһон урднай зүйлнүүдэс, илангаяа залуунуул уншабал, зарим гэдисһи ойлгожо абаха аабза гэжэ пайдалан байһабди.

Ингэжэ олол зоной һонирхол талаха номыс ябууд дундаа ойлгожо, үндэрөөр сэлэжэ, хэблэлдэ дуралхавалһан билэ, хоёр авторуул, баяртайбди. Мүнөө гэсгэлдэ толилолдожо байһан номойнай хэлэгүүдэс уншаат, олол хүн хонходоно, һонирхоно.

Россин Хэблэлэй алтан жасада ороһон «Буряад үнэн-Дүхэригтөө» сониндо «түрэнэ үдэрөөри» амаршалаад, Ардан Лонсонович Ангтархасв түрүүтэй бүхы редакциин үүсхэлгэй, урматгайгаар ажаллажа байһан коллективныс саашадаа буряад аралтайнгаа һүр хүлдэс үнөө доһонһи үргэжэ, оюул ухаанай баялыгыс бүри үргэнөөр арал зондоо хүргэжэ байхыснь хүсэс.

С.БАБУЕВ,
Ц.БАЛЬЖИНИМАЕВА,
хэлэ бэшэгтэй эрдэмэй кандидатдууд.

Республикын Буряад үндэһэн нэгдэхэ лицей-интернатдай 1-дхи «а» классай хурагчидтай түрэлхид классай хүтээлгэрилгэши

ЦЫРЕНЖАПОВА

Лариса Цыремпилонагай гэһын аюулаар наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтынхидтэһи гүнээгэ шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ.</p> <p>Редакторай үүрэг дүүргэгшэ Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА.</p> <p>КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.ПОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТҮЕН, В.Р.БУУДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорай 1-дхи орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (редактор), С.Б.БАЙМИЦОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДНЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Катадаришвилиин үйлэс, 23.</p> <p>Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: uncn@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 6 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлэг - 30080. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00. Сүлөө сэн.</p>	<p>"Республиканская типография" гэһэн ОАО-до бэйли диапозитивүүдтэ газетэ 7000 хэлэгээр хэблэгдэ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлэс, 13 Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0165-дахы номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүрдүлдэ абтанхай.</p>
<p>Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмный - 21-54-54 (факс), ген. директорай 1-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершини» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутгай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.</p>			
<p>Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.</p>		<p>Тоонуудай, болого баримтануудай, хүлгэй, шотагай нэрэнуудэй бэшэгыс хазгайруулаһан ушарга авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхгай адил бэшэ байжа магад.</p>	

Хүхюүтэй зугаатай байха минни хүсэл,
Хүнгэн сарюун ябаха минни хүсэл,
Хүн бүхэндэ тухалха минни хүсэл...

Байгша ондо өөр тухайгаа эгээд ниггэж мэдүүлхэн Дулма СУНРАПОВАТАЙ шара шорой Хулгана жэлье үдэшхын урдахана хөөрөлдөө эмхидхэбэди. Монгол ороной мэдээж дуушадай оршондо хургуули гарахан залуу мэргэжэлтэн буряад эстрадын хүгжэлтэ тухай ханамжануудаараа нюултагүй сэхэ хубаалдаа.

Чингис Раднаев мүн лэ нимэ фабрикада хабаадаа хэн гү?

- Угы. Чингисэй фабрика тад ондоо байгаа. Дашидондогой студи бэлигтэй дуушадые суглуулаад, хуралсал эмхидхэн. Телевизорээр харуулаагүй - студиин фабрика болоо.

- Монгол орон дүгыншые бол, хари гүрэн болоно. Дадаха талаар, илангаяа хэлэнэй талаар бэрхшээлнүүд байгаа гү?

Молор Монголоой «Одон» болохонь ямар бээ?

- Дулма, Монгол ороной «одон» гээд, Бурядай ард түмэн шамай танижа эхилээ. Аглаг хайхан Агын Согто-Хангилай басаган агаад харида мэдээж болоо бээ?

- Агын автономито тойрогой гулваа Баяр Баясхаланович Жамсуевта бэлигтэй хүбүүд, басагадые Монгол орон руу хургуулида эльгээхыень мэдээж артист Майдаи Жапхандаев дурадхаан юм. Агада театр байгуулаха - анхнайнь зорилго байгаа. Холье хараалхан энэ зорилгонь бэелүүлэгдэхэ хубигүй байшоо...

Энэ ушараар тусхай комисси Монголоой мүнөө үсын соёл урлалай дээдэ хургуулиһаа ержэ, шэлэлгэ эрхилээ нааб даа. Харин би сониний хуудануудые юрэ иража хуутараа, энээн тухай уншаад, шэлэлгэндэ хабаадаха гэжэ эридээр шиидэб. Тнихэдэ юристын мэргэжэлдэ хуража байгаа нэм. Гэбшые артистын мэргэжэл намда бүри дүтэ гээд, досоогоо мэдэрдэг бэлэйб. Тийгэжэ шанга гэгшын мурьсөөндэ хабаадажа шалгархан бидэ - 7 хүбүүн, 3 басаган - Монгол орон руу зоринон байнабди. Дүрбэн жэлэй туршада миозиклой ак-терой оньһонуудта хураабди. Хүн бүхэмнай али нэгэн шэлэлгээр өөрын талаан бэлигтэй байгаа. Илангаяа минни вокал хайн наа, нэгэмнай морин хуураар наадаха абьяастай нэн. Пуралсалаа дүүргээд, бидэ бултадаа Агада 3 жэлэй туршада хүдэлхэ хэлсээтэй нэмди. Харин Ага тойрогой Шэтэтэй ниилэхэдэ, энэ хэлсээмнай хүсэньөө буураа. Тиймээхэ бидэ 10 тээшэ тарашообди.

- Жэлэй эсэстэ хэһэн ажалаа согсолоод...

- Энэ жэл намда тон удхатай, үрэ дүн ехэтэй байгаа. Нэн түрүүн би дээдэ хургуулиа дүүргээб. Монголоой Эрхим оюутан болооб. - Энээн тухай тодорхойгоор хөөржэ үгыш.

- Дүрбэн жэлэй туршада тон эдэбхитэй оюутан байхын хажуугаар нэгшые «дүрбэгүй», ганса «таба» сэгнэлтэ дээрэ хураһанайм түлөө нимэ нэрэ зэргэ үгөөд, алтан медаляар шагнаа. Энэ туйлалгадам «Ододой фабрикашые» нүлөөлөө гэхэ байнаб.

- Эстрадна дуушадай «фабрикын» лэ ашаар Монголд мэдээж болоһон байнаш. Энэ мурьсөө хэн эмхидхэнэб, Россин «ододой фабрикаһаа» илгаатай гү?

- Би Мүнөө үсын соёл искусствын дээдэ хургуулида хурахадаа, Монголд тон мэдээжэ, Россид Игорь Кру-

тойтой зэргэсүүлмэ композитор Балхжавай үүсхэдэг дуушадай «New stars» гэжэ мурьсөөндэ хабаадаа. Гурбан жэлэй туршада нэгэ удаа нимэ мурьсөө эмхидхэдэг юм. Энэнь Россин «Ододой фабрикатай» адли хэмжээн гэхээр. Илгаань гэхэдэ, бидэниие нэгэ гэртэ байлгажа, дуушанай мэргэжэлдэ хургаха зуураа съёмко хэбшые, хо-нуулдаггүй, үдэшэ багаар гэртэмнай хүргэжэ үгэдэг нэн. Мурьсөөн дүрбэн шатаһаа бүридөө. Эхиндээ 400 хүнэй дундаһаа шэлэлгэн болоо, удаань хүнүүд хоро хороһоор, эсэстэ 15 лэ дуушан хүлөөбди. Саашадаа хэншые хоронгүй, бултадаа түгэсхэлэй шата хүрэтэр ябаад, SMS-шэлэлгэндэ хабаадаабди.

Дулма Сунраповагай намтарай тобшо баримта:

Түрэнэн нюотаг -
Агын Согто-Хангил
Улаалзай хүбүүд обогой
Үхэр жэлтэй
Скорпион
Дуу зохёохо, йогоор бээ
хорихо дуратай

- Дуушадые суглуулхан гэр дотор боложо байһан бүхы үйлэ хэрэг телевизорээр харуулаа гү?

- Тийгээ. Балхжавай хүтэлбэрилдэг UBS каналаар бидэниие харуулжа байгаа.

- Пуража байһан Орчин үсын урлагийн их сургууль энэ мурьсөөндэ түлөөлөө гүш?

- Угы. Урид тийхэ ханаатай байгаа. Харин намда Буряад Республикага түлөөлэ гэжэ тон зүб зүбшөөл үгөө.

- «Фабрикада» шамһаа гадна, харин дуушад хабаадаа гү?

- Яхадые нэгэ басаган түлөөлжэ, мурьсөөндэ оролсоо. Хитадһаа нэгэ түлөөлөгшү байгаа. Тийгэжэ энэ хэмжээн улсхоорондын дэлисэтэй болоо.

- Фабрикада хуралсал хэды шэнээн хугасаада үргэлжэлөөб?

- Нэгэ харын турша соо би наһанайнгаа мэргэжэл эли тодоор ойлгооб. Урид дуушан болохоб гэжэ зосоогоо шиидээгүй байгаа. Фабрикада дуушадые хажууһаа ажаглаад, хүдэлхэ абариниен адаглаад, тэдэнһээ үлүү хайнаар бээ харуулха гэжэ этигэжэ ябаһаа, хүүлэй хүүлдэ би 1-дэхи шатын лауреат боложо шадааб. SMS-шэлэлгэнэй ашаар Гран-при шан эгээл эдир хабаадагша Маргад Эрдэнэ абаа.

- Бурядай залуу дуушан

- Урид хэлэнэй талаар ядалдааг хэмди. Монголдуудтай харилсаһаар, тэдэниие ойлгодог болообди. Багшанарнай ганса монгол хэлэн дээрэ заадаг, монголоор шалгалта бари-хьемнай баадхадаг нэн. Урдань бидэней Россид хурахадамнай, хэншые бидэней монгол хэлэн дээрэ шалгалта абаагүй нэн гэжэ зэргэсүүлдэг бэлэй. Тиймээхэ бидэ ядан тулин монголоор харилсажа эхилээбди. Мүнөө яряанай монгол хэлэ гүйсэд хайнаар мэдэхэб гэжэ хэлэхэ байнаб.

- Монголшууд шамайе буряад яһанайш гээд ойлгохо гү?

- Угы! Монгол хүн намайе буряад басаган гээд юрэ зугаалхадан ойлгохогүй. Харин ааша зангаарни тайлбарилжа магад.

- Монголшууд буряадуудта орходоо ондоо...

- Хэдышые уг нэгтэй үндэһэ яһатаншые наа, монголшууд ондоол даа. Хожомдохо гэшые оройдоо тоодоггүй. Хөөрөлдэхэдэ бэлэн - сагаан ханаатай. Гадна тэдэнтэй нүхэсэхэдэшые бэлэн.

- Монгол хэлэндэ хурааш, урлалай талаар хуралсал тухайгаа хөөржэ үгыш?

- Бидэниие нэн түрүүн академическэ зүб ёһоор дуулажа хургаа. Дуулаха оньһон аргануудые шудалбал, арадайшые, эстрадыншые дуу гүйсэдхэхэш гэжэ ойлгуулаа. Урид классика гүйсэдхэжэ хураха шухала бшуу. Актерой мэргэжэл шудалхадаа, гансарха дуулаха бэшэ, наадаха, хатарха гэхэ мэтые шудалаабди.

- Монголоой эстрада Буряадайхитай зэргэсүүлжэ харамар гү?

- Угы! Бурядай эстрада 10-15 жэлээр Монголоойхиһоо хожомдоно гээд, намда хэншыеб хэлээ нэн. Энэ тон зүб гэжэ ханаанаб. Жэшээлхэдэ, минни концертдэ хабааһан Монголоой «Мотив» бүлгэмдэл дүрбэн ондоо тоноор дуулахын хажуугаар хатаргад бүлгэм Буряадта би ажаглаагүйб.

- Бурядай эстрадын хожомдонги байдалай гол шалтагаан?

- Монголд шоу-бизнес тон хүгжэнги. Тэндэхи хургуули гарахан би буряад эстрада хүгжөөхын тулада хамаг хүсэ шадалаа, бэлиг талаангаа шэглүүлхэ хүсэлтэйб. Харин минни энэ зорилго гүйсэд бэелүүлхын тулада, нэн түрүүн тусхай студи, хамтын нэгэ хүсэн - команда хэрэгтэй. Буряадта хүнэй дуу шанар хайтайгаар буулган бэшэхэ нэгэшые хайн студи мүнөө дээрэ үгы. Харин студи байгуулхын тулада мүнгэ алтан хэрэгтэйл даа. Амархуу өөрын продакшен - клип

найруулдаг студи Улаан-Үдэдэ эмхидхэхэнь гэжэ дуулаа нэм. Энээндэ би ехэ баярлааб. Улаан-Баатарта тон олон продакшенүүд. Тиймээхэ шэнэ-шэнэ клипүүдые буулгаад, шэнэ нэрэнүүдые мүнделүүлжэл байдаг.

- Шини дуунуудта клипүүд буулгаданхай...

- Балхжав гуай намда зориулжа, «Чи хөөрхий» гэхэн дуу зохёожо бэлэглээ нэн. Тийгээд энэ дуунда өөрөө клип буулгуулаһа. Энэ клипые Улаан-Баатарай телеканалнуудаар харуулдаг тула, Монголоой хүн зон намай хайн мэдэдэг болонхой (энээнэ). Минни зохёоһон «Шагныш» гэжэ дуунда мүн баһа клип бин.

- Клип буулгахад, хэды шэнээн мүнгэн хэрэгтэй бээ?

- Сэнгын клипэй шанарһаа дулдыдадаг. 25-30 мянган түхэригһөө эхилдэг. Минни клипүүд компьютерна графикын аргаар бүтээгдэхэн үсөөн үйлэгэй. Орёо бэшэ. Монголшууд Европын дуушадһаа жэшээ абан, нажаажа дууладаг. Алибаа нэгэ харин дуу оршуулаад дуулажал байдаг. Байгалиһаа дууша зон.

- Хэнэй дуунууд шамда хайшаагдадаг бээ?

- Монголоой мэдээжэ дуушад Ариуна Саран-Туяа хоёр Россин Алла Пугачева, София Ротару мэтэ. Тэдэней намтар намда хоширхолтой. Россин дуушадһаа хайшаагдадаг Лариса Долина, Валерия... Буряадай дуушадһаа Чингис Раднаев...

- Чингис Раднаевтай хамта дуу гүйсэдхэнэгт...

- Концерт эрхилхэдэм, Чингис тон ехээр тухалаа. Хүтэлөө, дуулаа... Ашыень хээээдэшые харюулхагүй хаб. Сугтаа нэгэ дуу бэшэ нэмди.

- Мүнөө продюсершни хэн бээ?

- Бэрхэ продюсертэй болоо наа, гэжэ бодоноб. Илангаяа концерт дээрэ продюсертэй байһандаа шаналааб. Эмхидхэлгын бүхы асуудал даахын хажуугаар үшөө дуунуудаа гүйсэдхэхэдэ, тон хүндэ байна.

- Түрэ хурим, ойн баяр гэхэ мэтын хайндэрнүүдтэ дуу дуулахые уридаг гү?

- Уридаг. Буряадай ард зон намай хаяхана мэдээжэ эхилээ

бшуу. Хүн зоной урихын тулада, нэрэшни мэдээжэ байха ёһотой. Россиншые, Монголойшые одод нимэ аргаар лэ ажаמידарна.

- Йогоор бээ хоридог һонин мэдээ дуулааб...

- Тон зүб. Минни Монголд хуража байхада, мүнөө сагта тон хэрэгтэй нимэ аргатай Германияа ерэхэн багшамнай танилсуулаа нэн. Йогоор бээ хорихын тулада тэрэниие ойлгохо, тэсэмгэй байха шухала.

Його элдэбын байдаг - сэдхэлэй дотоодо байдал тэгшэлхэ, бэсын түхэл хайжаруула болон бусад. Минни його бэсын элүүртэй хабаатай. Хоёр жэлэй туршада йогоор бээ хориноб.

- Хэнтэйшыеб хуби заяагаа ниилүүлээ наа, гэхэн бодол эрэнгүй гү?

- Мүнөө дээрэ - үгы. Гол түлэб, хараалхан зорилгоёо бэелүүлхэ хүсэлтэйб. Айлай ехэ басаган тулада, дүүнэрээ харалсаха, тэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ намай хүмүүжүүлхэн (м... бодоно).

Гэр бүлэ байгуулхын тулада дуушанай мэргэжэл ойлгохо хүн хэрэгтэй. Тээд тинмэ зон хоморой ха.

- Түсэбүүд?

Ерэхэ жэлэй хабар Улаан-Баатарта концерт үгэхэ ханаан байна.

- Сүлөө саг оложо, намтай харилсаһанайш түлөө, хайн даа. Шэнэ жэл шамда бүри ехэ «үржэлтэй» байг лэ!

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА хөөрөлдэбэ.